ABDU-L-LATIF AŠUR

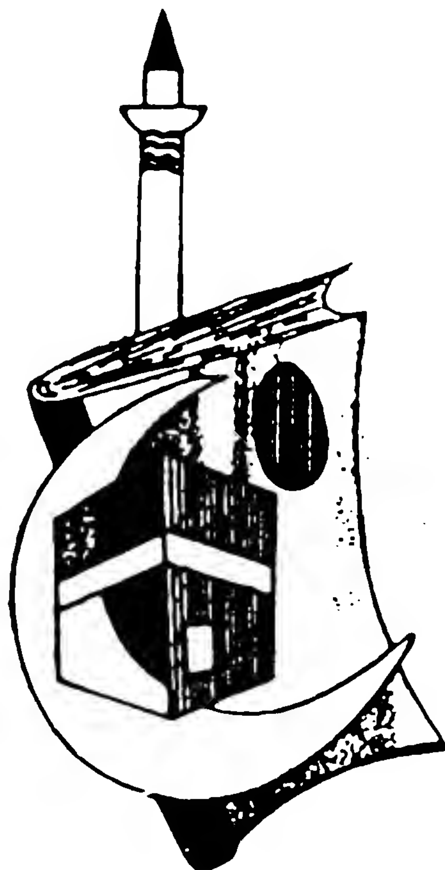
BLAGODATI DŽENETA
u svjetlu Kur'ana i Suneta
(prevod)

Sarajevo 1990.

ABDU-L-LATIF AŠUR

BLAGODATI DŽENETA
u svjetlu
Kur'ana i Suneta
(prevod)

Sarajevo 1990.

Naslov originala: Neimul-dženneti fil-Kur'ani ves-sunneti

Autor: Abdul-latif Ašur

Prevod s arapskog: Prevodilačka sekcija za arapski jezik ITF-a

Izdavač: Grafo-art atelje, S a r a j e v o

Recenzija: Mr Mesud Hafizović

Lektor: Fatima Alihodžić

Štampa: Grafo-art atelje, S a r a j e v o,
Telefoni: 512649 i 513712

Za štampu: Džihan Bukvić, prof.

Predgovor

Hvala Allahu, neka je slavljen i uzvišen, i donosim salat i selam na našega uglednika i prijatelja Muhameda a.s. koji je poslan iz milosti prema svjetovima, kao upućivač, obveseljivač, i pozivalac Allahovom putu sa Njegovim dopuštenjem, i koji je došao kao svjetiljka koja svijetli. Neka je salat i selam na Alejhisselamovu porodicu i njegove cijenjene ashabe koji su išli tim putem i rukovodili se Poslanikovom uputom, pa ih je Allah, dž.š. Svojom moći ojačao, obuhvatio ih Svojom dobrotom, otvorio im vrata Svoje milosti i učinio ih svjetiljkama na pravom putu čijim uzrokom su upućena srca mnogih ljudi i izvedena na pravi put.

Pred vama je knjiga "Džennetske blagodati u Kur'anu i Sunnetu". Priređujući je imao sam namjeru da bude orijentacija i smjernica na putu svakom mu'minu koji želi da usavršava svoj iman, čiji je krajnji cilj postizanje stalne sreće i posjedovanje blagodati koje nisu prolazne, tj. cilj mu je da mu Allah, dž.š. dozvoli boravak u Džennetu, u toj kući za koju Alejhisselam kaže: "U njoj ima toga što oko vidjelo nije, onoga za što uho čulo nije i onoga što ne bi moglo ni na um pasti". Živjeće ugodno i neće se mučiti, živjeće i neće umirati, odjeća im se neće habati niti će mu mladost prolazna biti, svjetlost svijetli i svjetluca i blagi povjetarac puše, i tako unedogled.

Upravo zbog ovoga knjiga ima zadatak da ispuni dva cilja:

1. da ukaže vjerniku na djela koja će ga dovesti do Dženneta i koja će ga hrabriti i podstrekivati da s velikom odlučnošću i uvjerenjem ide Allahovim putem;

2. da dâ tačan i precizan opis, zasnovan na Kur'anu i Sunnetu, užitaka koje je Allah, dž.š. pripremio Svojim robovima i koliko god opis bio dobar i vjeran i k tome lijep, ti nemoj učitavati nikakve dodatne stvari osim golih činjenica koje su navedene, tj. ajeta kojima ga Allah opisuje znajući naše mogućnosti shvatanja, jer kako bi i mogao naš nepotpuni rezum da shvati i razumije, kao što kaže Ibn el-Kajjim: "Veličinu Dženneta kojega je Milostivi zasijao Svojom rukom i učinio nagradom za Svoje prijatelje, napunio Svojim zadovoljstvom i milošću, ukrasio i učvrstio veličinom Svoje moći, a slasti i blagodati Dženneta imenovao kao uspjeh veliki, njegovo prostranstvo opisao kao carstvo veliko (Ed-dehr, 20): "kuda god pogledaš, vidjećeš udobnost i carstvo veliko"! Mašta to ne može zamisliti, ni predstaviti, niti jezik iskazati. Svaki opis je manjkav kada se opisuje ono što je Milostivi stvorio, jer obavijestiti se o nečemu nije isto kao kada se to vidi vlastitim očima".

Molim Allaha, dž.š. da nam omogući da ostvarimo ovaj uzvišeni cilj, da se okoristimo njime, zatim da ga učini prilogom na listi naših dobrih djela, radnji i riječi. On je, uistinu, Moćan da nam se na molbu odazove.

Abdullatif Âšûr.

Džennetske blagodati

"Tako mi Allaha, pravi život je samo u Džennetu u kome vlada pravo zadovoljstvo i u kome će se živjeti sa onima koji ne izdaju i ne uznemiruju. Allaha mi, zamišljam ulazak u Džennet i vječni boravak u njemu bez bolesti i nesreća što pogađaju ljude. Čak štaviše, to je zdravlje stalno, to su ciljevi i želje bez prepreka". U blagodatima koje se svakog trena obnavljaju i uvećavaju dotle da se zapanjim.

Zna se da će se boravišta u Džennetu dobijati na osnovu truda uloženog ovdje na dunjaluku i čuditi se je onda svakome koji izgubi makar i jedan trenutak uzalud.

O ti, koji se plašiš da će te sve to mašiti ne boj se, ohrabri svoje srce; očekuj, nadaj se.

Od trenutka izlaska ruha iz tijela, Dženneti se otkrivaju da bi se ti ruhovi nastanili u njima, u jatima ptica koje slobodno slijeću na džennetsko drveće. Stoga brzo, brže, dok nije potomnilo i zašlo sunce života! Onaj ko mašta o slastima u Džennetu postaje mu lahka svaka nevolja i belaj na ovome svijetu.

Ibn el-Kajjim

I POGLAVLJE

PREDSTAVLJANJE DŽENETA

1) Riječ – dvije na uho

2) Imena Dženneta

3) Stvaranje i postojanje Dženneta

4) Džennet Adema, a.s.

Riječ – dvije na uho

Nema sumnje da ima stvari koje u nekim situacijama nikako ne možeš zanijekati čisto iz skromnosti i uzdržanosti, iako ih pokušavaš potisnuti, međutim ne možeš prevariti svoju dušu u svom tijelu. Zar ne vidiš da si sklon i da težiš opštoj slobodi, blagom povjetarcu, lijepom zelenilu, širokim prostranstvima i vodi koja teče kada ti je dosadno i kada si bezvoljan. Zar ne vidiš da te duša vuče tim mjestima gdje se uživa, sluša, odmara.

Priznaj, a i ja ću s tobom: cijelo čovječanstvo voli ljepotu, čistoću i uživanje u svim njihovim oblicima.

Na osnovu toga šapućem ti ovo da kreneš putem koji vodi u Džennet, čiji užitak se razlikuje od svakog užitka. Njegov zrak nije kao obični zrak, njegov povjetarac nije kao obični povjetarac, njegovi užici nisu kao ostali užici, pa tako često na ovome svijetu provodiš se i luduješ jedan dan, a zatim si vezan i prikovan za postelju nekoliko dana. Često jedeš najukusniju hranu i piješ najslađa pića, a kasnije se ispostavi da ti je to bilo uzrok neizlječive bolesti.

Istina je da tamo u Džennetu, kojega je Allah pripremio bogobojaznim, nema takvih stvari.

Pogledaj sa mnom jednu stvar koju je Allah pripremio za Svoje robove, ali ne za sve robove, nego samo za one ljude koji su se klonili zablude samo zato što ju je Allah nazvao zabludom, a prihvatili se istine zato što ju je Allah nazvao istinom . . .

Njihov cilj je Allah i njihovo utočište je Allah, jer su oni Njegovi čisti i iskreni robovi i miljenici, a zar nisi vidio kako vladar na dunjaluku obilno daruje svoj imetak i lijepe stvari svojim miljenicima i prijateljima!?

A šta misliš kada to darovanje bude od strane Allaha, Gospodara svjetova?! Pratiš li me?

Udišemo džennetski zrak, pokušavamo da ga opišemo, uživamo pričajući o tome, koračamo između njegovih stabala, pažljivo ispitijemo put do njeg, nakon što stignemo u Džennet . . . . . ?

Imena Dženneta

"Bašča vječnosti" ima brojne nazive s obzirom na to kako ju je Allah, dž.š. opisao, a Ibnu el-Kajjim u svom djelu "Hadil--ervah" navodi dvanaest imena i napomenućemo ih ukratko.

1. **El-džennet** je zajedničko ime koje se upotrebljava za tu kuću i sve vrste blagodati, slasti, užitke, radosti, ushićenja koja se nalaze u njoj. Osnova iz koje je izveden ovaj izraz je "džennehu" جنه, isto kao ستره, "prekrio ga je", a nazvan je ovako jer su njegova stabla razgranata i prekrivaju, zastiru ono što je iza njih.

2. **Daru-s-selam.** Ovim imenom je spomenut u riječima Uzvišenog: "Njima pripada mjesto blagostanja" (El| En-'am, 167.), "Allah poziva u Kuću mira" (Junus, 65.), a nazvan je tako jer je to mjesto spasa od svake nevolje i svega ružnog, to je Allahova kuća, jer je Njegovo ime Selam.

3. **Daru-l-huld.** Nazvan je ovako jer ga njegovi stanovnici nikad neće napustiti niti će ikako izaći iz njega. Uzvišeni kaže: " (Biće to) dar koji će neprekidno trajati" (Hud, 108.), tj. bez prestanka. " . . . s plodovima kojih uvijek ima i trajnom hladovinom" (Er-Ra'd, 35). "Oni odatle nikada neće izvedeniti biti." (El-Hidžr, 48.).

4. **Daru-l-mukameti.** Rekao je Uzvišeni govoreći o njegovim stanovnicima: "Hvaljen neka je Allah-govoriće-koji je od nas tugu odstranio, Gospodar naš, uistinu mnogo prašta i blagodaran je, koji nam je od dobrote Svoje vječno boravište darovao, gdje nas umor neće doticati i u kome nas klonulost neće snalaziti." (El-Fatir, 35.)

5. **Džennetu-l-me'va.** Uzvišeni kaže: " . . . kod koga je džennetsko prebivalište." (Eu-Nedžm, 15.) "A onome koji je pred dostojanstvom Gospodara svoga strepio i dušu od prohtjeva uzdržao džennet će biti boravište sigurno" (Eu-Nazi'at, 41.), tj. mjesto u koje će se skloniti da bi se tu vječno nastanio.

6. **Džennatu adnin.** Uzvišeni kaže: ". . . u edenske vrtove koje je Milostivi robovima Svojim obećao zato što su u njih vjerovali, a nisu ih vidjeli." (Merjem, 61.) "Edenske perivoje u koje će ući, u kojima će se zlatnim narukvicama, biserom ukrašenim, kititi, a haljine će im u njima od svile biti." (El-Fatir, 33.) ". . . i u divne dvorove edenskim vrtovima." (Es-Saff, 12.), a značenje "džennati 'adna" je "džennet stalnosti i neprolaznosti." Kaže se za neko mjesto Adn, kad se neko nastani i boravi u njemu.

7. **Daru-l-hajevan.** Rekao je Uzvišeni: "... a samo onaj svijet je pravi život." (El-Ankebut, 64.), tj. Kuća stalnog života, života koji ne prestaje, života koji se ne prekida, života koji vječno traje, a ne kao životi onih koji žive na ovom svijetu, pa je ispravnije da se Džennet ovako i zove.

8. **Firdevs.** Uzvišeni kaže: "Oni su dostojni nasljednici koji će Firdevs naslijediti, oni će u njemu vječno boraviti", (Mu'minun, 11), "Onima koji budu vjerovali i dobra djela činili – džennetske bašče će prebivališta biti ...", (El-Kehf, 107).

Firdevs je bašča s grožđem, a nekada se tako navodi za cijeli Džennet, a po nekima za najvrijedniji i najviši njegov dio.

9. **Džennatu-n – neim**, "One koji budu vjerovali i dobra djela činili, uistinu čekaju bašče uživanja", (Lukman, 8).

Ovo je nekada zajedničko ime svih dženneta, za sve vrste hrane, pića, odjeće, te razne vrste blagodati, vidljivih i nevidljivih koje se nalaze u tim džennetima.

10. **El-Mekamu-l-Emin.** "... a one koji se budu bojali Allaha oni će na sigurnome mjestu biti", (Ed-Duhan, 51).

Mekam jeste mjesto boravljenja, a emin znači biti siguran od svega lošega, svih manjkavosti i ovaj izraz obuhvata sva značenja sigurnosti.

Džennet je siguran od prolaznosti, propasti i bilo kakve manjkavosti, a stanovnici Dženneta su sigurni da neće izaći iz njega, da neće u njemu osjetiti tegobu života, a niti briga.

Razmisli kako Allah emn, sigurnost u Svojim riječima: "A oni koji su se Allaha bojali oni će na sigurnom mjestu biti", (Ed--Duhan, 51), i u riječima: "U njima će moći koju hoće vrstu voća tražiti, sigurni", (Ed-Duhan, 55).

Allah, dž.š. im je objedinio sigurno mjesto i sigurnu hranu, pa se oni ne boje da će im voća nestati, a niti se boje lošeg kraja, niti se štete boje, sigurni su da neće izaći iz Dženneta pa se stoga i ne plaše i sigurni su od smrti, pa je se zato u Džennetu i ne plaše.

11. 12. **Mak'adu-s – sidk i Kademu-s – sidk.** Uzvišeni kaže: "... Na mjestu u kome će biti zadovoljni kod Vladara Svemoćnog", (El-Kamer, 55).

Allah, dž.š. je nazvao Džennet "mjesto zadovoljstva, istine", jer se u njemu postiže, dobiva sve ono što se se misli kada se kaže "lijepo mjesto", isto kao što se kaže "iskrena ljubav" kada je čvrsta i potpuna.

A Kademu-s – sidk, to je Džennet, a objašnjava se djelima kojima se Džennet postiže.

Ibn el-Kajjim pjevao je Džennetu:

Bil' želio išta postić' sem Dženneta što uzmiče
A zna Allah ponajbolje šta nam duša svakog ište.

Iako se Džennet od nas teškoćama brojnim skrio
I sa onim što nas mori i donosi "bol" pokrio

Obeć'o je dragi Allah u njem' skrivene radosti
I užitke vječne, brojne, koji će se moć' kušati
Bajne čari u baščama i šatorim' njegovijem
Nasmijana lica biće u baščama bezbrojnijem
Blagodati u njegovim dolovima rastu stalno
Za sve one zaljubljene, kamo sreće od njih da smo

Dolovima ovim stalno zaljubljenih ljubav kruži
Ko najveće blago onom ko se sa njom većma druži

Ja radosti zaljubljenih kad s Njim budu zborit' stali
Gledajuć' ih, selam časni, izreći će Uzvišeni

I njima će Allah dati oči da Ga gledat mogu
Tad dosade neće biti nit' padina da Ga skriju

Ozarit će Njegov pogled i dati licu veselje
A lice će bljesnut' jače čak i od rumen zore.

Divnel' slasti očima kad se Njemu okrenu
Eh slasti li ušima dok mu govor slušaju

Čak i svježe grančice pred Njim će se poviti
A zora će rujna stidno se raspuknuti.

Pa ako si obolio zbog žudnje za Voljenim
Mehlem ću ti dati duši za nju spravljenim

Kad zastori odu gore, sa tajnama džennetskim
motreć' svojim okom, uhom, ozdravićeš bićem cijelim

Općinjen češ bit' ljepotom, što je njedre dženneti
već i prije kročiš u njih, moći češ ih kušati.

A u voće gledajući, zanosan češ bit' od sreće
koje bivši otkriveno svoju čar izgubit' neće . . .

Stvaranje i postojanje Dženneta

Vjerovanje da Džennet postoji i da je stvoren obavezno je za svakog muslimana i muslimanku jer je to potvrđeno Kur'anom i Sunnetom. Džennet je stvoren i on sada egzistira. Uzvišeni veli: "On ga je i drugi put vidio, kod Sidretu-l – muntehaa, kod kojeg je džennetsko prebivalište.", (Eu–Nedžm, 13-15).

Božiji Poslanik ga je vidio i ušao u njega za vrijeme israa kao što se navodi u Sahihima, Buharija i Muslim, u kojima se navodi hadis Enesa b. Malika u kome je pripovijedao israa. ". . . zatim me je Džibril vodio dok ne dođoh do Sidretu-l – muntehaa, koji je bio prekriven gorućim bojama da nisam znao kakve su. Zatim sam ušao, nastavi Resulullah, u Džennet, a svodovi su mu bili od bisera, a zemlja misk".

Drugi je hadis Ebu Hurejre, r.a. koji prenosi da je Božiji Poslanik, s.a.v.s. rekao: "Kada dođe mjesec ramazan, otvore se vrata Dženneta, a zatvore vrata Džehennema i okuju se šejtani". (bilježi Muslim).

U oba Sahiha, a po verziji Buharijinoj, prenosi se od Abdullaha b. Abbasa da je rekao: "Pomračilo se Sunce za života Poslanika s.a.v.s – zatim Ibn Abbas citira cijelu verziju, a između ostalog i to da je Poslanik rekao: "Sunce i Mjesec su Allahovi znakovi i ne pomračuju se ni zbog čije smrti, niti života, pa kada budete vidjeli to spominjite Allaha, dž.š.,našto ashabi upitaše: – Božiji Poslaniče, primijetili smo da si hvatao nešto sa svoga mjesta, a onda si se preplašio i uzmakao, na što Poslanik odgovori: – Vidio sam Džennet i hvatao sam grozd, i da sam ga uhvatio jeli biste ga dokle god ste na ovome svijetu, a vidio sam i vatru i ne vidjeh groznijeg prizora do sada i vidio sam da su većina stanovnika njegovih žene! – Ashabi se začudiše i upitaše: – Zašto, Božiji Poslaniče. – Zbog svoga nevjerstva, – Jesu li to nevjerne Bogu, – Nevjerne (nezahvalne) su svojim muževima i zanemaruju (niječu) dobročinstva, i Da im činiš dobro cijeloga života i da onda doživе od tebe nešto loše rekle bi: Nikakva dobra nisam vidjela od tebe"!

U Muslimovom Sahihu se prenosi kako je Enes b. Malik rekao: "Bili smo kod Božijeg Poslanika jednoga dana pa se uspostavi džema'at i on reče: "Ljudi! Ja sam ispred vas, nemojte ići ispred mene na ruku' i sedždu, niti dizati glave prije mene, ja vas vidim i kada ste preda mnom i kada ste iza mene. Tako mi Onog u čijoj je ruci život svakog od vas da vidite ono što ja vidim malo biste se smijali, a puno plakali". "A šta to vidiš, Božiji Poslaniče", upitaše ashabi. "Vidim Džennet i Džehennem".

U Muslimovom Sahihu, Sunnenu i Musnedu stoji hadis od Ebu Hurejre da je Božiji Poslanik rekao: "Nakon što je Uzvišeni Allah, dž.š. stvorio Džennet i Džehennem poslao je Džibrila ka Džennetu i rekao mu: – Idi i vidi šta Sam pripremio njegovim stanovnicima". Nakon što je Džibril otišao i vidio šta je sve pripremljeno džennetlijama vrati se i reče: "Tako mi Tvoje veličine ko god čuje za njega neće moći (odoliti) da ne uđe u njeg". Allah, dž.š. je onda naredio pa je Džennet prekriven i okružen poteškoćama i odricanjima pa reče: "Vrati se i pogledaj ga i sve ono što sam pripremio za džennetlije". Nakon što ga je vidio Džibril se vrati i reče: "Tako mi Tvoje veličine, bojim se da niko neće ući u njeg". Zatim ga je Allah dž.š. poslao ka Džehennemu i naredio mu: "Idi i pogledaj ga i vidi šta sam sve pripremio njegovim stanovnicima". Vidio je Džibril Džehennem i da su jedni u drugima, i onda se vratio svome Gospodaru i rekao: "Tako mi Tvoje veličine i Uzvišenosti, ko god čuje bilo šta o njemu neće u njeg ući". Allah dž.š. je tada naredio pa Džehennem bi prekriven strastima i požudama, pa onda reče Džibrilu: "Idi i vidi sada Džehennem i sve ono što sam pripremio džehennemlijama" Ode Džebrail i vidje i, nakon što se vrati, prozbori: "Tako mi Tvoje veličine plašim se da se niko njega spasiti neće, i svi će u njega ući."

U Buharijinom Sahihu stoji hadis kojeg prenosi Enes od Poslanika da je rekao: "Dok sam išao Džennetom naiđoh na rijeku čije su obale bile od šupljeg dragulja, pa upitah: "Šta je ovo Džibrile? "Ovo je Kevser koji ti je dao tvoj Gospodar". Pa udari melek svojom rukom i nas zapahnu ugodan miris."

U oba Sahiha takođe se prenosi kako je Enes b. Malik rekao da je Poslanik kazao: "Kada čovjek bude stavljen u kabur i kada ga napuste njegovi prijatelji on uistinu čuje bat njihovih koraka, a zatim će mu doći dva meleka, sjesti kraj njega i upitati ga: "Šta si ti govorio za ovoga čovjeka?" Mu'min će na to reći: "Svjedočim da je on Božiji rob i Božiji Poslanik". Njih dvojica će mu na to kazati: "Pogledaj svoje mjesto u Džehennemu, Allah ti ga je zamijenio mjestom u Džennetu". Pa će ih oba vidjeti, završi Poslanik."

U Musnedu, Muslimovu Sahihu, i Sahihu Ibn Hibbana navodi se hadis od Berra b. Aziba da je rekao: "Izašli smo sa Božijim Poslanikom radi dženaze namaza nekom ensariji", zatim spominje cijeli hadis u kome se između ostalog kaže i ovo;. . . pa će se zavikati sa nebesa: ako je istinu rekao Moj rob dajte mu postelju u Džennetu, obucite ga iz Dženneta i otvorite mu vrata u Džennet. Zatim će ga zapuhnuti miris Dženneta", i spominje cijeli hadis.

U oba Sahiha se bilježi od Abdullaha b. Omera da je Božiji Poslanik rekao: "Kada neko od vas umre pokazuje mu se jutrom i večerom njegovo mjesto, ako je bio džennetlija, mjesto u Džennetu a ako je džehennemlija mjesto u Džehennemu. Reći će mu se: Ovo je mjesto sve dok te Allah, dž.š. ne proživi na Kijametski dan".

U "Muvettau" i Sunnenu zabilježen je hadis od Kaba b. Malika da je rekao: "Rekao je Božiji Poslanik: "Duša mu'minska je ptica koja će slijetati na džennetska stabla sve dok je Allah, dž.š. ne povrati u njeno tijelo na Sudnji dan".

A u Muslimovom Sahihu stoji hadis koji prenosi Džabir b. Abdullah koji kaže: Čuo sam Božijeg Poslanika kako kaže: "Ušao sam u Džennet i vidio sam i dvorac i kuću pa upitah: – za koga je ovo? Bi mi rečeno: – Za Kurejšiju. Pa sam se bio ponadao da sam to ja. "Za Omera b. Hattaba"! Da nije tvoje ljubomore, o oče Hafzin, ja bih ušao u njega". Dalje ravija pripovijeda pa kaže: Omer je zaplakao i rekao: Zar da se na tebe bude ljubomorno, Božiji Posla-niče"?!

Džennet Adema, a.s.

Pitaju se ljudi o Džennetu u kojem je boravio Adem, a.s. i iz kojega je izveden, pa neki kažu: – To je Džennet vječnosti, a drugi smatraju da to nije taj pravi Džennet, pa u čemu je istina?

Munzir b. Seid u svom tefsiru o riječima Uzvišenog upućenim Ademu, a.s.: ". . . živite ti i tvoja žena, u Džennetu", pa jedna grupa tvrdi da je Allah, dž.š. nastanio Adema, a.s. u vječnom džennetu u koji će ući i pravovjernici na Sudnji dan. Drugi tvrde da je to drugi Džennet koji je Allah, dž.š. stvorio Ademu i nastanio ga u njemu i to nije onaj vječni Džennet. Ovo mišljenje ima mnogo dokaza koji ga potvrđuju i čine obaveznim da se samo ono iznosi. Hasan el-Maverdi u svome tefsiru iznosi slijedeće: "Ljudi su se razišli u pogledu Dženneta kojega je nastanjivao Adem, a.s. na dva mišljenja:

1. da je ovo vječni Džennet i;
2. da je to Džennet kojeg je Allah, dž.š. pripremio njima i stvorio ga je kao mjestom kušnje. I to nije vječni Džennet kojeg je Allah, dž.š. učinio nagradom, a i oni koji ovo tvrde razišli su se na dvije grupe:

1. oni koji smatraju da je ovaj Džennet na nebu jer ih je Allah spustio iz njega, ovo je mišljenje Hasana el-Basrije;

2. da je on na ovome svijetu, jer ih je Allah, dž.š. ispitivao, zabranivši im samo jedno stablo, dok su im drugi plodovi bili dozvoljeni. Ovo mišljenje zastupa Ibn Bahr, a ovo se desilo nakon što je Allah, dž.š. naredio Iblisu da učini sedždu Ademu, a.s. a Allah opet najbolje zna.

Neki kažu: sve je moguće, dokazi su proturječni, pa je obavezno da se usklade i potrebno je napustiti kategoričnost.

Dokazi onih koji smatraju da je Džennet u kojem je boravio Adem, a.s. vječni Džennet

Prvi dokaz:

Muslim u svom Sahihu prenosi hadis od Ebu Malika, ovaj od Ibn Hazima, a on od Ebu Hurejre u drugom rivajetu Ebu Malik od Rebia, a on od Huzejfe da su rekli: Rekao je Božiji Poslanik: "Allah dž.š. će sakupiti ljude, pa će vjernici stajati dok im se Džennet ne približi. Tada će oni otići Ademu, a.s. i reći mu: "O oče naš, zamoli da nam se otvore džennetska vrata", a on će im reći: Pa zar vas, baš grijeh vašeg oca, nije izveo iz Dženneta!?

Mišljenje jednih je da ovaj hadis ukazuje da je Džennet iz koga je Adem, a.s. izveden isti onaj kojeg su tražili da im se otvori.

Drugi dokaz:

U Buharijinom i Muslimovom Sahihu nalazi se slučaj Adema, a.s. i Musa a.s. koji je rekao: "I sebe i nas si izveo iz Dženneta", a da je Džennet bio na Zemlji, oni bi bili izvedeni iz vrtova i bašči, a ne iz Dženneta, u tom smislu su i riječi Adema, a.s. koje je uputio pravovjernima na Sudnejm danu: "Pa zar i sami niste svjesni da vas iz Dženneta nije izvelo ništa drugo do grijeh vašeg oca". Njegov grijeh vas nije izveo iz ovosvjetskih vrtova. Potvrđujući svoj stav navode i riječi Allaha, dž.š. iz sure El-Bekare: "I Mi rekosmo: O Ademe, živite, ti i žena tvoja u Džennetu i jedite u njemu koliko god želite i odakle god hoćete, ali se ovom drvetu ne približujte, pa da sami sebi nepravdu ne nanesete.

I šejtan ih navede da zbog drveta posrnu i izvede ih iz onoga u čemu su bili: "Siđite" – rekosmo Mi – jedno drugima ćete neprijatelj biti, a na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti".

Ovo upućuje da je silaženje bilo iz Dženneta na Zemlju, i to na osnovu dvoga:

– prvo: Sam izraz اهبطوا (siđite), koji izražava spuštanje sa višeg na niže.

– drugo: Božije riječi: "Na Zemlji ćete boraviti", koje dolaze odmah iza izraza اهبطوا (siđite), što ukazuje na to da oni prije toga nisu bili na Zemlji. Ovo mišljenje potvrđuju i ajetom iz sure

El-E'araf: "Na njoj ćete živjeti, na njoj umirati, iz nje oživljeni biti" (25. ajet El-E'araf) Da je Džennet bio na Zemlji, onda bi oni živjeli na njoj i prije i poslije proživljenja.

Treći dokaz:

Uzvišeni Allah, dž.š. je opisao Džennet Adema, a.s. svojstvima koja se mogu odnositi samo na vječni Džennet.

Tako Allah, dž.š. kaže:

"U njemu nećeš ni ogladnjeti, ni go biti. U njemu nećeš ni ožednjeti, ni žegu osjetiti". (Taha, 118-119).

Ovakvo nešto na ovom svijetu je neostvarivo, jer čovjeku se to dešava, pa makar živio i najugodnijim životom. Allah, dž.š. na ovom mjestu poredi glad i žeđ sa neodjevenošću i izloženošću žegi (sa vanjskim vidljivim neugodnostima), pa iskazuje da stanovnici Dženneta neće trpiti ni vidljive ni nevidljive neugodnosti. Ovo izrečeno je najljepše poređenje između gladi i žeđi i neodjevenosti i izloženosti žegi. Ovo je način života stanovnika vječnog Dženneta.

Dokazi onih koji smatraju da se ne radi o vječnom Džennetu, nego o Džennetu, bašči na zemlji

Prvi dokaz:

Allah, dž.š. je sopćio preko vjernika svih Svojih poslanika da će ulazak u vječni Džennet biti na Sudnjem danu, da vrijeme za ulazak u njega prije toga dana nije dao i opisao ga je na taj način u Kur'anu. Nemoguće je da Allah, dž.š. okarekteriše neku stvar kao takvu, a da se kasnije ispostavi da ta stvar nema te osobine.

Drugi dokaz:

Nalazimo da Allah, dž.š. opisuje Džennet, koji je pripremljen za muttekije, kao vječno boravište, pa ko u njega uđe, u njemu će vječno ostati, a Adem, a.s. nije vječno ostao u Džennetu, u kojem je bio. Zatim je rekao da je on "mjesto zasluga, nagrade", a ne mjesto zaduženja, naredbi i zabrana. Okarakterisao ga je spasom, tj. da je "mjesto spasa", a ne kušnje i ispitivanja, a Adem, a.s. je kušan najvećim iskušenjem u džennetu u kome je bio. To je "mjesto bez straha i tuge", a Adem, a.s. i h. Havvu je obuzimao i strah i

tuga. Allah, dž.š. ga naziva "mjestom mira", a Adem, a.s. i h. Havva nisu imali mira od iskušenja na mjestu u kome su boravili, Allah ga naziva "mjestom stalnog boravka", a u njemu oni nisu vječno ostali. Allah, dž.š. kaže onima koji uđu u Džennet da "iz njega neće nikada biti izvedeni" (El-Hidžr, 48), a Adem, a.s. i h. Havva su izvedeni iz dženneta u kome su bili. Isto tako Allah, dž.š. je rekao "da u njemu umor neće osjetiti", a čini se da Adem, a.s. u njemu bježi, a prije toga pokriva stidna mjesta džennetskim lišćem, što je očigledno umor. Za njega je još rečeno da je to "mjesto gdje nema bezvrijednog govora", niti griješenja, a u njemu je Adem, a.s. čuo laž Iblisa, Allah ga je nazvao i "mjestom istine", a Iblis je u njemu lagao i krivo se kleo.

Treći dokaz:

Da je Adem, a.s. bio u vječnom Džennetu, koje je sveto mjesto i u kome borave samo bezgriješni, kako onda to dovesti u vezu sa nečistim, pokvarenim i pokuđenim djelima, kao iskušenjima i navraćanjem na zlo koje je Adem, a.s. doživio u njemu? Ovo šejtansko navraćanje na zlo ili je bilo preko srca ili došaptavanjem na uho. Pa kako je neko ko je proklet, mogao da dospije u boravište bogobojaznih? Isto tako, kada je rečeno Iblisu: "Siđi na Zemlju, jer šta ti je bilo da se oholiš u Džennetu", da li mu je omogućeno da dođe u Džennet iznad sedmog neba, nakon što se Allah rasrdio na njega i udaljio ga iz Dženneta, i bez obzira što je bio ohol i uobražen.

Da li je ovo saglasno riječima Uzvišenog: "Šta ti je bilo, pa da se oholiš u njemu".

Ako ono što je šejtan govorio Ademu, a.s. i ono na što mu se zaklinjao nije oholost, šta bi onda oholost bila?!

Ako kažete: "Možda je šejtanovo zavođenje Adema, a.s. i h. Havve bilo dok je on (šejtan) bio na Zemlji, a njih dvoje u nebeskim visinama. Međutim, ovo se ne može prihvatiti ni jezički, ni empirijski niri razumski. Još je nerazumnije i neispravnije tvrditi da je šejtan ušao u zmiju, pa ih tako zaveo, jer prosto je nemoguće da se šejtan vine do džennetskih visina nakon što je izbačen iz njega pa makar to bilo i u utrobi zmije.

Ako kažete: "On je ušao u njihova srca i na taj način ih zaveo, tu mora postojati oprez, jer i sam Allah, dž.š. spominje šejtanovo nagovaranje kao govor kojeg su čuli usmenim putem, pa kaže: "Gospodar Vaš Vam zabranjuje ovo drvo"...

Ovo je dokaz da je on bio prisutan među njima i da je bio kod stabla, a kada je Adem, a.s. izašao iz dženneta i kada ga više nije nastanjivao, Allah, dž.š. mu kaže:

"Zar vam to drvo nisam zabranio" nije rekao Allah, dž.š. "ovo drvo". (El-E'araf, 22)

Kada im je šejtan govorio:

. . . Gospodar vam zabranjuje ovo drvo. . . ,
da bi kod njih izazvao želju da postanu meleki ili da vječno ostanu u džennetu, on navodi pokaznu zamjenicu koja označava blizinu i njegovu prisutnost tu, među njima i kod dženneta, dok Allah, dž.š. kaže, kada je Njegovo htijenje bilo da Adem, a.s. napusti džennet:

"Zar vam nisam zabranio to drvo", tada se navodi pokazana zamjenica koja iskazuje odsutnost i daljinu, kao da se hoće reći da oni od dženneta nemaju ništa više, pa ni posmatranje, viziju tog drveta koje im je bilo zabranjeno.

Allah, dž.š. još kaže:

"I Njemu se uzdižu lijepe riječi".
Zavođenje je najružniji govor i ne može se uzdići na sveto, časno mjesto.

Glasoviti učenjak Ibn El-Kajjim razjašnjava problem Dženneta u kome je boravio Adem, a.s.

Glasoviti učenjak Ibn el-Kajjim odgovara na prethodna mišljenja i s njima vodi raspravu, da bi razjasnio pitanje dženneta, u svom djelu "Hadi-l-ervah". Vaša argumentacija, koja je zasnovana na hadisu Ebu Hurejre i riječima Adema, a.s. koji kaže: "Da li vas je iz njega izvelo šta drugo do grijeha vašeg oca", upućuje da Adem a.s. ne može prvi ući u Džennet zbog grijeha koji je prethodio i koji je učinjen na ovom svijetu, te da je zbog tog grijeha izašao iz Dženneta, kao što je na drugom mjestu rečeno:

"Zabranio sam ti da jedeš od tog drveta, pa ti si to učinio", pa ima li ovdje nešto što bi na osnovu podudarnosti ili sličnosti nužno upućivalo na to da je to bio vječni Džennet.

Isto tako, Musa, a.s. je rekao:

"Izveo si i sebe i nas iz Dženneta" a nije rekao: "Izveo si nas iz vječnog Dženneta".

Ibn el-Kajjim dalje nastavlja:

"Vaš argument, riječi Uzvišenog Allaha, dž.š. وقلنا اهبطوا

"I Mi im rekosmo: "Siđite", dolaze nakon njihovog izlaska iz dženneta, a termin (الهبوط) silazak ne mora označavati samo silazak sa neba na Zemlju, nego se njime želi označiti spuštanje sa nekog višeg mjesta, na niže i ovo se ne može negirati jer taj džennet je bio na najvišem mjestu Zemlje, pa su oni spuštali sa njega. Naredba se odnosila kako na Adema, a.s. i h. Havvu, tako isto i na njihova neprijatelja (šejtana). Da je džennet bio na nebu, ne bi njihov neprijatelj mogao ostati zajedno s njima, jer je odbio učiniti sedždu Ademu, a.s. Sam ajet je jedan od najvećih dokaza protiv ranije navedenog mišljenja. Ne pomažu im ni nepromišljenosti i pretvaranja kojima su skloni.

Riječi Uzvišenog Allaha, dž.š.:

"Na Zemlji ćete boraviti i do određenog roka živjeti", ne znače da oni prije toga nisu bili na Zemlji, jer je zemlja zajednička imenica. Oni su bili na najuzvišenijim, najboljem i najplodnijem mjestu na njoj gdje nisu osjećali ni glad, ni hladnoću, ni žeđ niti žegu, pa su spušteni poslije toga na mjesto, na Zemlju gjde se sve to osjeća, gdje će živjeti, umirati i odakle će biti proživljeni.

U džennetu u kome su njih dvoje boravili, nije se osjaćao umor, napor, niti patnja, dok je mjesto na zemlji gdje su spušteni mjesto umora, napora, patnje i drugih vrsta neugodnosti.

Odgovor na vašu tvrdnju da je Allah, dž.š. opisao džennet svojstvima kojih nema na ovom svijetu; je da ta svojstva ne postoje samo na zemlji na koju su spušteni.

Odgovor na tvrdnju da je Adem, a.s. rekao da je dunjaluk prolazan i da će nestati, pa da je džennet bio na zemlji znao bi odmah da ga Iblis laže, kada mu je rekao:

"... hoćeš li da ti pokažem drvo besmrtnosti"...

(Ta-ha, 120)

može biti na dva načina:

Prvi:

Da termin uistinu ukazuje na vječnost, a to je općenitiji pojam od pojma "trajanja" (الدوام) koji označava neprekidnost. Jezički ovaj pojam označava dugi boravak, sve traje onoliko koliko mu je određeno. Od istog korijena je i izraz za čovjeka koji ostari i zađe u godine مخلد (besmrtni) ili za kameno ognjište izraz خوالد jer dugo traje i poslije rušenja vanjskog izgleda.

Rečeno je:

". . . sem zgrudane prašine koju diže vjetar sa onih stijena". Slično ovom je navođenje izraza القديم (drevni, stari) za ono što prethodi datom trenutku, pa i kao sinonim za izraz "pravi".

Allah, dž.š. kaže:

". . . kao stari savijeni palmin prut". Ja-sin, 39.

" ti i sada kao i prije griješiš" Jusuf, 95.

" ovo je još davna izmišljotina" El-Ahkaf, 11.

Allah, dž.š. spominje vječnost u vatri kao kaznu nekim griješnicima kao što je ubica, a Muhammed, a.s. spominje tu kaznu za samoubicu.

Drugi:

Znanje o prestanku trajanja ovog svijeta i dolazku Ahireta je došlo samo putem objave. A Adem, a.s. nije tada imao objavu koja bi mu to objasnila, Allah, dž.š. ako ga je izvijestio o tome i objavu mu dao i spustio mu suhufe, kao što se to spominje u hadisu Ebu Zerra, to je bilo nekon njegova spuštanja na Zemlju, prema tekstu samog Kur'ana, a.š.:

"Izlazite iz njega svi – reče On – jedni drugima ćete neprijatelji biti"! Od Mene će vam uputa dolaziti i onaj ko bude slijedio Uputu Moju neće zalutati i neće nesretan biti" (Ta-ha, 123)

"Mi rekosmo: "Silazite iz njega svi! Od Mene će vam uputa dolaziti . . ." (El-Bekare, 38)

Mišljenje Šejh–Šiblija o ovom pitanju

Šejh, šerijatski pravnik, Bedruddin Ebu Abdullah b. Muhammed b. Abdullah eš-Šibli u svome djelu Garaibu ve adžaibu-l-džennet raspravlja o ovom pitanju i iznosi o njemu mnoga mišljenja i daje prednosti onima koji smatraju da džennet u kojem je boravio Adem, a.s. nije džennet koji je pripremljen vjernicima.

Mišljenje nekih učenjaka

Ima i onih koji smatraju da je to neki drugi džennet, ne onaj koji je pripremljen pravovjernicima, jer nije razumno da se u Džennetu počini to što je učinjeno, zbog već navedenih razloga.

Ovog mišljenja su Abdulvehhab en-Nedžar pisac djela "Kisasu-l-enbija" i Šejh Muhammed Muttevelli eš-Ša'ravi.

II POGLAVLJE

PUT KA DŽENNETU

1) Put ka Džennetu

2) Šta približava Džennetu

Put ka Džennetu

Uzvišeni Allah, dž.š. je pripremio Svojim pokornim robovima u Džennetu stalne blagodati koje nadmašuju mogućnosti našeg poimanja, prelaze naše prohtjeve i našu realnost. To je ono za čime duše žude i u čemu oči slast osjećaju, to je počast od Allaha, dž.š. i vid odlikovanja i izražavanja naklonosti prema bogobojaznim robovima.

Allah, dž.š. kaže:

"... i nastojte da zaslužite oprost Gospodara svoga i Džennet prostran kao nebesa i zemlja, pripremljen za one koji se Allaha boje, za one koji i kad su u obilju i kad su u oskudici udjeljuju, koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju – a Allah voli one koji dobra djela čine i za one koji se, kada grijeh počine ili kad se prema sebi ogriješe, Allaha sjete i oprost za grijehe svoje zamole – a ko će oprostiti grijehe, ako ne Allah? i koji svjesno u grijehu ne ustraju". Njih čeka nagrada – oprost od Gospodara njihova i džennetske bašče kroz koje će rijeke teći u kojima će vječno ostati, a divne li nagrade za one koji budu tako postupali!"(Ali Imran 133-136)

Takođe Uzvišeni kaže: "Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime, za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh". (El-Tevbe 100)

Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kad se Allah spomene, a kad im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuje i samo se na Gospodara svoga oslanjaju, oni koji molitvu obavljaju i dio od onoga što im Mi dajemo udjeljuju. Oni su zbilja, pravi vjernici, njih počast i oprost i obilje plemenito kod Gospodara njihova čakaju". (El-Enfal 2-4)

Prenosi se u oba Sahiha od Ebu Hurejre da je neki beduin došao Poslaniku i rekao mu: "Božiji Poslaniče, uputi me na ono što ako budem radio ući ću u Džennet? – "Ibadet čini Allahu, ne pripisuj Mu ništa kao ravno, obavljaj namaz, daj propisani zekat i posti ramazan" – odgovori mu Poslanik. On zatim reče: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, neću nikad ništa dodati na ovo niti ću oduzeti išta". Kada je otišao Poslanik se obrati ashabima: "Ko želi da vidi jednog od stanovnika Dženneta neka pogleda ovoga".

Takođe se u oba Sahiha prenosi da je Ubade ibn Samet rekao da je Poslanik kazao: Ko kaže: Svjedočim da nema drugog bo-

ga sem Allah, da je Jedan, da nema ortaka i da je Muhammed, a.s. čovjek odan Bogu i Njegov poslanik i da je Isa čovjek takođe potpuno odan Bogu i Njegov poslanik i riječ Božija koja je dostavljena Merjemi i duh od Njega i da je Džennet istina i da je Džehhenem istina – Allah će ga uvesti na koja hoće od osam džennetskih vrata".

U Muslimovom Sahihu od Džabira se prenosi da je rekao: "Došao je Nu'man ibn Kavkal i Božijeg Poslanika upitao: "Božiji Poslaniče, misliš li da ću, ako budem klanjao propisane namaze i smatrao zabranjenim ono što je uistinu zabranjeno, a dozvoljenim smatrao ono što je uistinu dozvoljeno, misliš li da ću ući u Džennet? "Ući ćeš", – odgovori Božiji Poslanik.

Od Ebu Zerra se navodi hadis u Sahihima u kojem je Poslanik rekao: "Došao mi je glasnik od moga Gospodara pa me je obavijestio, ili je rekao obradovao, da će svaki onaj koji umre od moga Ummeta, ne čineći širk Allahu, dž.š. ući u Džennet". Upitah ga: "Da li ako učini blud i ukrade?" "I ako učini blud i ukrade" – odgovori Božiji Poslanik.

U Muslimovom Sahihu se prenosi od Osmana ibn Affana da je rekao: "Rekao je Božiji Poslanik, a.s.: "Ko umre znajući da nema drugog boga sem Allaha ući će u Džennet". Takođe se navodi da je Božiji Poslanik dao Ebu Hurejri svoju obuću (kao dokaz) i rekao mu: "Idi s ovom obućom, pa koga god sretneš iza ovoga zida da svjedoči da nema drugog boga sem Allaha i potpuno je uvjeren u to, obraduj ga Džennetom".

U Sunenu Ebu Davuda od Mu'aza bin Džebela se prenosi da je rekao: "Čuo sam Božijeg Poslanika, a.s. da kaže: "Čije zadnje riječi budu LA ILAHE ILLELLAH ući će u Džennet", a u Sahihima, Muslimovom i Buharijinom se prenosi hadis od Harisa bin Vehba u kojem kaže: "Čuo sam Vjerovjesnika, a.s. kako pita: "Hoćete li da vam ukažem na džennetlije?! Svaki bijednik i obespravljeni koji nakon učinjene mu nepravde Allahom se zakune i On mu njegovu želju ispuni. A hoćete li da vam ukažem na džehennemlije?! Svaki grubijan, oholi koji se šepuri".

Prenosi Ahmed u svom Musnedu od Abdullaha bin Amra bin Asa, a on od Vjerovjesnika, a.s. da je rekao: "Džehennemlija, to je svaki grubijan, oholi, koji mnogo imetka sakupi, a drugom ga ne daje, a džennetlije su oni poniženi, siromašni na ovom svijetu".

U Sunenu Ibn Meždže od ibn Abbasa se prenosi da je rekao: "Rekao je Poslanik alejhi-s-selam jednom prilikom: "Džennetlije su

oni koji napune uši dobrom slušajući ga od ljudi, a džehennemlije su oni koji napune uši zlom slušajući ga od ljudi".

U Muslimovom Sahihu se navodi hadis od Ijade el-Medžašija da je Poslanik jednog dana rekao na hutbi: "Gospodar moj mi je naredio da vas poučim onome što ne znate, a tome me je On poučavao do ovog dana – Sve ono što Sam poklonio svom robu, dozvoljeno je. Stvorio sam sve Svoje robove u istinitoj vjeri, pa su im šejtani došli i udaljili ih od njihove vjere, a onda sam im zabranio neke ranije dozvoljene stvari i naredio sam im da Mi ne pripisuju ono što nema moći – Allah, dž.š. je tada pogledao ka stanovnicima zemlje i Njegova mržnja se prosula na sve osim na sljedbenike Knjige. Tada je On rekao: "Poslao sam te da te iskušam i da oni tobom iskušani budu i objavio sam ti knjigu koju voda ne briše. Ti ćeš je učiti i u budnom stanju i u snu, uvijek". Allah, dž.š. mi je naredio da sažežem Kurejšije. "Bože, a ako mi oni rasmrskaju glavu, nadvladaju me?" Tjerajte ih kao što oni vas tjeraju, bori se protiv njih, potpomoći ćemo te. Dijeli pa će ti biti udijeljeno, pošalji vojsku, poslaćemo uz nju još pet sličnih, bori se sa onima koji su ti poslušni protiv onih koji su ti neposlušni". Poslanik je zatim rekao: "Tri su vrste džennetlija; vladar koji je pravedan prema podanicima, (koji) dijeli sadaku i na pravom je putu; milostiva osoba koja je blaga prema svoj rodbini i prema svim muslimanima uopće; častan čovjek koji takvim nastoji i ostati, uprkos brojnoj porodici.

Petorica su stanovnici džehennema; slabić koji nema pameti koja bi ga vodila ka dobru, to su oni među vama koji lutaju bez želje za potomstvom i imetkom; pronevjeritelj, kome kada se otkrije i neznatna i zanemariva želja on je pronevjeri, osoba koja neće ni osvanuti ni omrknuti, a da ti ne nanese štetu bilo u porodici ili imetku". Muhammed, a.s. je spomenuo škrtice i loše odgojene, a nakon toga dodao: "Allah, dž.š. je objavio da budemo ponizni sve dok se i posljednji od nas ne bude prestao uzdizati i uznositi nad drugima".

Šta približava Džennetu?

Uzvišeni i Slavljeni Allah, dž.š. je objasnio put ka Džennetu i oslikao ga Svojim robovima. Zbog toga su velike njihove želje da slijede taj put i idu njime. O tome nam Allah, dž.š. govori u slijedećem ajetu: "O vjernici, hoćete li da vam ukažem na trgovinu, ona će vas spasiti patnje nesnosne: u Allaha i Poslanika Njegova vjerujte i životima i imecima svojim na Allahovom putu se borite – to vam je

da znate bolje. On će vam grijehe vaše oprostiti i u džennetske bašče vas kroz koje će rijeke teći uvesti i u divne dvorove u edenskim vrtovima; to će biti uspjeh veliki, a daće vam i drugu blagodat koju jedva čekate, Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj radosnom viješću vjernike". (Es-Saff 10-13)

Mu'min koji želi da se približi Džennetu treba da slijedi jasni Allahov put, da ide njime, da radi sve što je dobro pa makar bilo i neznatno te da se kloni svakog pa i najmanjeg zla. Sa Allahovom pomoću izložićemo neka stanja imana da bi ih vjernici usvojili ne bi li na taj način dostigli Džennet, odnosno da bi uspostavili "trgovinu" sa Allahom, dž.š. koja nas vodi ka Džennetu.

Pokajanje (tevba)

Allah, dž.š. kaže: "A oni koji se ne kaju sami sebi nepravdu čine". (El-Hudžurat 11)

Pisac, djela "Medaridžu-s-Salihin" kaže: "Pokajane je prvi, srednji i posljednji stepen roba koji se usavršava. On se ne rastaje s njim i s njim je sve do smrti, a ako pređe u drugi stepen prelazi zajedno sa pokajanjem, druži se sa njim i s njime umire. Pokajanje je početak i kraj života roba. Neophodno mu je potrebna na završetku života kao i na početku. Rekao je Uzvišeni Allah, dž.š.: "I svi se Allahu pokajte, o vjernici, da biste postigli ono što želite". (En-Nur 31)

Ovim ajetom objavljenim u Medini Allah, dž.š. se obraća vjernicima, najboljim Svojim stvorenjima tražeći od njih da Mu se pokaju nakon što uzvjeruju i strpljivi postanu, te nakon što hidžru i džihad učine, a zatim vezuje spas i pokajanje uzročno-posljedičnom vezom. U ajetu je navedena čestica "le'alle" koja simbolizira nadu navještavajući da ako se pokajete uz nadu za spas, pa samo se oni koji se kaju nadaju spasu, neka nas Allah od njih učini!

U ajetu: "A oni koji se ne kaju sami sebi naprevdu čine" (El-Hudžurat 11) svi robovi su podijeljeni na:

a) oni koji se kaju,

b) oni koji sami sebi nepravdu čine, dok treće grupe uopće nema. Pojam "zalim" se odnosi na onoga koji se ne kaje. On nije nasilnik što nije spoznao Allaha i Njegovu istinu nego zbog mana svoje duše i loših djela. U Sahihu se prenosi od Poslanika da je rekao: "Ljudi, činite tevbu (pokajanje) Allahu, dž.š. tako mi Allaha ja Mu dnevno činim tebvu više od sedamdeset puta".

Uobičavao bi Muhammed, a.s. prije nego ustane između svojih ashaba, kada bi se negdje našli, da kaže sto puta: "Gospodaru, oprosti mi i primi moje pokajanje. Ti si Onaj koji pokajanja prima i opršta".

Ni jedan namaz nije klanjao nakon što mu je objavljena sura En-Nasr, a da u njemu nije rekao: "Slava Tebi Bože moj, Gospodaru naš, shaljen neka si; Bože moj, oprosti mi".

Vjerodostojna je predaja od njega da je rekao: "Ni jednog od vas neće spasiti njegova djela". "Zar ni tebe, Božji Poslaniče?" — začudiše se ashabi. "Ni mene, sem ako mi se Allah ne smiluje i obaspe me Svojom dobrotom".

Pošto je tevba povratak roba Allahu, dž.š. i napuštanje puta onih na koje se Allah rasrdio i onih koji su zalutali, stoga se tevba postiže samo uputom od Allaha, dž.š. a uputa se ostvaruje Allahovom pažnjom i uvjerenjem u Njegovo jedinstvo. To je najbolje prikazano i potpuno obuhvaćeno u El-Fatihi, pa ko joj da njena prava u pogledu znanja, svjedočenja, stanja, spoznaje, uvidjeće da ju je ispravno učiti tvrdeći da mu ibadet čini samo s učinjenom potpunom tevbom. Potpuna uputa na pravi put je namoguća bez poznavanja grijeha i ustezanja od njih, jer neznanje negira spoznaju upute, a s druge strane zabluda negira čovjekovu odluku i volju. Stoga je tevba ispravna tek kada se spozna i prizna grijeh, te počne tražiti spas od lošeg kraja.

Pisac djela "Menazil" ističe da se u grijehu treba gledati na troje:

— iščezavanje bezgriješnosti kada se počini,

— trenutačna radost kada se on počini i

— želja za ponovnim činjenjem grijeha premda je potpuno uvjeren da ga Allah, dž.š. vidi.

Kažu učeni: "Suština tevbe je povratak Allahu, dž.š. i nije ispravan i potpun povratak bez spoznaje Gospodara, Njegovih imena i atributa i uočavanja tragova te spoznaje u nama samima i u prirodi pa makar nam ona izmicala ili bila rob u rukama neprijatelja, a ona se našla u kandžama neprijatelja samo zbog nepoznavanja Gospodara i činjenice da Njemu pripada. Nužno je da se sazna kako se ostalo neznanim i od kada to datira i kada je i kako spoznaja postala zarobljenikom. Zna se da je tevba čin izveden s velikim naporom i u potpuno budnom stanju da bi se spasilo od neprijatelja i pribjeglo Allahu, dž.š. svom Milostivom, Samilosnom Gospodaru, te da je ona povratak s puta propasti kojeg je neprijatelj prihvatio, spoznaja udaljenosti od svoga Gospodara te napor i trud koji su nužni u želji da se vrati na Allahov pravi put".

Skrivena značenja tevbe

Autor djela "Menazilu-s-Sairin" kaže:

"Tri su skrivena značenja tevbe:

– razlikovanje tevbe od dostojanstva,
– zaboravljanje grijeha i
– tevba na tevbu.

Objašnjavajući gornje riječi Ibn el-Kajjim kaže: "Razlikovanje tevbe od dostojanstva u smislu da se tavbom želi postići bogobojaznost, tj. osjetiti bojazan i strah od Allaha, dž.š. i želja za djelovanje po Njegovim zapovijedima, a klonjenje od onoga što je zabranio. Takav će biti poslušan Allahu pod Njegovim nurom, nadajući se nagradi od Njega, a ostaviće griješenje bojeći se kazne ne želeći tevbom čast pokornosti, jer i tevba i pokornost posjeduju vidljivu čast, dostojanstvo, ali i unutarnju, pa ne treba da cilj njegove tevbe bude postizanje časti, čak i ako zna da će je njome postići. Ko se pokaje zbog časti, njegova tevba je neispravna.

U nekim predajama se prenosi da je Allah, dž.š. ostavio u vasijjet jednom Svome poslaniku: "Reci tom i tom pobožnjaku da je svojim asketizmom ubrzao ostvarenje rahatluka, a stalnim druženjem sa Mnom je postigao dostojanstvo. Ali šta je uradio lično zbog Mene?" Pobožnjak reče: "Gospodaru, a šta bih ja to trebao raditi u Tvoje ime mimo ovoga?" Allah mu je odgovorio: "Jesi li se ikad sprijateljio s nekim zbog Mene? Da li si ikoga prihvatio kao neprijatelja zbog Mene", tj. rahatluk i dostojanstvo su tvoja sreća i njih si postigao ibadetom i asketskim životom, ali gdje je djelo radi Mene, gdje je prijateljstvo i neprijateljstvo radi Mene? Razlikovanje između prava tvoga i tvoga Gospodara jeste i teoretska i praktična stvar. Mnoge iskrene Allahove robove zaokupilo je ovo pitanje, a shvatili su ga samo pronicljivi među njima koji su rijetki među iskrenim robovima, kao što su ovi rijetki među ljudima.

– Zaboravljanje grijeha je problem koji treba podrobno izučiti. O njemu se razilaze prvaci Ummeta. Neki od njih smatraju da je nezaokupljenost spominjanjem grijeha i ustezanje od toga oprost, a provesti slobodno vrijeme s Uzvišenim Allahom je preče onom koji se kaje i puno mu je korisnije. Zbog toga je rečeno: "Sjećanje na muke u časovima odmora je muka". Neki smatraju da je preče da se ne zaboravljaju grijesi već treba da stalno stvaraju pčima umor koji će ih na grijehe podsjećati pa će mu to dati skrušenost i poniznost, a to mu je korisnije nego da zalud traći vrijeme. Pripovijeda

se da je zbog ovoga Davud, a.s. ucrtao grijeh na svojoj šaci, gledao bi u njega i plakao.

Neki su rekli: "Kad skreneš s puta, vrati se svome grijehu i naći ćeš put, što znači da kad se vratiš grijehu ti si ponižen, slomljen i dolaziš pred Allaha, dž.š. ovo je put obožavanja".

Ispravno i podrobno izlaganje ovog pitanja je da se kaže kada je rob u stanju čistote bez trunke čuđenja i zaboravljanja, bez otimanja sebe iz zbilje svoga siromaštva i slabosti. Sjećanje na grijeh mu pak koristi, a ako bude samo promatrao svoje stanje u grijehu Allahova milost je na njemu i upotpunjavaće mu te nedostatke i vezanost za grijeh, a time će postojati pomalo neovisniji od svakog griješenja te će mu to srce uvoditi u ljubav i sreću prema Allahu, darežljivost u Njegovo ime kao i čežnju za susret s Njim. To pojačava osvjedočenje u Allahovu milost i oprost, a sjaj Allahovih lijepih imena i svojstava će se pojaviti u njegovom srcu, grijesi će se zaboraviti i udaljiće se od njih.

Ovakvo držanje je robu bolje i korisnije stoga jer ako ponovo pominje grijeh gubi dosta od ovoga i spušta se iz najvišeg u najniži stepen kao i iz najvišeg stanja u najniže, između kojih je razdaljina veća od razdaljine između neba i zemlje. U svemu ovome upliv šejtana je veliki. On želi da ga pomjeri s njegovog stupnja, da mu srce prebaci u zaborav, da zapostavi spoznaju ljubavi i čežnje prema Allahu, dž.š. to ga opet vodi u griješenje i u njegove okove. Prvo označava da je rob svjestan grijeha kao Allahove milosti nad onom koga ta milost obuhvata, a to je onaj koji vjeruje Allaha i odupire se pozivu na loše skrivajući time potajenu oholost u kojoj čovjek ne osjeća razlike.

Pokajanje od pokajanja

Ovo spada u pojmove kojima se želi napraviti razlika između istine i zablude. Želja je ovdje samo da se kaže istina bez davanja prednosti jednog nad drugim.

Tevba spada među najveća dobra djela, a tevba od dobrih djela spada u najveća ružna djela i grijeh je, čak neki smatraju da je takva tevba (pokajanje) kufr (nevjerovanje), ako se posmatra sa vanjske tačke gledišta. Nema razlike između pokajanja od pokajanja i pokajanja od islama i imena. Da li je onda dozvoljeno reći da tevba spada u vjerovanje?

Međutim, cilj je da se kaže da se čovjek pokaje od toga da shvati mogućnost kajanja koje dolazi kao Allahova milost i Njegova volja. Ako to sebi uskrati neće moći postići dobročinstvo, a da je vidi i osvjedoči se i koristi je, ali bude nemaran prema Allahovom dobročinstvu, po ovom mišljenju, oprostiće mu se i taj nemar. Međutim, ovo gledište i nemarnost nije pravi smisao tevbe, niti je dio nje, a niti uslov za njenu valjanost, nego je grijeh u tome što rob odlaže činjenje tevbe.

Kada se on kaje zbog grijeha na njemu ne ostaje ništa osim da se pokaje i zbog zakašnjelog pokajanja, a od ovoga će ga spasiti samo potpuno pokajanje za greške i koje je svjesno učinio i sjeća ih se i za one koje je učinio, a ne sjeća ih se (ne zna ih), jer su oni kojih se ne sjeća mnogo veći od onih kojih se sjeća. Njegovo neznanje mu neće koristiti, ako je u mogućnosti da sazna jer je on u tom slučaju neposlušan, ostavljajući znanje i rad, a neposlušnost je u svojoj biti najjači grijeh. U Sahihu Ibn Hibbana se navodi da je Božiji Poslanik rekao: "Višeboštvo ovog ummeta je skrivenije od bahata mrava". Zatim je Ebu Bekr upitao: "Kako da ga se oslobodimo, Božiji Poslaniče?" "Da kažeš: – Bože, utičem Ti se od svjesnog Ti pripisivanja druga, a oprosti mi ono za što ne znam" – odgovori Poslanik. To je traženje oprosta za ono što Allah zna kao grijeh, a rob ne zna.

Da li je valjano pokajanje za jedan grijeh ako se uporno vrše ostali

Ibn el-Kajjim kaže: "Pokajanje nije ispravno ako se isti grijeh ponavlja, a pokajanje za grijeh čineći drugi nevezan za njega i koji nije iste vrste je valjano. To je kao kad se neko pokaje zbog kamate, a ne pokaje se zbog konzumiranja alkoholnih pića. Njegovo pokajanje zbog kamate je ispravno. Ako se pak čovjek pokaje zbog jedne vrste kamate, a drugu nastavlja činiti, ili se pokaje zbog upotrebe droge, a ustraje na konzumiranju alkohola ili obrnuto njegova tevba neće biti ispravna. On je kao onaj koji učini blud sa ženom i pokaje se, ali nastavlja da ga čini sa drugim ženama i za to se ne kaje, ili se pokaje za konzumiranje alkohola, a nastavlja sa konzumiranjem ostalih pića koja opijaju. Ovo u biti nije pokajanje od grijeha, jer pokajanje podrazumijeva kajanje od svih vrsta i načina griješenja jedne vrste grijeha. Za razliku od slične nepokornosti on odlazi u drugu nepokornost iste vrste zato što je njeno savla-

đivanje lakše, ili je to stoga što su uzroci tog grijeha u njemu stalno prisutni, a nepokornost znači otkrivanje tih uzroka, ili je to zbog nadvladavanja želje njegovog društva u kome se kreće nad njegovom i oni ne traže da on učini tevbu od tih grijeha. On među njima uživa naklonost i čast zbog tog grijeha pa ne želi da tevbom pokvari čast koju on uživa, kao što je rekao Ebu Nuvas el-Atahi koreći ga za njegovu ogreznost u griješenju:

"Zar ne vidiš, o Atahi da ostavljajuć' ovu slast
radi tebe u narodu gubim ugled, društvo, čast".

Primjer ovoga je kada se neko pokaje za ubistvo čovjeka, krađu imetka nevinih i korištenje imetka sirotih, a ne pokaje se za pijenja alkoholnih pića i blud. Pokajanje će mu biti ispravno za ono za što se pokajao i za to neće biti kažnjen, ali će biti kažnjen za ono u čemu je ustrajan, a Allah najbolje zna!

Nada

Allah, dž.š. je rekao: "Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti i nadaju se milosti Njegovoj i plaše se kazne Njegove, a kazne Gospodara tvoga svako treba da se čuva". (El-Isra', 57)

Način kako će Mu se što više približiti je: Traženje blizine putem robovanja i ljubavi. U Muslimovom Sahihu se prenosi od Džabira da je rekao: "Prije smrti na tri dana čuo sam Poslanika kako govori: "Niko od vas neće umrijeti, a da neće imati najljepše mišljenje o svome Gospodaru: Ja sam u svoga roba uvijek u najljepšim mislima, pa neka misli o Meni kako hoće".

Nada je ono što ograničava srca na ono što se voli, na Allaha i budući svijet, te da putovanje učini ugodnim. Neki kažu: Ona je obimno veselje i vrijednost od Uzvišenog Gospodara te zadovoljstvo u uzdizanju Njegove plemenitosti, slavljen i hvaljen neka je On.

A neki opet kažu: Ona je potpuno povjerenje u Uzvišenog Gospodara.

Razlika između nade i želje

Razlika između nade i želje je ta što uz želju ide lijenost i ne podstiče svoga nosioca na marljivost i trud dok nada ide uz ogromni trud i lijepo uzdanja u Allaha, dž.š.

Prvo: Kao kad neko želi da bude njegova zemlja, da na njoj sije i sa nje ubire plodove.

Drugo: Stanje u kome čovjek želi obrađivati zemlju, a zatim mu se vraćaju plodovi njegova truda.

Shodno ovome slažu se svi gnostici da nada vrijedi jedino uz rad.

Kermani jerekao: "Znak ispravnosti nade je lijepa pokornost.".

Postoje tri vrste nade, dvije su pohvalne, a jedna pokuđena.

Prve dvije: Nada čovjeka koji je pokoran Allahu, dž.š. po Njegovoj uputi. On se nada nagradi od Allaha. Zatim osoba koja počini grijeh, pokaje se i nada se oprostu Uzvišenog Allaha, Njegovom dobru i plemenitosti.

Treća: Čovjek koji konstantno griješi, a želi Allahovu milost ne radeći ništa. To je pokuđeno, a želja i nada su lažne.

Putnik ka Allahu, dž.š. gleda na dvije stvari:

– gleda sebe, svoje nedostatke i posljedice ovoga rada. Tada mu se otvaraju vrata straha od Allahove kazne i vrata nade ka širini Allahove blagodati, Njegove plemenitosti i dobročinstva. Zato se nada definiše kao pogled u širinu Allahove milosti.

Ebu Ali er-Ruzbari kaže: "Strah i nada su kao dva ptičija krila. Kada se izravnaju, ravna je i ptica i normalno leti, a kada nedostaje jedno osjeti se njegova manjkavost, a kada nestanu oba ptica je blizu smrti".

Ahmed bin Asim je upitan: "Šta je dokaz postojanja nade kod čovjeka?". A on odgovori: "Kada mu se učini dobro da izrazi zahvalnost želeći upotpuniti blagodati koje mu je Allah dao na ovom i budućem svijetu i da upotpuni oprost na budućem".

Učenjaci su se razišli po pitanju koja je od ovih nada potpunija: – nada dobročinitelja u nagradu za svoje dobročinstvo ili nada griješnika, pokajnika u oprost i milost svoga Gospodara. Jedni su dali prednost nadi dobročinitelja zbog jačine uzroka da se ostvari nada, a drugi daju prednost nadi griješnika zato što je njegova nada vezana za nesvjesnost učinjenih dobrih djela, ali takođe i za svjesnost počinjenih grijeha.

Jahja bin Mu'az kaže: "Skoro je moja nada uz trud pobijedila moju nadu s griješenjem jer se ona zasniva na iskrenim poslovima. Kako da joj dam prednost i uspijem sa njom kada sam propustio ono što mi je poznato, a u griješenju sam se oslanjao na Tvoj oprost? Kako da mi ih ne oprostiš kada si Ti oličenje darežljivosti?!" Takođe kaže: "Bože moj, učini da se u srcu nadam Tvojim

darovima. Očisti prljavštinu s moga jezika time što ću Te slaviti i učini da mi najdraži trenutak bude susret s Tobom".

Tako mi Allaha u pravu je Ibn el-Kajjim kada kaže:

"Nada je potrebna onome koji ide ka Allahu, pobožnjaku, gnostiku ako ga smo trenutak odvede u propast u koju zamalo da ne upadne. Kada učini grijeh, želi da mu se oprosti, kad počini sramotu želi to ispraviti, za dobro djelo želi da bude primljeno. Svojom ustrajnošću u izvršavanju obaveze želi da se one u potpunosti ostvare i uvijek egzistiraju, a približavanjem Allahu, dž.š. i položajem kod Njega želi stići do Njega". Takođe je rekao: "Kada čovjek veže svoje srce nadom svoga Gospodara pa mu Ovaj dadne ono što je on želio to mu je najdraži položaj i najomiljeniji. To je najviše što se može poželjeti. Ovo je jedan od uzroka razlikovanja nade i straha kod mu'mina na ovome svijetu, pa prema jačini njegove nade i straha na ovom biće radosni na drugom svijetu, a to je posljedica njegovih želja i jačine njegova straha".

Zahvalnost

Allah, dž.š. je naredio zahvalnost, a zabranio nezahvalnost. Hvali one koji su Mu zahvalni i pripisuje taj atribut odabranim Svojim stvorenjma. Učinio ih je najsavršenijim stvorenjima, onima koji su Mu zahvalni obećao je najveće nagrade, učinio zahvalnost uzrokom za povećavanje Svojih blagodati i čuvarom Svojih fadileta. Izvještava Allah, dž.š. da se zahvalnim koriste Njegovim znakovima. Iz zahvalnosti je izveo jedno od Svojih lijepih imena "Eš-Šekur", Onaj kome sva hvala pripada. On dostiže onoga koji hvali i onoga kojeg hvale. Za zahvalnost uzvraća zahvalnošću. On je Uzvišeni Gospodar nad Svojim robovima, a malo robova Mu je zahvalno. Uzvišeni Allah kaže: "I budete Allahu zahvalni, ta vi se samo Njemu klanjate". (El-Bekare, 172). Takođe kaže:

"Zahvaljujte Mi, i na blagodatima Mojim nemojte nablagodatni biti". (El-Bekara, 152)

Navodi se u obje vjerodostojne zbirke da je Božiji Poslanik stajao dok mu noge ne bi natekle, pa je upitan: "Radiš to, a Allah ti oprostio i prošle i buduće grijehe". On odgovori: "Zar da ne budem zahvalan rob Allahu, dž.š.. Rekao je Božiji Poslanik, savs Ma'auzu:

"Tako mi Allaha Mu'aze, ja te volim, ne zaboravi da kažeš

u svakom namazu: – Bože, pomozi mi da Te spominjem, da Ti zahvaljujem i da Ti obadet činim".

U Musnedu Imami Ahmeda i u Tirmizijinom Džami'u navodi se hadis od Ibn Abbasa, r.a. da je Božiji Poslanik, a.s. molio Gospodara ovim riječima: "Bože, pomozi mi, a ne odmaži mi. Pomozi mi u dobru, a ne u zlu. Kazni me ukoliko Te prevarim. Uputi me i olakšaj mi uputu, pomozi mi da pobijedim moje tlačitelje. Bože, učini me pokornim Tebi, zahvalnim, da Te spominjem često, da Te se bojim, da Ti budem pokoran, da Te često prizivam. Učini me milostivim prema nevoljnicima. Bože, primi moje pokajanje, očisti me od grijeha, primi moju dovu, učvrsti moje ubjeđenje, ojačaj moj govor i otkloni mi muku iz grudi".

Suština zahvalnosti

Semantika riječi "zahvalnost" u arapskom jeziku je sljedeća: to je jasna pojava tragova hrane na tijelu životinja, pa se kaže: udebljala se životinja (upotrebljavajući glagol) "šekere", sa sinonimom glagola "seminet", "tesmunu" – "semene", što znači udebljati se, ugojiti se, a ovaj glagol se upotrebljava kada se na kravi uoče tragovi stočne hrane i životinja se deblja, tj. "zahvalna je" kada ima više hrane za jelo i piće.

U Muslimovom Sahihu stoji: "Životinje "zahvaljuju" onom ko ih hrani ili ugoje se od mnogo hrane koju jedu.

Takođe je zahvalnost prisutna kod Allahovih robova koja se izražava jezikom Njegova roba na način zahvalnosti Njemu i Njegova priznavanja; srcem – svjedočenjem i ljubavlju, a organima poslušnošću i pokornošću.

Zahvalnost je sazdana od pet temelja:

1. Pokornost zahvalnog hvaljenom,
2. ljubav prema hvaljenom,
3. spoznavanje Njegovih blagodati,
4. zahvalnost Njemu na blagodatima i
5. da te blagodati ne upotrebljava u onome što je pokuđeno.

Ovih pet temelja su osnova zahvalnosti i na njima se ona zasniva, pa ako nedostaje jedan od njih nedostaje jedan temelj zahvalnosti.

Svi oni koji govore o zahvalnosti i definiraju je njihov se govor vraća na ovo i kreće se u ovim granicama.

Neko kaže: Zahvalnost je spoznavanje blagodati Dobročinitelja putem skrušenosti, dok drugi kažu: To je srčano prihvatanje ljubavi prema Darovatelju tih blagodati, tjelesno iskazivanje pokornosti Njemu, micanjem jezika spominjati Ga i zahvaljivati Mu se. Po nekima je opet zahvalnost da spoznaš da su ti blagodati darovane od Drugog.

A evo još nekoliko mišljenja o tome:

– Zahvalnost je spoznaja nemogućnosti da se potpuno iskaže zahvalnost.

– Zahvalnost je veza između blagodati i njenog korisnika sa izuzetnom pokornošću.

– Zahvalnost je i da uvidiš da nisi dostojan tih blagodati.

– Zahvalnost je ispražnjavanje pokornosti.

– Zahvalnost je uviđanje Darovatelja, a ne darova.

Razlika između pojmova "šukr" i "hamd"

Mnogi su govorili o razlici između pojmova "hamd" i "šukr". Koje li je od tih mišljenja ispravnije, tačnije? Govorili su i o hadisu: "Hamd je vrhunac šukra, ko ne čini hamd Allaha, dž.š. taj Mu ni šukr ne čini".

Šukr je općenitiji pojam s obzirom na svoje vrste i razloge, a uži pojam u smislu onoga na što se odnosi, a za pojam hamda važi suprotno.

Značenje ovoga je da se šukr ispoljava srcem; pokornošću i poniznošću; jezikom zahvalom i spoznajom, a organima pokornošću i ovisnošću. Šukr se odnosi na blagodati uopće, a ne na lične osobine čovjeka.

Ne može se reći: Šukr činimo Allahu što nam je podario život, sluh, vid, znanje. Na to treba da se čini hamd, kao i na Allahovo dobročinstvo i Njegovu pravednost, dok se šukr čini samo za dobročinstvo i blagodati.

Na sve ono na što se odnosi šukr odnosi se i hamd, a suprotno tome ne može, a gdje god se upotrijebi hamd tu se upotrebljava i šukr i ne može suprotno. Šukr se ispoljava organima, a hamd srcem i jezikom.

Stepeni zahvalnosti

Prvi stepen – zahvala Voljenom

Autor djela "Menazilu-s-sairin" ističe da ovu zahvalu izriču muslimani, jevreji, kršćani, vatropoklonici, a to je iz obilja milosti Uzvišenog Tvorca, te što Mu više zahvaljuju, On im povećava Svoje blagodati i za zahvalnost ih nagrađuje. Komentarišući i objašnjavajući ovo Ibn el-Kajjim kaže: "Kad spoznaš pravu suštinu zahvalnosti i da je dio te suštine traženje pomoći s blagodatima koje nam On daje da bismo Mu mogli pokorni biti i da On zadovoljan nama bude uočićeš odlikovanost samopripadnika islama ovim stupnjem, i da suštinu ove zahvalnosti Voljenom izražavaju samo muslimani, dok drugi samo neke njene segmente kao što je spoznavanje tih blagodati, te hvala Darovatelja. Sva stvorenja su obasuta Allahovim blagodatima i svako ko priznaje Allaha za Gospodara i prizna da samo On stvara i čini dobro, taj vezuje sve blagodati za Njega, međutim, prava suština zahvalnosti jeste traženje pomoći zahvalnošću da bi se postiglo Njegovo zadovoljstvo.

Pisala je Aiša, r.a. Muaviji, r.a.: "Najmanje što darovani može učiniti jeste da blagodati ne upotrijebi kao sredstvo griješenja prema Darovatelju".

Jasna je namjera Šejha (pisca djela "Menazilu-s-sairin") da se izrazi stav da je zahvalnost višestruka:

– priznavanje blagodati Allaha, dž.š.

– zahvalnost Njemu na tome, i

– činjenje dobročinstva Njegovim stvorenjima tim blagodatima.

Shodno ovome obaveza je svih da čuvaju ove blagodati i da ih nastoje uvećati. Ovo je samo dio te višestruke zahvalnosti. Njeni plodovi će se na ovom svijetu izraziti u ubrzavanju nagrade, a na drugom svijetu u olakšavanju kazne, jer su u Džehennemu različite vrste kazni.

Drugi stepen – zahvalnost na neugodnostima

Zahvalnost na neugodnostima jeste teža nego zahvalnost Voljenom i zato se nalazi jedan stepen iznad nje. Ta vrsta zahvalnosti je ostvarljiva samo kod dvije osobe:

– Osoba koja ne razlikuje stanja. Jednaka je kod njega neugodnost sa ugodnošću, pa se zahvalnost očituje zadovoljstvom sa onim što mu je dato. To je stepen "rida".

– Druga osoba je ona koja razlikuje stanja i ne voli naugodnosti, pa nije zadovoljna da se nađe u njima. Kada mu se desi neka neugodnost, zahvali se Allahu na tome i njegova zahvala bude tuga nad tim što ga je zadesilo, i ona mu bude prekrivač za sve bolove koje osjeća, a i čuvarem odgoja, bude mu put ka sticanju znanja, jer i znanje i odgoj zahtijevaju da se zahvaljuje Allahu, dž.š. i u dobru i u zlu.

On slijedi ovom zahvalnošću put znanja, jer je on zahvalan Allahu, zahvaljuje Mu jer je zahvalan Njegovom odredbom, kao što je stanje koje je ranije bilo, a ono je više od ovoga. Osoba koja ovako zahvaljuje biće prva koja će biti pozvana u Džennet, jer je ona prihvatila neugodnosti sa zahvalnošću, a većina ljudi ih prihvata sa nestrpljivošću i srdžbom, srednji ljudi ih prihvataju sa strpljivošću, a oni posebni sa zadovoljstvom, a ova osoba sa nečim većim od svega toga. Naime, ona ih prihvata sa zahvalnošću pa će prije njih ući u Džennet i biće prva pozvana da u njega uđe. Prvi pripadnici ovog stepena se dijele na dvije vrste:

– "sabikun" (prethodnici u dobru)

– "mukarrebun" (Bogu bliski), shodno njihovoj podjeli na:

– one kod kojih su stanja ista bila neugodna ili lijepa. Ne daju prednost jednim nad drugim, čak štaviše ne daju prednost onome čime su oni zadovoljni nad onim čime je Allah zadovoljan,

– one koji daju prednost lijepim stanjima, ali kada im se desi i nešto neugodno prihvate to sa zahvalnošću Allahu, dž.š.

Treći stepen

Autor "Menazilu-s-sairin" kaže da u treći stepen spada osoba koja je opsjednuta samo Darovateljem, pa ako je ta opsjednutost ibadet, one blagodati koje dobiva smatra velikim a ako je ljubav postaje joj laka svaka teškoća, a ako je osamljivanje onda ne primjećuje ni teškoće ni blagodati.

Učenjak Ibn el-Kajjim kaže: Osoba na ovom stepenu duboko je uvjerena da blagodati dolaze od Darovatelja, te se to njeno uvjerenje ne proteže na nekoga mimo Njega.

Osobe na ovom stepenu se dijele na tri grupe:
– oni koji svjedoče da robuju Allahu, dž.š,
– koji svjedoče najveću ljubav i
– koji svjedoče samoću.

Svakom od ove tri gupe odredio je tretman po kojem je najkarakterističniji.

Prva grupa

Svjedočenje robovanja jeste osvjedočenje roba njegovog Gospodara na način istinskog obožavanja uz svjesnost da sva vlast pripada samo Njemu.

Kada robovi dođu pred Gospodara zaboravljaju čast i blizinu kojom su odlikovani u odnosu na druge, pazeći na pravila robovanja i na njegovu bit. Takođe paze na naredbu Gospodaru da im nešto ne naredi pa da se nađu nemarni u izvršavanju te naredbe. Tu stvar dobro poznaje onaj ko je bio u društvu vladara i njihovih odličnika. To je priznavanje Allaha na način obožavanja i činjenja dobročinstva zbog blizine kojom se razlikuje od drugih.

Onaj koji je na ovom stepenu – kada mu njegov Gospodar da neku blagodat u ovoj situaciji – i pored toga što je on u stanju robovanja – treba da sebe smatra u prisustvu svoga Gospodara najmanjim što može biti i da napuni svoje srce ljubavlju prema Njemu. Koje god ga dobro snađe treba da ga smatra velikim.

Druga grupa

Oni koji svjedoče istinu iz velike ljubavi prema njoj udubljeni u to svoje svjedočenje i kada ih zadesi neka teškoća s te strane postane im laka. To je stoga što onaj koji voli osjeća slatkim sve ono što dolazi od Voljenog. Najmanje što se nalazi na tom nivou svjedočenja jeste da mu teškoće postanu lake, ako ih ne može već prihvatiti kao slatke. O ovom postoje poznate priče među ljudima koje nije potrebno pominjati. To je slično stanju onoga koga udaraju bičem, a on se i ne miče. Kada mu se udari posljednji udarac on počne jako vikati. Kada su ga upitali o tome, rekao je: "Oko koje me gledalo u momentu udaranja sprečavalo mi je svaki osjećaj bola, tek kad sam ga izgubio, osjetio sam bol udarca".

Ovo je stanje mogućno, a nije nužno. Prirodno je da se negira slast onoga s čime se ne slažemo, nasuprot slasti onoga s čime se slažemo.

Da, moć ljubavi ojačava, sve do stupnja kad zaljubljeni počne slatkim smatrati ono što mu drugi gorkim čine, lakim ono što mu otežavaju, prijateljuje s onim što je napušteno, a napušta ono s čime prijateljuje i lako mu je ono što je drugima gotovo nepodnošljivo. Intenzitet ovoga je prema intenzitetu ljubavi i prema tome koliko ona zahvata srce zaljubljenog.

Treća grupa

Oni koji su se posvetili samo Allahu, dž.š. i ne osjećaju ni blagodati ni poteškoće. Kaže se da osvjedočenje osamom dovodi do gubljenja pojmova o obliku i ovo je stanje fena'a. Onaj koji se nalazi u ovom stanju ne osjeća ni iskušenja, muke, a ni blagodati. On se s tim svojim osvjedočenjem udaljio od svega onoga u čemu i oko čega se nalazi i dovoljno mu je samo to osvjedočenje. Sve drugo mu je nepotrebno, pa kako onda da osjeća muke ili ugodnosti, kao što neki kažu u smislu ovoga:

"Ako dar ne izlazi iz ruku samog čovjeka, tada nema ni darovatelja niti darovanog".

Ovo je stupanj sjedinjenja kod njih, dok neki zabranjuju razgovor o ovome.

Suština ovoga jeste da sjedinjenje čini da iščeznu osjećaji osobe s sviješću o svom liku, pogotovo o likovima drugih, jer je duboko prožet osvjedočenjem i daleko od svega drugog i ovo je ono što se traži.

Znaš da iznad ovog stepena ima viši, odlikovaniji i vrijedniji, kada se u stanju osvjedočenja i zaokupljenosti Rabbom zaboravi na svoje želje i htijenja, primjećuje se, želi i izvršava samo ono što želi njegov Voljeni.

Razmisli o primjeru dvojice robova na ovom svijetu, koji stoje na istom položaju pred svojim gospodarom, jedan je zaokupljen posmatranjem samo svog gospodara i pomno prati njegove naredbe i ni na što drugo ne obraća pažnju, a drugi je zauzet riječima i pokretima svoga gospodara, da bi na taj način ispunio sve ono u što je vladar ciljao. Sjeti se priče o nekom vladaru kod koga se nalazio jedan dječak, kojeg je on posebno cijenio i s kojim se družio više nego sa učenjacima, a sam dječak nije bio ni ljepši ni učeniji od drugih. Vladar im je htio pokazati dječakovu superiornost nad drugima. Jednoga dana, jahali su njih svojica zajedno, a daleko od njih se vidjelo brdo na kojem je bilo snijega. Vladar je na trenutak

pogledao na snijeg, a onda je oborio glavu. Dječak je odjednom podbio svoga konja, natjeravši ga u galop. Svijet nije znao zašto je to uradio. Nije prošlo mnogo vremena, a on se vrati noseći malo snijega u rukama. Vladar ga upita:

– Odakle si znao da želim snijega?

– Znao sam zbog toga što si pogledao prema njemu, a vladari nikad ni u šta ne gladaju uzalud, odgovori mu dječak. Tada kralj reče: "Dao sam mu prednost nad drugima, zbog njegova poštovanja i privrženosti meni, jer svi ste vi bili nečim zaokupljeni, a on je bio zaokupljen promatranjem mog raspoloženja i mojih pokreta da bi udovoljio mojoj želji.

Dobročinstvo

Dobročinstvo je srž imana, njegova duša i savršenstvo. To je stepen koji obuhvata sve druge, tako da su svi stepeni sadržani u njemu, a dijeli se na tri stadija:

Dobročinstvo u namjeri

Dobročinstvo u namjeri se postiže sa troje:

– da se osoba naučno obrazuje, da se potčini nauci onoliko koliko je potrebno da bi bila odgojena u duhu dobročinstva, očišćena od pogrešaka i sramotnih djela i da ne teži ničemu, osim onom što je dozvoljeno, a nauka se ostvaruje pokoravanjem šer'atskim propisima,

– da se dobročinstvo čvrsto ustali, a ustaljenje se ogleda u izvršavanju propisa i jačini vjere, tako da osoba bude odlučna u onome što radi i ne vezivati nikako dobročinstvo sa nemoću i iscrpljenošću, koji ga svakako samo mogu oslabiti.

– da se čisti odmah, momentalno, tj. da se očisti od prljavština svih vrsta, ljaga, grijeha i sramota, što sve ukazuje na nečistoću njegove namjere, jer stanje odražava namjeru i njen rezultat i ono je takođe, istovremeno i objekat i subjekat. Svako od ovo dvoje utiče na ono drugo, pa čišćenje i uljepšavanje jednog, proizilazi iz čistoće i ljepote drugog.

Dobročinstvo u raznim situacijama

Drugi stadij se sastoji u tome da dobročinstvo ljubomorno čuvaš i paziš da se ne bi promijenilo, jer se ono mijenja poput oblaka. A ako ga ne budeš čuvao, pazio na njegovu suštinu, a čuvanje se sastoji u stalnom ispunjavanju i primjenjivanju njega, te u odbijanju svake vrste surovosti, te takođe u poštivanju njegovog prisustva, jer ono je gost, a gosta ako ne počastiš, on odlazi. Čuvanje se takođe sastoji u što većem kontrolisanju dobročinstva, strogošću nad njim i da se ne prepušta nikome. Čuva se takođe, pokornošću svojim propisima, poslušnošću svojim moćima, kada su u skladu sa propisima. Čuvanje se ostvaruje, zaštitom njene pronicljivosti, a ona se ogleda u tome da se takva osoba krije od ljudi što više, da ne bi saznali za njegovo stanje i da ga on sam ne pokazuje osim kao dokaz ili po potrebi ili eventualno zbog određenog interesa, jer njeno iskazivanje, osim u ovim situacijama, je višestruko štetno. Pokazivanje svoga stanja iskrenim ljudima znači glupost i slabost, a to su osobine šejtana i nekarakternih osoba. Iskreni u vjeri svoje stanje prikrivaju više nego što bogataši kriju svoje riznice, pa čak često ispoljavaju suprotnost tog stanja, da bi stanje potpuno negirali.

Dobročinstvo je da popraviš svoje stanje što više, tj. da se osoba trudi da ustali svoja stanja, te da ih zatim popravlja i uljepšava, jer u svakom stanju (حال) postoji osim istine i neistine, a njih mogu razlučiti samo pronicljivi i učeni.

Evo nekoliko informacija koje će nam pomoći da razlučimo istinu od neistine u našim stanjima (الاحوال):

– Stvari, šaputanja i obraćanja, koja počinju i koja dolaze s desne strane u većini slučajeva su istinite, a one stvari koje dolaze s lijeve strâne u većini slučajeva su neistinite i lažne.

– Oni koji obavljaju pohvalne poslove desnom stranom (rukom, nogom) su pripadnici Istine i desnom rukom će uzeti svoje knjige i nur će im svijetliti na Sudnjem danu s desne strane. Allahov Poslanik je pohvalio one koji su počinjali s oblačenjem, obuvanjem, pranjem i sa svim ostalim lijepim stvarima desnim udovima. Allah i Njegovi meleki blagosiljaju one koji su u saffovima na desnoj strani. Poslanik nas obavještava da šejtan i jede i pije lijevom rukom, te da je šejtanov dio u čovjeku lijeva strana i zbog toga se lijevom rukom čistimo nakon obavljenih nuždi, te odstranjujemo sve vrste nečistoća, a lijevom nogom ulazimo u nužnik.

– Svaka stvar nakon koje čovjek biva aktivniji, radosniji, je melaiketska, a sve ono nakon čega čovjek biva potišten, lijen, trom, a duša se osjeća iscrpljenom je šejtansko.

– Sve ono što prouzrokuje u srcu: spoznaju Allaha, dž.š., ljubav prema Njemu, prisnost s Njim, duševnu smirenost ako Ga spomenemo, zadovoljstvo s Njim, to je Božansko i melaiketsko, a ono što mu je suprotno je šejtansko.

– Svaka stvar koja utiče da se čovjek približi Allahu, dž.š. i Ahiretu, da osjeti blizinu Ahireta toliko da mu se čini da se Džennet već primakao, a da se Džehennem razgorio — to je stvar melaiketskog i Božanskog karaktera, a sve što je suprotno tome je šejtanskog.

– Svaka stvar čiji je uzrok bio savjet da se pokori naredbi da se bude čist i iskren je melaiketska, a ako nije onda je šejtanska.

– Sve ono pomoću čega se osvijetli i ojača srce i pomoću čega se raširi prsa je melaiketsko, a ako nije tako, onda je to šejtansko.

– Sve ono što te spaja sa Allahom, dž.š. je od Allaha, a sve ono što te razdvaja i udaljava od Njega je od šejtana.

– Božanska stvar se događa samo u blizini i pokornosti Allahu, dž.š. i njen uzrok može biti samo blizina i pokornost, pa je tako njen izvor naredba i njegovo djelovanje je po naredbi, a ako stvar obrnuto stoji onda je ona šejtanska.

– Stvari Milostivog ne dolaze u kontradikciju, niti se sudaraju, niti se razlikuju, nego šta više potvrđuju jedna drugu, dok šejtanske stvari pobijaju jedna drugu, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

Dobročinstvo u vremenu

Rečena je konstrukcija: "Ihsan je u svakom vremenu", što znači da nikad ne napustiš osvjedočenje, niti da ikog opterećuješ svojom brigom i da stalno činiš hidžru ka Allahu, dž.š. tj. nemoj napuštati stanje osvjedočenja, a to mogu postići samo oni koji vladaju svojim prohtjevima i koji su prevalili razdaljinu između nefsa (prohtjeva) i kalba (srca) i razdaljinu između srca i Allaha, dž.š. i to su postigli stalnim zrijenjem i htijenjem da to učine. Treba da svoju brigu vežeš samo za Allaha, dž.š. a da je ne vežeš ni za što drugo, jer je to širk po mišljenju iskrenih. Znaj da je svaki onaj koji se iskrenošću i čistim vjerovanjem okrenuo Allahu, dž.š. ubrojan u

muhadžire ka Njemu, pa ne bi trebalo da izostane iz te hidžre, nego je nužno da se uvijek nalazi u toj hidžri, sve dok se ne sjedini sa Allahom, dž.š.

"Ona traje samo čas, zatim prolazi
a kraj putovanja hvali onaj koji putuje"

Allah, dž.š. je svakoga zadužio sa dvije hidžre. One su strogo naređenje:

– hidžra ka Allahu, neka je Slavljen i Uzvišen, priznajući Ga za jedinog Boga i vjerujući čisto i ispravno, kajući se i voleći Ga, bojeći se i nadajući se i robujući Mu.

– hidžra ka Njegovom Poslaniku, savs, pokoravajući mu se i predajući njemu stvari na odluku, slijedeći njegove odredbe, zatim učeći propise egzoteričkog i ezoteričkog iz njegove svjetiljke, pa će na taj način robovanje takve osobe biti veće od robovanja obične mase, a on vješt vodič u tmini noći, na raskrsnici puteva. čije srce nije izvršilo ove dvije hidžre, neka zbaci sa sebe nesreću, neka se okrene ka vjeri, neka se povrati da bi se okoristio svjetlom, prije nego mu se to zabrani na Sirat-ćupriji.

Skrušenost

Allah, dž.š. kaže: "Obraduj skrušene, ponizne", a zatim kaže ko su oni: "To su oni čija srca kada se Allah spomene strah obuzme i oni koji strpljivo podnose nevolje koje ih zadese i oni koji namaz obavljaju i oni koji od onog što im Mi dajemo udjeljuju". (El-Hadždž, 34-35)

Skrušenost, jezički označava nisko mjesto na zemlji. Ibn Abbas i Katade, r.a., tumačeći ovu riječ, kažu: "To su ponizni, skrušeni, skromni", a Mudžahid kaže: "To su oni koji se osjećaju bezbjedno i smirenim uz Allaha, dž.š. i još kaže da skrušenost, jezički predstavlja mjesto smiraja na Zemlji. El-Ahfeš, opet, kaže: "To su bogobojazni, ponizni".

Ibrahim en-Nehai kaže: "To su oni koji iskreno i predano namaz obavljaju", a Keli kaže: "To su oni čija su srca blaga". Amr b. As opet misli da su to oni koji ne čine nepravdu, a kada im se nasilje učini, ne svete se".

Stepeni skrušenosti

Prvi stepen:

"Zaokupljenost koja štiti srce od divlje želje za prolaznim i prebacivanje te želje sa prolaznog na vječno, te čišćenje od svih vrsta neispravnosti. . ." Prolaznost ovog svijeta i onog što je na njemu, tj. sustezanje srca od njega i njegovih uživanja. Težnja za njim nazvana je divljom, jer uistinu čežnja za dunjalukom i onim što je na njemu čine srca onih koji čeznu za njim divljim. Duša i srce onih koji čeznu za dunjalukom su odvojeni od njihovih tijela, jer su propustili i dalje izostavljaju ono zbog čega su stvoreni i oni su usamljeni zbog tog zanemarivanja. Oni koji nisu zaokupljeni dunjalukom, oni ga vide kao opasnost za sebe, jer im sprečava ono što oni traže i vole, a ništa nije gore srcu od onoga što mu je prepreka da postigne ono što voli. Zbog toga se ljudi najviše svađaju oko imetka i kada se on od njih traži. To im je najmrža i najgora stvar.

Dalje, pobožnjak osjeća odvratnost prema onom što vole oni koji žude za ovim svijetom, jer ga pobožni gledaju srčanim očima, a oni koji čeznu za njim, dunjalučkim, kao što je neko rekao:

"Kad se srce probudi i obuzdaju strasti,
tad se gleda srcem, a ne očima".

Tako se ova želja svodi na čežnju prema onom što je samo po sebi vječno, a to je Allah, dž.š. te prema onom što je vječno po svome trajanju, a to je Ahiret.

Čišćenje od svih vrsta neispravnosti, tj. izbaviti i očistiti se od prljavštine, iznemoglosti i nemoći, što je uzrok obamrlosti i traćenju vremena uzaludno, a Allah najbolje zna.

Drugi stepen:

Zaokupljenost koja uzrokuje prezir prema bavljenju nedostacima, ograničenju na sama djela, te prezir prema naivnom uzdanju u nadu. Pod nedostacima se ovdje misli na nedostatke djela, nakon što se oni uvide, ili se uvide njihovi rezultati ili se žele tada sama djela izbjeći ili nešto slično, a to se naziva kod njih nedostacima (العلل). Osoba koja je ovim zaokupljena osjeća prezir prema okupiranosti bilo čim drugim, te da se njegovo srce zanima nedostacima, jer je njegova zaokupljenost iznad svega toga, a bavljenje tim stvarima i razmišljanje o njima je niže od te zaokupljenosti.

Nepostojanje ovog zanimanja može biti ili zbog toga što nedostatke nije uočio, jer je glavna zaokupljenost velika prepreka za to, pa se on ne interesuje za ono što nije uočio ili zbog toga što je njegova zaokupiranost premašila traženo, a najveći stepen te okupiranosti odnosi se na te nedostatke i na njihovo odstranjivanje.

Pa kada se njegova okupiranost veže za nešto što je više od nje i tih razloga, obuhvata ih tada potpuno najveća okupiranost, pa je njen tretman, kao i tretman ove potpune okupiranosti. Ovo je uistinu veoma nejasno i čudno.

Preziranje spuštanja na djela je tvrdnja koja zahtijeva svođenja i ograničavanja, a to je u smislu da je njegova potpuna zaokupljenost: potreba, iznad potrebe praktičara i onih što ibadet čine, te on prezire da se sa visine svoje uzvišene potrebe spušta samo na djelo i ibadet, dok srce u isto vrijeme putuje ka Allahu, dž.š. i doživljava uspon. On traži svoga Gospodara potpuno, u punom značenju te riječi, kroz rad, ibadet, razgovor s Njim, u snu, javi, kad se kreće, a i kada miruje, kada je sam i kada je u društvu i u svim ostalim slučajevima. Njegovo srce je okarakterisano kao srce koje se okrenulo ka Allahu, dž.š. i ovo je ostvarljivo samo kod onih koji iskreno vole. Oni se ne zadovoljavaju samo sa ispoljavanjem djela, niti se ograničavaju samo na traženje, umjesto djela. Mogućno je ovo onima koji su upalili u svojim srcima svjetla tragova imena i atributa Božijih i u čijim su se srcima značenja tih imena i atributa pojavila u punom sjaju, te kod onih koji su srca napunili iskrenim jekinom (uvjerenjem). A rečeno je da onaj koji prihvata znanje sa izvora, da je ono sigurno, dok ako ga uzme sa margina obuzeće ga talasi sumnje, izrazi će biti tada tendenciozni, a stavovi proturječni.

Treći stepen:

Treći stepen je da hvala i kuđenje dođu na isti nivo kod te osobe, te da neprestano sebe kritikuje i da ne zapaža nedostatke stvorenja u odnosu na svoj stepen. Zaustavljanje na hvaljenju i kuđenju svijeta jeste znak odvojenosti srca, prekinutosti veze s Allahom, dž.š., te da ga ne prati Njegova ljubav i spoznaja, niti je osjetio slast i smirenost u vezanosti za Allaha, dž.š.

Riječ "da sam sebe kori" znači da onaj ko se nalazi na ovom stepenu nije zadovoljan sobom i srdit je na sebe i priželjkuje da se otrese svoga nefsa. Nefs je jedno od poznatih osobina čovjeka, njegov loš odgoj, ružna djela, bila stečena ili urođena i on zbog toga kori sebe.

To je jedno od dva tumačenja ajeta: "... i kunem se dušom koja sebe kori..." (El-Kijame, 2)

Seid b. Džubejr i Ikrime kažu: "To je duša koja kritikuje i dobro i zlo i nije strpljiva ni u blagostanju, ni u nesreći".

Katade opet misli da "lewwame" označava razvratnu dušu, sklonu poroku i griješenju, dok Mudžahid kaže: "Duša koja se kaje i govori nad onim što je prošlo da sam učinio to i to, ili da nisam učinio to i o".

Hasan El-Basri tvrdi da je to vjerujuća duša i on kaže: "Zaista mu'min – tako mi Allaha – kori sam sebe i preispituje se: "Šta sam mislio s tim reći, šta sam htio s tom klevetom, šta sam htio uraditi s tim"? Za razliku od griješnika koji samo ide naprijed a ne obračunava se sam sa sobom, niti se prekorava". U stvari, to je tevba koja briše grijehe i pogreške. To je ta nada i to je ta zahvalnost i hvaljenje. To je dobročinstvo (ihsan), to je najnadahnutija ljubav, put ka Milostivom. Ići tim putem je lahko, srca se smiruju i oživljava u njima jekin (čvrsto uvjerenje) i to čini da rob osjeti slast imana.

To je robovanje Allahu, dž.š. i put vjernika ka svome Gospodaru. Oni zahvaljuju, kaju se, čine dobročinstva, nadaju se Njegovoj milosti i boje se Njegove kazne. Oni Ga vole. To je njihov put. To je i tvoj put, o vjerniče, ka Džennetu, pa zar da ne budeš od njih. Hajde da zajedno pripremimo svako dobro da bismo, ako Bog da, ušli u Džennet.

Gospodaru naš, približi nas Džennetu, a i djelima i riječima koje približavaju njemu.

III POGLAVLJE

OPISI DŽENNETA

1) Svojstva stanovnika Dženneta

2) Koliko je džennetskih vrata?

3) Džennetske odaje, zgrade i dvorci

4) Džennetske rijeke

5) Žene stanovnika Dženneta

6) Najbolje što se nalazi u Džennetu

Svojstva stanovnika Dženneta

Stanovnici Dženneta će uvijek biti srećni i stalno zadovoljni i to njihovo stanje se neće nikada promijeniti, niti prestati, Allah, dž.š. će im darovati mnogo dobra i stalno uživanje na najljepši mogući način. Imaće izgled i snagu mladića od trideset i tri godine, mladost im neće proći, a lica će im biti poput mjeseca u noći uštapa, pa još i ljepša i čišća. Tijela će im biti svijetla kao i lica, vidjeće se unutrina spolja, a spoljašnost iznutra. Miris će im biti prijatniji i bolji od miska, a ugodniji od ambera. Iz njihovih tijela curiće znoj ugodniji od svakog mirisa. Lica, glave, ruke i noge će im biti skladno građene. Na licima će im se odražavati sjaj i svjetlost i biće skoro savršeni. Ta svježina će im se stalno povećavati sa protokom vremena, njihove ambicije neće biti ničim umanjene, niti će se jezici umoriti slavljenjem i veličanjem Allaha, dž.š. Neće osjetiti tuge, niti bilo kakvu brigu. Neće imati nikakvih jada, neće im duši teško biti, niti će se osjećati usamljeno, niti će razumi biti smeteni i zbunjeni, a srca im ništa neće moći prestrašiti. Kuće će im biti tu napravljene i biće im mirno i bezbjedno to boravište, pa blago njima, divno li je to mjesto povratka.

Allah, dž.š. kaže:

"Neka lica toga dana biće blistava, nasmijana, radosna"(Abese, 38-39).

"Neka lica toga dana biće radosna
trudom svojim zadovoljna
u Džennetu izvanrednome
u kome, prazne besjede neće slušati." (El-Gašije, 8-11)

"Uđite u Džennet, nikava straha za vas neće biti i ni za čim vi nećete tugovati". (El-E'araf, 49)

"O robovi Moji, za vas danas straha neće biti, niti ćete i za čim tugovati". (Ez-Zuhruf, 68)

"Oni koji su se Allaha, bojali i onoga što im je zabranjeno klonili, oni će u džennetskim baščama, pored izvora biti, uđite u njih sigurni straha oslobođeni i Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima, jedni prema drugima sjediti, tu ih umor neće doticati, oni odatle izvedeni nikada neće biti".

(El-Hidžr, 45-48)

Prenosi Ebu Hurejre da je Božiji Poslanik, savs, rekao: "U Džennet će ući jedna grupa ljudi od moga Ummeta, a biće ih sedamdeset hiljada, lica će im biti svijetla kao mjesec u noći uštapa". Prva gru-

pa će ući u Džennet, a biće poput mjeseca u noći uštapa, zatim slijede oni poput najblistavije zvijezde na nebu. U njemu neće vršiti ni malu ni veliku nuždu, neće uzalud vrijeme traćiti, neće posrtati. Češljevi će im biti od zlata, znoj poput miska, a kadionice će im biti od indijskog alojevog drveta".

Prenosi Mu'az b. Džebel, r.a. da je Allahov Poslanik, savs, rekao: "Džennetlije će ući u Džennet u liku golobradih mladića, očiju podvučenih surmom, a imaće trideset ili trideset i tri godine".

(Prenosi Tirmizi)

Džennetlije ne spavaju

Džabir, r.a. kaže: Rekao je Allahov Poslanik, savs: "San je sličan smrti, a stanovnici Dženneta ne spavaju".

(Ibn Merdevejh)

Džabir, r.a. takođe, prenosi slijedeći hadis: Upitan je Alejhisselam: "Spavaju li stanovnici Dženneta", a on je odgovorio: "San je sličan smrti, a stanovnici Dženneta ne spavaju".

Džennet se uljepšava stalno

Ka'b kaže: "Ne pogleda Allah, dž.š. u Džennet, a da ne kaže: "Uljepšaj se za svoje stanovnike, pa će se on stalno uljepšavati, dok ne uđu u njega džennetlije".

Koliko je džennetskih vrata?

Džennet ima osam vrata i svaka vrata su određena za jednu kategoriju džennetlija, koji će biti pozivani sa njih; pa ko bude od onih koji su klanjali, biće pozvan sa vrata namaza; ko se bude borio na Allahovom, dž.š. putu, biće pozvan sa vrata džihada; ko bude dijelio sadaku, biće pozvan sa vrata sadake; a ko bude postio, biće pozvan sa vrata Rejjana.

Allah, dž.š. kaže:

"A oni koji su se Gospodara svoga bojali u povorkama će u Džennet biti povedeni, a kada do njega dođu – a kapije njegove već otvorene – čuvari njegovi će im reći: "Mir vama, od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti" (Ez-Zumer, 73)

"Edenske vrtove, čije će kapije biti za njih otvorene, u kojima će se odmarati i raznovrsno voće i piće tražiti". (Sad, 50-51)

U Buharijinom i Muslimovom Sahihu nalazi se hadis kojeg prenosi Zuhri, amidža Humejda b. Abdurrahmana, a on prenosi od Ebu Hurejre, koji kaže: Rekao je Allahov Poslanik, savs:

"Ko bude nešto podijelio javno ili tajno na Allahovom putu, biće pozvan na vrata Dženneta:

O Allahov robe, ovo je dobro, pa ko bude od onih koji su namaz obavljali, biće pozvan sa vrata namaza; ko bude od boraca na Božijem putu, biće pozvan na vrata džihada; ko bude dijelio sadaku, biće pozvan sa vrata sadake; a ko bude od postača, biće pozvan sa vrata Rejjana. Ebu Bekr, r.a. upita, tada: "O Allahov Poslaniče, koja su od ovih vrata najbolja i da li će iko biti pozvan sa svih vrata". "Hoće – reče Allahov Poslanik, savs – i nadam se da ćeš i ti biti među njima".

U Muslimovom Sahihu se nalazi hadis kojeg prenosi Omer b. Hattab od Allahovog Poslanika, savs da je rekao:

"Nema niko od vas da uzme abdest i da ga upotpuni, a zatim kaže: Svjedočim da nema drugog boga sem Allaha, dž.š., Jedinog, koji nema druga i svjedočim da je Muhammed, a.s. Allahov rob i Njegov Poslanik, a da mu se ne otvore svih osam džennetskih vrata i ući će na koja bude želio".

U oba Sahiha se nalazi hadis od Ebu Hazima koji prenosi Sehl b. Sa'd da je Allahov Poslanik, savs rekao:

"Džennet ima osam kapija, jedna od njih se zovu Rejjan i u njih neće ući niko osim postača".

Utbe b. Abd Es-Sulemi kaže: Čuo sam Allahovog Poslanika, savs da je rekao:

"Svakog muslimana kome umre troje maloljetne djece, ta djeca će ga uvesti na jedna od džennetskih vrata, na koja on bude želio". (Ibn Maždže)

Veličina džennetskih vrata

Ebu Hurejre, r.a. kaže: "Stavio sam pred Poslanika, savs čanak popare i komad mesa, pa je uzeo plećku, a to mu je bila najdraže od ovce, i zagrizao je jednom, a onda je rekao:

"Ja sam najodlikovaniji na Sudnjem danu", zatim je zagrizao drugi put i opet rekao: "Ja sam najodlikovaniji na Sudnjem danu". Kada je vidio da ga ashabi ništa ne pitaju reče:

– "Zar nećete pitati kako?"
– "Kako, Allahov Poslaniče, upitaše oni, a on reče:
– Stajaće ljudi pred Gospodarom svih svjetova, pa će ih telal čuti i pogledom će ih obuhvatiti, a zatim je naveo hadis o šefa'atu u potpunosti, u kome se između ostalog kaže i ovo:

"Otićiću ispod Arša, pasti na sedždu svome Gospodaru, Gospodar svih svjetova će me postaviti na položaj na kojem nije bio niko prije mene, niti će biti poslije, pa ću reći: Gospodaru moj, a moj Ummet, moji sljedbenici, a On će reči: O Muhammede, uvešću od tvog Ummeta, da neće ni račun polagati za svoja djela, na desna vrata, a oni će zajedno sa ostalima ulaziti i na druga vrata". Tako mi Onog u čijoj je moći Muhammedova duša razmak između krila džennetskih vrata je koliko je između Mekke i Hidžra, odnosno Hidžra i Mekke, a u drugoj verziji stoji: "kao što je između Mekke i Hidžra, odnosno između Mekke i Bosra (Sirija)".

Ibn el-Kajjim kaže da je El-Velid b. Muslim prenio od Halida sljedeće riječi, Hasana el-Basrije komentarišući kur'anski ajet:

"... čije će kapije za njih biti otvorene...", kapije koje će se vidjeti, a prenešeno je istim putem da je Hasan el-Basri još rekao: "Kapije čija se unutrašnjost vidi spolja, a spoljašnost iznutra, moći će kapije razgovarati i govoriti i razumjeće, ako im se kaže: "Otvorite se, zatvorite se", a Fezazi kaže:

"Svaki vjernik će u Džennetu imati četvora vrata:
– vrata na koja će mu ulaziti meleki kao posjetioci,
– vrata na koja će mu ulaziti hurije,
– vrata koja su zaključana, a nalaze se između njega i stanovnika Džehennema i on ih otvara kada hoće, gledajući stanovnike Džehennema i tada više veliča blagodati u kojima se sam nalazi,
– vrata koja su između njega i Kuće spasa, na koja će izlaziti svome Gospodaru".

Širina džennetskih vrata

Kako je sam Džennet stepenovan, tako su i njegova vrata, jedna iznad drugih, vrata višeg dženneta su iznad vrata dženneta koji je ispod njega, pa što je džennet po stepenu veći to su šira i njegova vrata, pa su vrata najvišeg dženneta i najšira, tj. širina vrata je prema širini dženneta.

Može izgledati da je ovo suprotno onome što je rečeno da je širina džennetskih vrata koliko je između Hidžra i Mekke, jer jedna vrata su šira od drugih. Sljedbenici Muhammeda, a.s. će imati posebna vrata na koja će samo oni ulaziti.

Allahov Poslanik, savs je rekao:

"Širina vrata na koja će moj Ummet ulaziti u Džennet, jesu tri dana jahanja, ali će opet biti takva stiska, da će skoro remena skršiti".

Od Alije b. Ebi Taliba se prenosi da je rekao:

"Džennetska vrata su ovako jedna iznad drugih, zatim je proučio:

— "I kada do njega dođu, a kapije njegove već širom otvorene", kada dođu pred Džennet, tu će naći stablo iz čijeg korijenja izviru dva vrela, napiće se sa jednog od njih i to piće će ih lišiti svih neugodnosti, koje su osjećali u stomacima, a sa drugog će se oprati, pa će na sebi osjetiti sjaj džennetskih blagodati, pa nikada nakon toga njihove kose neće biti razbarušene, niti će njihova lica biti prašnjava, a zatim je opet proučio:

"Od grijeha ste čisti, zato uđite u nj, u njemu ćete vječno boraviti" (Ez-Zumer, 73)

Pa će čovjek ući, znajući svoje mjesto u Džennetu i srešće ga dječaci, jako obradovani što ga vide, kao što se raduje poradica dolasku prijatelja, koji stiže iz daleka pa će oni otići hurijama i reći im šta su sve vidjeli, a one će ga upitati: "Jesi li ga vidio?" On će onda ustati i ući u svoju kuću, nasloniće se na svojoj postelji, pa će pogledati u temelje kuće, pa će vidjeti da su od bisera, zatim će vidjeti plavo, crveno i žuto drago kamenje, a onda će dići glavu ka nebu i da sve to nije za njega stvoreno, od muke bi obnevidio, a onda će reći:

"Hvaljen neka je Allah, koji nas je na pravi put uputio, mi ne bismo na pravom putu bili da nas Allah nije uputio". (El-E'araf, 43)

Džennetske sobe, zgrade i dvorci

Pripremio je Allah — uzvišena je Njegova moć — u Džennetu prozirne sobe, čija se spoljašnost vidi iznutra, a unutrašnjost s vana, tako svijetle kao da su zvijezde. Po širini i snadbjevenosti dostigle su granicu savršenstva. Džennetski dvorci su od zlata, ali ono ne nalikuje niti [illegible]ći ovosvjetskom, to je prozirna, savršeno čista materija, dragulj i safiri su kamenčići na džennetskoj zemlji, a džennetska prašina su šafran i misk. Sve je zastrto udobnim posteljama, od svile, brokata i

satena, krajnje finim i udobnim. Kraj njenih krajeva rijeke protiču, a u središtima se jezerca nalaze.

Allah, dž.š. kaže:

"Ni bogatstva vaša, ni djeca vaša, neće vas učiniti Nama bliskim. Samo one koji budu vjerovali i dobra djela činili čeka višestruka nagrada za ono što su radili i oni će u visokim odajama biti bezbjedni". (Sebe, 37)

"A one koji se Gospodara svoga boje čekaju odaje, sve jedne iznad drugih sagrađene . . ." (Ez-Zumer, 20)

Za ženu faraonovu Allah, dž.š. kaže da je rekla:

"Gospodaru moj, sagradi mi kod Sebe kuću u Džennetu . . ."
(El-Tahrim, 11)

Taberani kaže: Pripovijedao nam je Ajdan b. Ahmed, njemu Hišam b. Ammar, a ovome El-Velid b. Muslim, a ovome Muavija b. Selam, a ovome Zejd b. Selam da je on rekao: Pripovijedao mi je Ebu Muanik El-Eš'ari, njemu Ebu Malik El-Eš'ari da je Božiji Poslanik, savs rekao:

"U Džennetu se nalaze sobe, čija se vanjština vidi iznutra, a unutrašnjost s vana, Allah, dž.š. ih je pripremio onima koji hrane potrebne, stalno poste i klanjaju noću dok ostali spavaju".

U oba Sahiha nalazi se hadis kojeg prenose Abdullah b. Ebi Evfa, Ebu Hurejre i Aiša, r.a. da je Džibril rekao Vjerovjesniku savs: "Izruči Hatidži selame od njena Gospodara" i naredio mu je da je obraduje kućom od šupljeg bisera u Džennetu, u kojoj neće biti galame i vike, niti bolesti i slabosti".

Takođe u oba Sahiha se nalazi hadis kojeg prenosi Humejd od Enesa da je Vjerovjesnik savs rekao:

"Uveden sam u Džennet, pa se nađoh pored zlatnog dvorca i upitah:

– Za koga je ovaj dvorac?

– Za mladića iz plemena Kurejš, odgovoriše mi, pa ja pomislih da se to odnosi na mene i upitah:

– Ko je to?

– Omer b. Hattab, rekoše mi oni.

Tirmizi prenosi u svom Džami'u hadis od Abdurrahmana b. Ishaka, Nu'man b. Seida, a ovaj od Alije, r.a. da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, savs:

"U Džennetu ima soba čija se vanjština vidi iznutra, a unutrašnjost s vana, tada ustade neki beduin i upita:

"Božiji Poslaniče, za koga je to?"

"Za onoga koji lijepo govori, hrani potrebne, stalno posti i klanja noću dok drugi spavaju".

U oba Sahiha se navodi hadis kojeg prenosi Ebu Musa el–Eš'ari od Vjerovjesnika, savs da je rekao:

"Vjernik će u Džennetu imati šator, napravljen od jednog šupljeg bisera, čija će dužina biti šezdeset milja, u njemu će biti žene oko kojih će vjernik obilaziti, a neće jedni druge vidjeti".

Od Ebu Hurejre se prenosi da je rekao: Rekli smo Božijem Poslaniku, savs:

"Kada te vidimo, naša srca se cijepaju i mi se osjećamo kao stanovnici Ahireta, a kada odemo od tebe, zaokupi nas dunjaluk i zabave nas žena i djeca, a Poslanik reče: Kada bi uvijek bili ovakvi, kakvi ste kod mene, melleki bi vas pozdravljali i u kućama vašim vas posjećivali. Da ne griješite, Allah, dž.š. bi doveo novi narod, koji bi griješio, da bi im On opraštao", a zatim sam dalje rekao – priča Ebu Hurejre – Božiji Poslaniče, pripovijedaj nam o Džennetu, kakve su zgrade u njemu, a Poslanik reče:

"Jedan blok je od zlata a drugi od srebra, malter je od miska, pijesak od bisera i safira, a prašina od šafrana. Ko uđe u njih uživaće, nikada nesretan neće biti, vječno će živjeti, neće umrijeti, njihova odjeća neće se habati, niti će mladost njihova proći".

Od Sehla b. Sa'da se prenosi da je Allahov Poslanik, savs, rekao u vezi Božijih riječi: "Oni će biti, za ono što su trpjeli, odajama džennetskim nagrađeni. . ." (El-Furkan, 75)

". . . i oni će u visokim odajama biti bezbjedni", (Sebe, 37) da su odaje od crvenog safira i zelenog topaza ili bijelog bisera, u njima nema nikakvih niša, niti greda. Stanovnici Dženneta će gledati odaje, kao što vi gledate istočnu ili zapadnu zvijezdu, koja pada sa neba. Ebu Bekr i Omer su od tih i oni će uživati gledajući ih".

Od Abdullaha b. Mes'uda se prenosi da je Božiji Poslanik, savs, rekao:

"Oni koji su se zavoljeli u ime Allaha, dž.š. biće na stubovima od crvenog safira, na vrhu tih stubova nalazi će se sedamdeset hiljada odaja. Njihova ljepota osvjetljava će stanovnike Dženneta, kao što sunce obasjava stanovnike ovoga svijeta i onda će džennetlije jedni drugima govoriti: "Hajde da vidimo one koji su se voljeli radi Allaha, dž.š. a kada im se ovi pokažu, njihova ljepota će osvijetliti džennetlije, kao što sunce obasjava stanovnike ovoga svijeta. Na njima će biti zelena odijela od svile, a na čelu će im biti napisano:

"Ovo su oni koji su se voljeli u ime Allaha, dž.š." (Tirmizi)

Od Džabira b. Abdullaha r. anhuma se prenosi da je rekao: Izašao je kod nas Božiji Poslanik, savs jednoga dana, pa reče:

"Hoćete li da vam govorim o džennetskim blagodatima, o odajama od raznih vrsta dragulja, čija se spoljašnost vidi iznutra, a unutrašnjost spolja. U njima se nalaze blagodati, nagrade, počasti za koje uši nisu čule, niti oči vidjele, pa rekosmo:

"I oca i majku bi za tebe dali, o Božiji Poslaniče, za koga je to? On reče: "Za onoga ko širi selam i stalno posti, koji hrani potrebne i koji klanja dok drugi spavaju. Mi se začudismo i upitasmo ponovo:

"Ko to može postići, Božiji Poslaniče"?

"Moji sljedbenici, a reći ću vam na koji način:

– ko sretne svoga brata, muslimana i nazove mu selam, on tako selam širi,

– ko hrani svoju porodicu, tako da budu siti, on na taj način hrani potrebne,

– ko posti mjesec ramazan i od svakog drugog mjeseca tri dana, on kao da stalno posti, te

– ko klanja jaciju u džema'atu, on klanja dok drugi spavaju.

(Ebu Neim)

Komentarišući ovaj i ostale hadise na ovu temu Kurtubi kaže:

"Znaj, da se ove odaje razlikuju po visini i opisu, kao što se razlikuju u djelima oni koji će biti u njima. Jedne su iznad drugih, a o Poslanikovim riječima: "... istočnu ili zapadnu zvijezdu koja pada sa neba..." kaže da je riječ الغائر (koja pada) participni od glagola غار (padati). Muslim ovaj izraz navodi kao الغارب da je prvo ر (ra), a onda ب (ba), a neki smatraju da treba da bude الغابر, a znači "onaj koji odlazi" ili "onaj koji ostaje". Glagol غبر može se upotrebljavati u dva potpuno suprotna značenja, kaže se غبر, kada neko odlazi, ali isto tako i kada ostaje, a ovo znači da je zvijezda u vrijeme svog zalaska i izlaska daleko od očiju, pa izgleda mala zbog daljine, a to je objašnjenjo sa riječima "sa istoka i zapada". Također u nekim predajama stoji العازب sa ع (ajnom) i ز (za) što znači "onaj koji je dalek", a sva ova značenja su približna.

U Poslanikovim riječima: "Tako mi Onog u čijoj je moći moja duša, ljudi koji vjeruju Allaha, dž.š. i potvrde poslanstvo Allahovih odabranika", nije spomenuto djelovanje, niti išta drugo sem vjerovanje i potvrđivanje poslanstva, to je stoga da se uoči da je on ustvrdio pripadnost uzvišenom islamu i potvrđivanje poslanstva bez traženja dokaza ili ponavljanja, a ako nije tako, pa kako da se dostignu odaje samo vjerovanjem i potvrdom poslanstva kada je to svojstveno svima. Da je

to tako svi oni koji vjeruju u jednog Boga bili bi u najuzvišenijim odajama i na najvišim stepenima, a ovo je nemoguće.

Allah, dž.š. kaže:

"Oni će biti za ono što su trpjeli,
odajama džennetskim nagrađeni". (El-Furkan, 75)

Strpljivost označava trud da se to postigne i ustrajnost u tome, čineći ibadet stalno, a ovo mogu postići samo Allahu bliski.

U drugom ajetu Allah, dž.š. kaže:

"Ni bogatstva vaša, ni djeca vaša neće vas učiniti Nama bliskim, samo one koji budu vjerovali i dobra djela činili čeka višestruka nagrada za ono što su radili i oni će u visokim odajama biti bezbjedni". (Sebe, 37)

U ovom ajetu spominju se odaje i da se ne mogu postići ni bogatstvom, ni djecom, već vjerovanjem i dobrim djelima, zatim objašnjava da će imati višestruku nagradu i da su njihova prebivališta odaje džennetske, podučavajući da je to ono vjerovanje u kojem se smiraj nalazi, a srce se također, vezujući za njega, smirenim osjeća i to u svemu onome u čemu se ogleda vjerovanje, u svim zapovjedima i propisima. Ako radi dobra djela, neće ih miješati sa lošima. Dobra djela koja se ne miješaju sa lošima, ostvarljiva su samo kroz časno vjerovanje i onaj koji ih čini zadovoljan je sa onima koji također, vjeruju, zadovoljan je sa svim propisima i naredbama. Onaj koji radi i dobra i loša djela, njegov iman nije ovakav, zato će i njegov položaj u Džennetu biti niži.

S čime vjernik zaslužuje džennetske dvorce

Pripovjeda nam Ebu Ukajl da je čuo Seida b. Musejjeba, kako kaže: Allahov Poslanik, savs je rekao:

"Ko prouči sure Ihlas deset puta, biće mu sagrađen dvorac u Džennetu, ko je prouči dvadeset puta, sagradiće mu se dva dvorca, a ko je prouči trideset puta, sagradiće mu se tri dvorca u Džennetu. Omer b. Hattab, koji je sve ovo slušao reče: "Biće, onda, puno dvoraca!", a Božiji Poslanik, savs mu reče:

"Allah, dž.š. je širi od svega toga"!

(Darima)

Od Ebu Musa'a se prenosi da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik savs:

"Kada Allah, dž.š. usmrti dijete svoga roba, Allah, dž.š. upita meleke:

– Šta kaže Moj rob?
– Zahvaljuje Ti i oporavlja se! odgovoriše Mu meleki.,
– Sagradite mu odaju u Džennetu i nazovite je Odajom zahvale".

Džennetske rijeke

Allah, dž.š. je spomenuo džennetske rijeke na mnogo mjesta u Kur'anu, pridavajući im time veliki značaj, tako da ljudi osjete želju za njima, da bi se natjecali u onome što će ih dovesti i približiti njima.

Ove rijeke teku ispod džennetskih odaja, dvoraca i njegovih bašči, Ko popije makar jedan gutljaj iz ovih rijeka, nikada neće ožednjeti, jer je njihova voda bjelja od mlijeka, slađa od meda, hladnija od snijega, a ljepšeg mirisa od miska. Voda se ne umanjuje pijenjem, niti se mijenja dugim stajanjem. Njeno pijenje povećava sjaj tijela i očiju, a osvjetljava srce i dušu. Onaj koji se je napije, obogaćuje se spoznajom, blizinom Allaha, dž.š. čežnjom i čvrstim uvjerenjem (jekinom).
Allah, dž.š. kaže: "Zar je Džennet, koji je obećan onima koji se Allaha boje – u kome su rijeke od vode neustajale i rijeke od mlijeka nepromijenjena ukusa i rijeke od vina, prijatna onima koji piju i rijeke od meda procijeđenog i gdje ima voća svakovrsnog i oprosta od Gospodara njihova. . ."

(Muhammed, 15)

". . . džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći. . ."

(El-Tahrim, 8)

Džennetske rijeke izviru iz njegovih najviših dijelova, zatim se spuštaju u najniže njegove dijelove.

U Buharijinom Sahihu nalazi se hadis kojeg prenosi Ebu Hurejre da je Vjerovjesnik, savs rekao:

"Allah, dž.š. je pripremio borcima na Njegovu putu sto stepena, a između svaka dva stepena je prostor koliko je između neba i zemlje. Kada molite Allaha, dž.š. molite Ga da vam podari Firdevs, to je njegov središnji i najviši dio. Iznad njega je prijesto Milostivog i iz njega izviru džennetske rijeke".

U Taberanijevom Mu'džemu nalazi se hadis kojeg prenosi Hasan el-Basri od Semureta u kome se kaže:

Muhammed, a.s. je rekao:

"Firdevs je džennetska visoravan koja je najveća u Džennetu, a nalazi se u njegovom samom središtu. Iz nje izviru džennetske rijeke".

U Buharijinom Sahihu Hamam b. Katade prenosi hadis od Enesa u kome je Muhammed, a.s. rekao:

"Kada sam bio na mi'radžu prolazeći kroz Džennet vidio sam rijeku, čije su obale prekrivene bijelim biserima, pa sam rekao:

– Šta je ovo, Džibrile?

– Ovo je Kevser kojeg ti je tvoj Gospodar poklonio – odgovori Džibril, a ja još vidjeh meleka kako miješa komad gline koja se pretvara u mirisavi misk".

U Tirmizijinom Džami'u nalazi se hadis kojeg je Hariri prenio od Hakima b. Muavije, a ovaj od svog oca u kome se kaže da je Poslanik rekao:

"U Džennetu ima rijeka sa vodom, rijeka od meda, rijeka od mlijeka, rijeka od vina i iz njih izviru druge rijeke".

Hakim u svom Mustedreku, navodi hadis kojeg prenosi Esam, a on od Rebi'a b. Sulejmana, a ovaj od Esada b. Musa'a, a on od Ibn Sevbana, a on od Ata'a b. Kura'a, a on od Abdullaha b. Semreta, koji je prenio od Ebu Hurejre a u hadisu stoji da je Muhammed, a.s. rekao:

"Ko želi da ga Allah, dž.š. napoji vinom na Ahiretu, neka ga ostavi na ovom svijetu. Ko želi da ga Allah, dž.š. na Ahiretu ogrne svilom, neka je ostavi na ovom svijetu. Džennetske rijeke izviru ispod planina punih miska. Kada bi se vagali džennetski ukrasi onoga kome ih Allah, dž.š. da na Ahiretu, a koji je u najnižim stupnjevima Dženneta sa svim onim što imaju stanovnici ovoga svijeta, uistinu bi ono što Allah, dž.š. daje na Ahiretu bilo bolje od svega onoga što na ovom svijetu ima".

Omer b. Avf prenosi od svog oca, a on od svoga oca da je Resulullah rekao:

"Četiri su planine džennetske, četiri rijeke i četiri bojišta". Neko onda upita:

– Božiji Poslaniče, koje su to planine?

– Uhud, on nas voli i mi njega volimo; Sinaj, Lubnan i Džudijj, a rijeke su: Nil, Eufrat, Sejhan i Džejhan. Bojišta su: Bedr, Uhud, Hendek i Hajber".

Prenosi Ebu Hurejre da je Muhammed, a.s. rekao:

"Sejhan, Džejhan, Nil i Eufrat su džennetske rijeke".

U hadisu koji govori o isra'u, Enes, r.a. prenosi slijedeće: "Kada se Muhammed, a.s. našao na dunjalučkom nebu pored dvije rijeke koje izviru, pitao je Džibrila koje su to rijeke, na što mu Džibril reče: "To su Nil i Eufrat".

Idući dalje nebom Muhammed, a.s. je naišao na drugu rijeku iznad koje se nalazi dvorac od bisera i topaza. Melek promiješa vodu i ona postade mirišljavi misk. Tada Muhammed, a.s. upita Džibrila:

– Šta je to, Džibrile?

– Ovo je Kevser, kojeg tvoj Gospodar za tebe čuva, odgovori mu Džibril.

Ibn el-Kajjim u svom djelu "Hadi-l-ervah" kaže:

"Vezano za džennetske izvore, Allah dž.š. kaže slijedeće:

"Zaista su muttekije u džennetima i među izvorima", te: "Zaista će čestiti piti iz čaša koje će biti začinjene kamforom, s izvora s koga će piti Allahovi robovi, kojeg će oni razvoditi".

(El-Hidžr, 45; Insan 5-6)

Neki učenjaci iz prve generacije smatraju da će stanovnici Dženneta imati zlatne štapove i kuda god budu išli nosiće ih sa sobom. Međutim, razilaze se oko razumijevanja konstrukcije: "ješrebu biha" (piti će sa njega). Kufanci smatraju da je prijedlog "bi" ovdje upotrijebljen u značenju prijedloga "min" tj. "ješrebu minha" (pit će iz njega). Druga grupa smatra da je prijedlog "bi" upotrijebljen u značenju sredstava, tj. "ješrebu biha", s njime će piti ili vodu sebi nalijevati. Oni ga upotrebljavaju u ovom značenju i smatraju da se to ponavlja više puta u Kur'anu. Treća grupa smatra da je prijedlog "bi" upotrijebljen kao priloška odredba za vrijeme, dok "ajnun" označava mjesto. Tako se recimo kaže: "Bili smo u tom i tom mjestu", a slično ovom shvatanju su i riječi Uzvišenog Allaha: "I onome ko u njemu bilo kakvo nasilje učini", kao i: "U njemu će iz čaše piće imbirom začinjeno, piti, sa izvora u Džennetu, koji će se Selsebil zvati".

(El-Hadždž, 25, Insan 17)

Uzvišeni Allah nas obavještava o izvoru iz kojeg će samo Njemu bliski piti, te da je piće začinjeno s tog izvora, pripremljeno za dobročinitelje, jer su takvi posebni po svojim djelima, pa je i Allah, dž.š. posebno piće za njih pripremio i oni će ga sami sebi miješati. Allah, dž.š. kaže:

"Dobri će, zaista, u nasladama boraviti,
sa divana gledati,
na licima njihovim prepoznaćeš radost sretna života,
daće im se, pa će piće zapečaćeno piti,
čiji će pečat mošus biti – i neka se za to natječu oni koji hoće da se natječu! –
pomiješano s vodom iz Tesnima će biti,
sa izvora iz kojeg će Allahu bliski piti".

(Mutaffiun, 22-28)

Na istom mjestu nas Allah, dž.š. obavještava, da će njihova pića biti pomiješana s dvije stvari: kamforom; i to spominje na početku sure, i imbirom, kojeg spominje na kraju sure. Kamfor je hladno piće i ima ugodan miris, dok je imbir topao i takođe ima lijep i ugodan miris. I obavještava nas kako će se oni osjećati nakon miješanja ova dva pića. Nakon što se pomiješaju dobiće se piće koje će biti bolje, ljepše i slađe, nego što je i jedno od njih zasebno, a svako od njih će biti jednako zastupljeno. Kako su samo divno izabrana mjesta, na kojima se spominju pića: kamfor – na početku sure i imbir na kraju sure. Njihovo piće će se prvo pomiješati sa hladnim kamforom, a zatim sa imbirom, koji će ublažiti tu hladnoću.

Iz teksta se isto tako da primijetiti da druga čaša nije ista kao i prva, dakle ima ih dvije vrste, a biće slatke zbog samog pića koje se u njima nalazi. Prva će biti puna kamforom, a druga imbirom.

Allah, dž.š. nas obavještava o miješanju njihova pića s kamforom hladnim, nasuprot toplini straha, ljubavi prema Allahu, dž.š. strpljivosti i zbog izvršenja svih obaveza na koje je Allah, dž.š. upozorio da se izvršavaju i da će nagrada za to dvostruka biti, a to je ono što su sebi stavili u obavezu sa zakletvom da će izvršiti, pa i one najveće obaveze, kojima ih je Allah, dž.š. obavezao.

Uzvišeni Gospodar naš kaže:

"I Džennetom i svilom ih za ono što su trpjeli nagraditi"

(El-Insan, 12)

Strpljenje od iskazivanja grubosti i zarobljavanje strasti ukazuje na to da im pripada Džennet kao nagrada, a mehkoća svile stoji nasuprot tom ustezanju i grubosti i biće im sjedinjeno blaženstvo i radost. Tada će postati vidna njihova lijepa spoljašnjost, te kakvo je stanje njihove unutrašnjosti, kao što su svoju vanjštinu uljepšavali na ovom svijetu ispunjavanjem šeri'atskih propisa, a unutrašnjost imanom (vjerovanjem).

Potpuno je tačno da je strpljivost ključ sreće i radost svake vrste, te lagan put u postizanju ciljeva i savlađavanju poteškoća. Naši preci su bili strpljivi pa su gradovima vladali i slavni bili.

Zar nije rečeno:

"Pazi, što god želiš možeš postići strpljivošću,
a gvožđe možeš umekšati bogobojaznošću".

Žene stanovnika Dženneta

Allah, dž.š. je Svojim robovima, vjernicima, obećao u Džennetu hurije krupnih očiju, koje je Allah, dž.š. stvorio u najljepšem obliku, tako da kada bi se jedna od njih otkrila svemiru, obasjala bi ga svojim sjajem i svjetlom. One lijepo mirišu. Njihova ljepota izbezumljuje pametnog, začarava svaki um i svako srce opčinjava.

Allah, dž.š. kaže:

"A oni koji su se Allaha bojali, oni će na sigurnom mjestu biti,
usred bašča i izvora,
u svilu i kadifu obučeni i jedni prema drugima,
eto, tako će biti i Mi ćemo ih hurijama, krupnih očiju, ženiti.
U njima će moći, bezbjedno, koju hoće vrstu voća, tražiti;
u njima, poslije one prve smrti, smrt više neće okusiti i On će
ih patnje u ognju sačuvati" (El-Duhan, 51-56)

Uzvišeni Allah kaže:

"A one koji vjeruju i dobra djela čine obraduj džennetskim baščama, kroz koje će rijeke teći: svaki put kada im se iz njih da kakav plod, oni će reći: "Ovo smo i prije jeli" – a biće im davani samo njima slični. U njima će čiste žene imati i u njima će vječno boraviti".
(El-Bekare, 25 ajet)

Opisujući ih Allah, dž.š. kaže:

"U njima će biti i hurije krupnih očiju,
slične biseru u školjkama skrivenom. . ." (El-Vaki'a, 22-23)

"Stvaranjem novim, Mi ćemo hurije stvoriti,
i djevicama ih učiniti, milim muževima njihovim,
i godina istih, za one srećne". (El-Vaki'a, 25-28)

"U njima će biti ljepotica, naravni divnih,
hurija u šatorima skrivenih,
koje prije njih ni čovjek, ni džinn nije dodirnuo".
(Er-Rahman; 70,72,74)

Enes, r.a. prenosi da je Poslanik, savs rekao:

"Osvanuti na Allahovom putu je bolje od dunjaluka i svega što je na njemu, dužina luka jednog od vas ili džennetske zemlje, samo koliko je stopalo, bolje je od dunjaluka i svega što je na njemu. Kada bi se jedna od džennetskih žena pojavila na Zemlji, obasjala bi je svu i napunila je lijepim mirisom, a veo na njenoj glavi je bolji od ovoga svijeta i svega što je na njemu. (Buharija)

U oba Sahiha se prenosi hadis od Ebu Hurejre da je Muhammed, a.s. rekao:

"Prva skupina koja uđe u Džennet će biti kao mjesec u noći uštapa, a slijedit će je sjaj zvijezda koji će se primijetiti na nebu. Svaki džennetlija će imati po dvije žene. Vidjet će se koštana srž potkoljenice kroz meso. U Džennetu neće biti neoženjenih".

Prenosi Ebu Hurejre od Poslanika, savs da je rekao:

"Svaki će džennetlija imati po dvije žene, hurije, krupnih očiju, a svaka od njih će na sebi imati po sedamdeset ogrtača kroz koje će se moći vidjeti koštana srž njihovih potkoljenica".

(Imami Ahmed)

Muhammed b. Nu'man el-Mukri kaže:

"Sjedio sam sa Džela al-Mukrijem u Mesdžidu-l-Haramu u Mekki i tom prilikom je pored nas prošao visok i mršav starac, iznošene odjeće. Tad je Džela ustao i stajao s njim jedno vrijeme, a zatim je on otišao, a Džela mi reče:

– Znaš li ko je ovaj starac?

– Ne znam, rekao sam, a on je onda rekao:

– On je molio Allaha, dž.š. da mu podari hurije sa 4 hiljade hatmi, pa kada je to završio, vidio ju je u snu u haljini, u njenoj postelji, pa joj je rekao: "Kome ti pripadaš"?

– Ja sam hurija za koju si ti molio Allaha, dž.š. učenjem četiri hiljade hatmi, ja sam tvoja nagrada, ali šta ću ja od tebe dobiti na poklon?

– Hiljadu hatmi, odgovori on, a Džela se upita: "Da li je on to izvršio"?!

Prenosi se od Sabita da je rekao:

"Moj otac je bio od onih koji su puno stajali na kijamu u dubokoj noći, pa je jednom prilikom rekao:

"Jedne noći sam usnio ženu, koja nije ličila običnim ženama, pa sam je upitao ko je ona, a ona reče:

– Hurija Allahova Ummeta,

– Udaj se za mene, rekao sam joj tada.

– Zaprosi me kod moga Gospodara i daj mi mehr,

– A šta je tvoj mehr, upitah je, a ona reče:

– Moj mehr je dugo bdijenje obavljajući namaz, odgovori ona".

Malik b. Dinar pripovijeda slijedeće:

"Svake sam noći učio sure Ahzab, pa sam jedne noći zaspao i usnio lijepu djevojku u čijoj je ruci bio listić, pa mi reče:

– Znaš li čitati?

– Znam, odgovorio sam, a ona tada podiže taj list i pruži mi ga. Na njemu je pisalo:

"Spavanje te zabavilo od traženja spokojstva
i tih lijepih djevojki u džennetima.

Živ ječeš vječno, smrti nema u njima,
zabavljaćeš se u šatorima sa hurijama.

Budi se iz sna, od spavanja bolje je
bdijenje uz Kur'an".

Ibn el-Kajjim navodi slijedeće Allahove riječi:

"Mi ćemo ih hurijama, krupnih očiju, oženiti". (Ed-Duhan 54) Ebu Ubejde kaže: "Ovde se misli da će ih učiniti parovima, kao što je papuča sa papučom par, Učinit ćemo ih dvoje po dvoje", Junus kaže: "Poistovijetili smo ih sa njima, a nije u pitanju nikakav akt ženidbe, i nastavlja dalje pa kaže da Arapi neće reći: تزوجت بها "Oženio sam se s njom", već će reći: تزوجتها "Oženio sam je". Ibn Nasr veli: "Ovo potvrđuje ono što smatra Junus, a to potvrđuje i riječi Uzvišenog:

"I pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali". (El-Ahzab, 37)

Da تزوجت بها znači "oženio sam se s njom", bilo bi u ajetu زوجناك بها "oženili smo te s njom". Ibn Selam kaže: "Temim pleme govori: "Oženio sam ženu, tj. oženio sam se s njom, s čime se i Kisai slaže".

Zuhri kaže: "Arapi obično govore: زوجته امرأة وتزوجت امرأة oženio sam se, a neće reći: تزوجت بامرأة "oženio sam se s njom".

Riječi Allaha, dž.š.: "I Mi ćemo ih hurijama, krupnih očiju, ženiti" (Ed-Duhan, 54 ajet) treba shvatiti u smislu da ćemo ih poistovjetiti.

El-Ferra kaže da je to jezik Bzdešenue, a Vahidi opet tvrdi da je u vezi ovoga najbolje mišljenje Ebu Ubejda, jer je on upotrijebio termin التزويج u značenju suparništva, a ne u značenju ženidbe. Na osnovu ovog može se reći: "Bio je sam, pa sam mu našao suparnika, kao što se kaže: "Dodao sam mu druga". Prijedlog "bi" se ispušta kod onih koji odbacuju da se tu misli ženidba. Zatim nastavlja u daljem kontekstu: "Ne odbacuje se mogućnost da se radi o obje varijante, jer ipak izraz التزويج "ženidba" označava i nikah النكاح "brak", kao što Mudžahid kaže: "Oženit ćemo ih hurijama", prijedlog "bi"

ukazuje na sjedinjenje i spajanje. Sa prijedlogom je daleko izraženiji način, nego bez njega, a Allah najbolje zna!

Uzvišeni Allah, dž.š. kaže:

"U njima će biti one koje preda se gledaju, one koje prije njih, ni čovjek, ni džinn nije dodirnuo, – pa koju blagodat svoga Gospodara poričete?! Biće kao rubin i biser. (Er-Rahman, 56-58)

Allah, dž.š. opisuje hurije da su oborenih pogleda na tri mjesta:

Prvo: je ovo u suri Er-Rahman.

Drugo: Riječi Allaha, dž.š. u suri Es-Safat:

"Pored njih će biti one koje će preda se gledati, očiju prekrasnih..."
(Es-Safat, 48. ajet)

Treće: Riječi Uzvišenog Allaha u suri Sad: "Pored njih biće hurije istih godina, koje će preda se gledati". Svi se mufessiri slažu da je značenje ovog ajeta da će hurije gledati ispred sebe, tj. u svoje muževe i da neće ni u kog drugog osim njih gledati. Kažu: Gledat će u svoje muževe, pa ni oni neće zbog njihove ljepote moći gledati u druge žene (hurije). Ovo je ispravno sa stanovišta značenja, dok sa jezičkog stanovišta ovo znači; da je pojam "kasiratun" (oboren) atribut koji se odnosi na subjekt, a to je zbog izuzetne njihove ljepote. Osnova ovog pojma je "kasare tarfuhunne", tj. neće prelaziti njihov na pogled druge.

Da li će hurije okusiti smrt?

Imam Ahmed ibni Hanbel kaže: Hurije neće umrijeti kod puhanja u Sur, jer ih je Allah stvorio za vječnost. Allah, dž.š. kaže: "Koje prije njih ni čovjek ni džinn nije dirnuo" (Er-Rahman, 74) što služi kao dokaz jednoj grupi da smatra da će džinn vjernik u Džennet, kao što će džinn nevjernik ići u Džehennem. Buharija je u svome Sahihu ovom pitanju posvetio čitavo jedno poglavlje koje je nazvao "Poglavlje o nagradi i kazni džinna". Na to su ukazivali i mnogi od prve generacije. Damret ibni Habib kada je upitan, da li će džinni biti nagrađeni za svoja djela, odgovorio je: Da, i proučio spomenuti ajet, zatim je rekao: Ljudi će biti nagrađeni za svoja djela, a džinni za svoja djela. Mudžahid vezano za ovaj ajet kaže slijedeće: Kada čovjek prilikom snošaja sa ženom ne prouči Bismillah, džinn se umiješa između njih i polno opći zajedno sa njima. Odnosna zajemnica u ajetu (قبلهم) odnosi se na riječ, pojam (متكئين) a to su supružnici hurija.

Najvrijednija nagrada u Džennetu

Uzvišeni Allah kaže da je stanovnicima Dženneta pripremio Svoje zadovoljstvo kao najveću blagodat i uživanje. To zadovoljstvo se sastoji u gledanju plemenita Allahova lica koje svojim sjajem obasjava sva ostala. Ovo je blagodat iznad koje nema veće, i sreća iznad koje nema veće sreće, jer nema ništa od džennetskih blagodati što bi se moglo porediti sa blagodati gledanja Allaha, dž.š. slušanja Njegova govora i osjećaja Njegova zadovoljstva.

Allah, dž.š. kaže: "Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati" (El-Kijame, 22-23), a u drugom ajetu kaže: Allah poziva u Kuću mira i ukazuje na pravi put onome kome On hoće. One koje čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga. Lica njihova neće tama i sjeta prekrivati; oni će stanovnici Dženneta biti, u njemu će vječno boraviti". (Junus, 25-26). Lijepa nagrada je Džennet, a više od toga je gledanje Njegovog plemenitog lica. Malik ibni Enes kada je upitan o ajetu "U Gospodara svoga će gledati" rekao je: Oni koji smatraju da se to odnosi da će gledati u nagradu kojom će ih Allah nagraditi, lažu, jer šta onda misle o riječima Allaha, dž.š.: "Uistinu oni će toga dana od Gospodara svoga zaklonjeni biti". (Mutaffifun, 15) Zatim je dodao: Ljudi će na Sudnjem danu svojim očima gledati Allaha, dž.š. a kada Ga vjernici ne bi vidjeli zašto bi onda Allah, dž.š. govorio nevjernicima da će toga dana zaklonjeni biti.

Ebu Seid prenosi da je Božji Poslanik rekao: "Allah, dž.š. će stanovnicima Dženneta reći: – O stanovnici Dženneta, a oni će odgovoriti: – Odazivamo i pokoravamo Ti se, Gospodaru Naš, svako dobro je u Tvojim rukama, pa će Allah reći: – Jeste li zadovoljni? Odgovorit će oni: – Kako da ne budemo zadovoljni, Gospodaru! Dao Si nam ono što nisi dao nijednom drugom stvorenju, a On će onda reći: Hoćete li da vam dam nešto još vrijednije od ovoga? oni će odgovoriti: – Gospodaru, može li šta bit vrijednije od ovoga! Reći će On onda: "Daću vam Svoje zadovoljstvo, nikada se neću na vas rasrditi poslije toga". (متفق عليه)

Od Suhejba se isto tako prenosi da je Muhammed, a.s. rekao: Allah, dž.š. će stanovnicima Dženneta kada budu ušli u njega reći: "Želite li još nešto? Oni će reći: – Zar nam nisi osvijetlio lica naša, uveo nas u Džennet, a spasio nas od Džehennema! Pa će Allah, dž.š. nakon toga otkriti Svoju koprenu i neće im biti dato ništa što bi im bilo draže od gledanja u svoga Gospodara. (prenosi Muslim) U oba Sahiha se prenosi hadis od Ebu Hurejre i Ebu Seida da su neki ljudi

pitali Božjeg Poslanika: "Božji Posianiče, hoćem li na Sudnjem danu vidjeti našeg Gospodara?" Božji Poslanik je odgovorio: "Vidite li mjesec u noći uštapa?" Rekli su: "Da". "A vidite li sunce kada nema oblaka?" našta su rekli: "Da". Isto ćete tako vidjeti i vašeg Gospodara. Allah, dž.š. će na Sudnjem danu sakupiti ljude i reći će im: – Šta je ko obožavao to neka slijedi, ko je obožavao sunce, neka sunce slijedi, a ko je obožavao šejtana neka šejtana slijedi. Pa će ostati ovaj Ummet a među njima će i munafika biti, nakon toga će im se Allah pojaviti, ali ne u Svome pravome obliku kako Ga oni znaju i reći će im: – Ja sam vaš Gospodar, na šta će oni odgovoriti: – Molimo Allahovu zaštitu od tebe. Ostat ćemo ovdje sve dok nam ne dođe Naš Gospodar, a kada nam On dođe mi ćemo Ga prepoznati. Onda će Allah, dž.š. doći u Svome pravome obliku i reći će im: – Ja sam vaš Gospodar, – a oni će odgovoriti: – Ti si naš Gospodar i slijedit će Ga. Nakon toga će Allah postaviti Sirat preko Džehennema, a ja i moj Ummet bit ćemo prvi kojima će prelaz biti dozvoljen. Toga dana će govoriti samo poslanici čija će dova biti: Bože, spasi, spasi. A u Džehennemu će biti kuke slične trnju žuke, a jeste li vidjeli žuku? – upita ih Božji Poslanik, a ashabi su odgovorili: – Jesmo, Božji Poslaniče, onda on nastavi: – Zaista su kuke slične trnju žuke mada njihovu težinu i veličinu zna samo Allah. Pa će ljudi žuriti sa svojim djelima, i biće onih koje će njihova djela upropastiti, a i onih koje će njihova djela spasiti. Kada Allah bude završio sa presudama naredit će da Njegovom milošću u Džennet uđu i oni koji su bili određeni za Džehennem, isto će tako narediti melekima da izbave iz Džehennema svakog onog koji nije širk činio Allahu, a smilovat će se svakome onom koji je izgovorio LA ILAHE ILLELLAH koji će se prepoznavati po tragu od sedžde. Džehennmska vatra će svakoga gutati, osim ovakvih, jer će joj Allah, dž.š. zabraniti da takve guta. Pa će ljudi izlaziti iz Džehennema, nakon što ispate svoju kaznu i bit će poliveni vodom nakon čega će nicati kao što biljka niče poslije rodne kiše. Zatim će Allah završiti sa suđenjem Svojim robovima, a ostat će samo jedan čovjek, koji će svojim licem biti okrenut prema Džehennemu, a bit će posljednji od onih koji će ući u Džennet i reći će: – Gospodaru, okreni moje lice od vatre, jer me je već uahvatio njezin dah tako da osjećam njenu žestinu, pa će dozivati Allaha dok Allah bude htio, zatim će Allah reći: – Hoćeš li, ako ti to ispunim, tražiti nešto drugo? On će odgovoriti: – Ne, ja molim samo za ovo, i daće obećanja svome Gospodaru kakva Allah bude htio i okrenuće njegovo lice od vatre. A kada se bude okrenuo prema Džennetu i vidio ga šutit će sve dok to Allah bude htio zatim

će reći: – Gospodaru, primakni me vratima dženneta. Allah, dž.š. će reći: – Zar ti nisi dao obećanje da Me nećeš moliti više od onoga što sam Ti dao?. Teško tebi sine Ademov, Ja ti to ne praštam, pa će on moliti: – Gospodaru, sve dok mu Allah, dž.š. ne rekne: – Hoćeš li možda, nakon što ti dam ovo tražiti još? on će reći: – Ne tako mi Tvoje Uzvišenosti, pa će svome Gospodaru dati obećanje, a On će ga dovesti pred vrata Dženneta. Kada bude stao pred njih otvorit će mu se i vidjet će sva džennetska dobra. Šutjet će sve dok to Allah bude htio, zatim će reći: – Gospodaru, uvedi me u Džennet. Tada će mu Allah reći: – Zar nisi dao obećanje da nećeš moliti više od onoga što Sam ti dao? Teško tebi sine Ademov, ja ti to ne praštam. On će reći: "Gospodaru, nemoj da ja budem najnesretnije Tvoje stvorenje, i molit će sve dok mu se Allah ne nasmije, a kada mu se Allah nasmije reći će mu: – Uđi u Džennet, a kada bude ušao, Uzvišeni će mu reći: – Želi što god hoćeš. Pa će moliti i željeti sve dok ga se Allah ne sjeti i rekne mu: – Želi ovo i ovo sve dok budeš htio, ovo je za tebe i još toga.

Ebu Seid dodaje: "I deset puta slično tome".

Ata ibni Jezid i Ebu Seid slažu se sa Ebu Hurejrom i ne protive se ničemu u njegovom rivajetu, sem u trenutku kada on kaže: Allah će reći tome čovjeku "još toliko" Ebu Seid kaže: "Imat će još deset puta slično tome, i dodaje: "Ebu Hurejre, ti si zapamtio samo te riječi, svjedočim da sam ja zapamtio od Božjeg Poslanika da je on rekao: "Ovo je za tebe i deset puta slično tome". Ebu Hurejre kaže: "Taj će čovjek biti posljednji koji će ući u Džennet".

"A od Nas i više" (Kaf, 35)

Abdullah ibni Ukbe prenosi da je Ibni Mesud rekao: "Požurite na džumu namaz, jer se Allah, dž.š. svake džume pojavljuje stanovnicima Dženneta u obliku dine od bijelog kamfora, pa ćete biti blizu s Njim". Ibni Mubarek dodaje: "Prema onome koliko su žurili na džuma namazu na ovome svijetu". Jahja ibni Selam kaže: "Koliko su žurili na džumu namaz", i nastavlja, "Allah će im pokazati nešto od kerameta što prije toga nisu nikad vidjeli", a čuo sam i druge osim Ibni Mubareka da govore o tome, tj. o riječima Allaha "a od Nas i više". Hasan el-Basri govoreći o ajetu: "One koji čine dobra djela čeka nagrada lijepa, i više od toga" kaže: da riječ الزيادة "više" označava gledanje u Allaha, dž.š. i neće biti ništa draže stanovnicima Dženneta od petka, dana u kome će biti nešto "više", jer će oni toga dana gledati u Allaha, neka je On Uzvišen, a Njegova imena sveta.

Mišljenje ashaba o lijepoj viziji

Kada je Ebu Bekr es-Siddik upitan o riječima Uzvišenog "One koje čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga" rekao je: To je gledanje u Allaha, neka je On Uzvišen i Slavljen. Ali ibn Ebi Talib kaže: Među džennetskim blagodatima spada i gledanje u Allaha, dž.š. "Huzejfe bin Jeman, r.a. kaže da riječ الزيادة "više" označava gledanje u Allaha, dž.š. Prenosi se da je Abdullah ibni Mesud rekao: "Tako mi Allaha nema nijednog od vas, a da neće na Sudnjem danu vidjeti svoga Gospodara, kao što vidite uštap u noći" pa je nastavio: "Allah će reći: "Sine Ademov, šta te je od mene odvratilo?" i to će ponoviti tri puta, zatim će reći: "Jesi li se odazvao pozivu poslanika?" i to će tri puta ponoviti, "da li si postupao po onome što si znao?" A kada je Ibni Abbas upitan o viđenju Allaha, dž.š. u Džennetu odgovorio je da će Allah, dž.š. biti viđen u Džennetu. Mugire Muslim ibni Mejmune ibni Ebi Hamza pripovijeda slijedeće:

Sjedio sam kod Ebu Vaila, pa je ušao neki čovjek po imenu Ebu Afif, kome je Šekik ibni Selam rekao: "Ebu Afife, hoćeš li nam ispričati nešto što si čuo od Mu'aza ibni Džebela?". "Hoću, odgovorio je on. "Čuo sam ga da kaže slijedeće: "Ljudi će na Sudnjem danu biti proživljeni bez ikakve razlike, pa će se čuti glas: gdje su muttekije. Oni će ustajati pod okriljem Milostivog i vidjet će Allaha, dž.š. tj. neće biti zaklonjeni, a ja sam ga upitao: "Ko su muttekije?", na što je on odgovorio: "To su oni koji se čuvaju širka i obožavanja kipova, a iskreni su u svome robovanju prema Allahu i takvi će ući u Džennet. Ebu Hurejre kaže: "Vašeg Gospodara nećete vidjeti "sve dok ne umrete". "Stanovnik najnižeg stupnja Dženneta biće onaj", kaže Abdullah ibni Omer "koji će gledati u moć njegova Gospodara tako da će vidjeti najniži i najviši stepen Njegove moći, a stanovnik najvišeg stepena u Džennetu biće onaj koji će u Allaha gledati dva puta dnevno". Ebu Musa el-Eš'ari kaže: da se riječ الزيادة "više" odnosi na gledanje u Uzvišenog Allaha, dž.š.

Mišljenje tabi'ina o lijepoj viziji

Omer ibni Abdulaziz pišući jednom od svojih namjesnika pored ostalog rekao mu je i slijedeće: "Oporučujem ti bogobojaznost, pokornost i postupanje po Njegovom naređenju, ispunjavanje onih naredbi kojima te je Uzvišeni obavezao. Traži zaštitu Njegovom knji-

gom jer bogobojažnošću će i Allahovi prijatelji biti spašeni od Njegove srdžbe, i postat će bliski Allahovim vjerovjesnicima, lica će im biti osvijetljena i gledat će u Stvoritelja svoga, a ona je štit od du ,alučkih iskušenja i patnji Sudnjeg dana. Hasan el-Basri kaže: "Kada bi Allhovi robovi na ovome svijetu znali da neće vidjeti svoga Gospodara na budućem svijetu, njihove bi duše uvehnule od tuge. Imami-Malik je upitan o riječima Allaha, dž.š. "Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati" i "hoće li lica gledati u Allaha", na šta je odgovorio potvrdno, i dodao: "Neki misle" da će lica gledati ono što se kod Allaha, dž.š. nalazi, međutim, kaže da će u Njega direktno gledati. Još je Musa, a.s. govorio "Bože, pokaži mi se da Te vidim, a Allah mu je odgovorio: "Nećeš Me vidjeti" i rekao još "Uistinu oni će toga dana od milosti Gospodara svoga biti zaklonjeni". O ovim riječima Uzvišenog Imami-Šafija kaže slijedeće: "Da će nevjernici biti zaklonjeni zbog srdžbe, u čemu je dokaz da će Allahovi prijatelji gledati u Njega sa zadovoljstvom". Pa sam ga upitao kaže Rebi: "O Ebu Abdullah, smatraš li i ti isto?" a on je odgovorio: "Da, zbog toga i dugujem zahvalnost Allahu, dž.š., a da nije siguran Muhammed ibni Idriz (tj. on) da će vidjeti Allaha zašto bi Ga obožavao.

Odgovarajući na pitanje da li će stanovnici Dženneta vidjeti Allaha i hoće li oni sa Njim, a i On sa njima razgovarati, Ahmed ibni Hanbel je odgovorio: "Da, On će gledati u njih, kao i oni u Njega, On će razgovarati sa njima, a i oni sa Njim koliko i kada god budu htjeli", i dodaje: "Neki se vraćaju ta'tilu (da je Allah, dž.š. lišen svih atributa") i negiraju viđenje Allaha, dž.š. i sve predaje koje govore o tome". A šta vi mislite o ovome nakon što ste čuli ova mišljenja.

PITANJA

Prvo pitanje: Da li je Džennet stvoren ili još nije?

Ovo su stavovi onih koji smatraju da Džennet još nije stvoren i njihovi dokazi:

a) Da je Džennet već sada stvoren bilo bi nužno da nestane na Dan sudnji, da poropadne sve što je u njemu i da umre jer Uzvišeni kaže:

"Sve će osim Njega propasti" (Kassas, 88) i "svaka duša će okusiti smrt" (Ali Imran).

Tako bi pomrle i hurije koje su u njemu i dječaci, a Uzvišeni Allah je rekao da je to vječno boravište. Prema tome, vječni su i oni koji su u njemu i ne umiru tu. Suprotnost i ukidanje Božje vijesti nije moguće.

b) – Tirmizi prenosi u svom "Džami'u" hadis od Ibn Mesuda koji kaže:

Allahov Poslanik je rekao: "Sreo sam u noći israa Ibrahima, a.s., pa je on poručio: O, Muhammede! Prenesi svom Ummetu od mene selam i izvijesti ih da je u Džennetu zemlja plodna, a voda pitka i ima ravnica da se po njima sije, a sjeme su riječi: Subhanellah, velhamdulillah, ve la ilahe illellahu, vallahu ekber.

Tirmazi kaže: Ovaj hadis je hasen – garib.

Od njega je također i hadis Ebu Zubejra, kojeg prenosi Džabir od Vjerovjesnika, s.a.v.s. da je rekao: "Ko kaže: Subhanellahi ve bi hamdihi – biće mu usađena palma u Džennetu", Za ovaj hadis kaže da je hasen – sahih.

c) Ako je završeno stvaranje Dženneta onda ne bi bilo ravnica niti bi pomenuto sađenje imalo smisla. Uzvišeni Allah iznosi o faraonovoj ženi da je rekal: "Gospodaru moj sagradi mi kod Sebe kuću u Džennetu". (Et-Tahrim, 11). Moguće je da neko npr. ko hoće da mu se sašije odjeća ili sagradi kuća pa kaže: Sašij mi odijelo i sagradi mi kuću!

Još i jasnije od ovog su riječi Vjerovjesnika, s.s.v.s. "Ko napravi džamiju radi Allaha, njemu će Allah sagraditi kuću u Džennetu". (muttefekun alejhi)

Ovo je složena rečenica od uvjeta i nagrade, zahtijeva ispunjenja uvjeta, u čemu se slažu svi gramatičari. Ovako je smatrao: Sabit po ugledu na Vjerovjesnika, s.a.v.s. iz predaje Osmana ibn Affana,

zatim Alija b. Ebu Taliba, pa Džabira b. Abdullaha, Enesa b. Malika, Amra b. Anbese. . .

Veliki učenjak Ibn el-Kajjim se suprostavija ovom mišljenju i kaže:"Što su oni mislili time što su rekli: – Džennet još nije stvoren? Da li žele reći da ga sad nema, da nije još uveden u postojanje? Već da će nastati kad se puhne u sur i ljudi ustanu iz mezara? Pa to je pogrešno mišljenje. Poznato je da se tome nužno suprostavljaju izričiti i vjerodostojni hadisi. Takav stav nije izrekao niko od selefa niti od sljedbenika Sunneta. To je potpuno pogrešno! Ili oni žele reći da Džennet nije stvoren u cijelosti i sve ono što je Allah dao njegovim stanovnicima? I da Allah stalno u njemu daje sve nove i nove stvari, a i kad vjernici uđu u njega Allah će prilikom njihovog ulaska dati opet drugu naredbu? To je tačno i nije potrebno obješnjavati.

Ibn el-Kajjim dalje nastavlja: Vaše argumentiranje riječima Uzvišenog: "Sve će, osim Njegova lica, propasti" – je došlo zbog vašeg nerazumijevanja značenja tog ajeta, te i dokazivanje njime o nepostojanju Dženneta i Džehennema. Problematično je i argumentovanje vaših istomišljenika tim ajetima o nestajanju toga dvoga (Dženneta i Džehennema), zatim o njihovom propadanju te o usmrćivanju njihovih stanovnika. Ni sami vi se niste usaglasili u razumijevanju značenja ajeta, niti vaši istomišljenici. Jedino se salef i velikani islama usaglasio u razumjevanju njegovog značenja.

Buhari tvrdi u svom Sahihu da se mislilo ajetom "Sve će propasti osim Njegovog lica" osim Njegove vlasti; i dodaje – sve osim onog što On bude htio.

Imami Ahmed tumači: "Sve će propasti osim Njegova lica" – da se to odnosi na ono što je Uzvišeni Allah objavio: "Sve što je na njoj (Zemlji), prolazno je". (Er-Rahman, 26)
Maliku su tada rekli: On će uništiti stanovnike Zemlje, a oni žele da opstanu?
I Allah ih je izvijestio o stanovnicima nebesa i Zemlje da će oni samo umrijeti. Tako je rekao: Sve će propasti – to znači umrijeti – osim Njega jer je On vječno živ, ne umire, i meleki su nakon toga shvatili da se radi o smrti.

Ibn el-Kajjim takođe kaže: Ako novatori ili griješnici navode kao dokaz ajet Uzvišenog Allaha: "Sve će propasti osim Njega" i slične mutešabih ajete ih Kur'ana, odgovoriće mu se: Sve ono što je Allah propisao da nestane i propadne, propašće. Džennet; Džehennem su stvoreni za vječnost, a ne za nestajanje niti za uništenje. Oba su dio ahireta, a ne ovog svijeta. Hurije neće umrijeti na Dan sudnji, kada se

puhne u sur niti bilo kada. Njih je Bog stvorio za vječnost i nije im propisao smrt. Ko smatra suprotno ovome on je novator i odlutao je na pogrešan put. Allah je stvorio sedam nebesa, jedno iznad drugog i sedam Zemalja, jednu ispod druge. Između najviše Zemlje i najnižeg neba razdaljina je 500 godina, a takođe između svakog neba razdaljina je 500 godina. Voda je iznad sedmog najvišeg neba. Prijestolje Uzvišenog je iznad te vode. Na prijestolju boravi Uzvišeni Allah.

On zna šta ima na sedam Zemalja, što je između njih, šta ima ispod tla i šta je na dnu mora. On zna svaku zasađenu biljku i drvo, svako sjeme, svako rastinje i svaki list što opadne. Zna broj svih (izgovorenih) riječi, broj šljunka, prašine i kamenja, zatim težine planina, te svaku aktivnost ljudi – njihova djela, govor i misli. On zna svaku stvar i nije Mu ništa skriveno. On je na Aršu (prijestolju) iznad sedmog neba, a ispod Njega je pregrada od Džehennema, svjetlo i tama. On o tome najbolje zna. Ako novatori navedu kao dokaz riječi Uzvišenog: **"Mi smo njemu (čovjeku) bliži od vratne žile kucavice"** (Kaf, 16) zatim riječi: **"On je s vama gdje god da ste"** (El-Hadid, 4) ili riječi **"Nema tajnih razgovora među trojicom, a da On nije četvrti, ni među petoricom, a da On nije šesti"** (Mudžadele, 7)

Ili slične mutešabih ajete ih Kur'ana – reci mu: S tim se misli samo na znanje, jer je Allah Uzvišeni na Aršu, iznad sedmog najvišeg neba. On zna sve to navedeno. On stalno prati Svoja stvorenja. Ni jedno mjesto ne izmiče Njegovom znanju.

Drugo pitanje: Da li džennetlije imaju neko obilježje na ovom svijetu?

Ibn Vebb prenosi: "Čuo sam Ibn Zejda gdje kaže: "Allah je opisao džennetlije da su na ovom svijetu izloženi strahu, plaču i neprijatnostima, a na ahiretu će im se to zamijeniti blagodatima i srećom. Zatim je proučio ajet Uzvišenog Allaha: **"Prije smo među svojima strahovali"** (Tur, 26) Dalje prenosi: "A stanovnike džehennema je opisao da su radosni, nasmijani i veseli na ovom svijetu i onda je proučio ajet: **"On je sa čeljadi svojom radostan bio – i mislio da se nikada neće vratiti"**. (El-Inšikak, 13-14)

Treće pitanje: Da li ima džennetskih dijelova jednih, vrijednijih od drugih?

– Uzvišeni Allah je objavio: "A **za onoga koji se stajanja pred Gospodarom svojim bojao biće dva dženneta** (Er-Rahman, 46) i zatim

ih je oba opisao. Nakon toga je objavio: "**Osim ta dva, biće još dva neznatnija dženneta**" (Er-Rahman, 62)

– Prenosi se od Ibn Abbasa Tumačenje riječi Uzvišenog: "**A za onog koji se stajanja pred svojim Gospodarom bojao biće dva dženneta**". To znači poslije izvršenja farzova imaće dva džennetska perivoja. Drugi kažu – to je po granicama – svako ko, je bio bogobojazan dobiće dva džennetska perivoja.

Neki opet kažu: Biće dva džennetska perivoja za sve bogobojazne zajedno. Prvo mišljenje je bolje.

– Tirmizi tvrdi: "Jedan džennet je za onog ko se bojao Gospodara svog, a jedan je džennet za onog ko odbacuje prohtjeve. "Mekam" je mjesto to znači – onaj koji se boji svog položaja pred Gospodarom svojim zbog polaganja računa ostavlja grijehe. Neki kažu to je onaj koji se boji stajanja njegovog Gospodara pred njim, to jest – boji se Njegove časti i Njegovog pojavljivanja pred njim – što objašnjava ajet:

"Zar Allahu, koji nad svakim stoji (bdi)"... (Er-Ra'd, 33)

– Meverdi kaže: "Moguć je ovakav smisao ajeta: – Osim ta dva, biće još dva neznatija dženneta da to bude zbog redoslijeda umanjivanja jednog stupnja ispod drugog. Prva dva bi bila za hurije, a druga dva za vječno mlade da bi se odvojili muškarci od žena.

– Imam Kurtubi se nadovezuje na stav Ibn Džurejdža, podržava ga i tako on smatra da postoje 4. dženneta:

– Dva dženneta za one koji izvršavaju naređenje žurno, u njima će imati od svakog voća po dvije vrste i po dva izvora koja će teći. I imaju dva dženneta za one koji su održali obećanje. U njima će imati voća, palmi, narova, sa izvorima koji prskaju u oba džennetska perivoja. U kontekstu ovog je i mišljenje Ibn Zejda. Prva dva su za one koji izvršavaju naređenje odmah, a druga dva za grupu onih koji su ispunili obećanje.

Kurtubi – dalje kaže da je Allah opisujući dva perivoja ukazao na razliku između njih, pa kaže o prva dva: "**U njima će biti dva izvora koja će teći**", (Er-Rahman, 50) a o druga dva: "**U ova dva će biti izvori koji prskaju**". (Er-Rahman, 66), ova dva će biti puna vode, ali ona neće dalje teći, jer prskanje se odvija bez oticanja. I kaže za ajet: "U ta dva će od svakog voća po dvije vrste biti" (Er-Rahman, 52), tj. poznatog i nepoznatog, svježeg i suhog. Ovo je uopćeno rekao i nije specificirano. O druga dva se kaže: "**U njima će biti voća, palmi i narova**" (Er-Rahman, 68), i nije rečeno svake vrste voća. Za prva dva Bog iznosi slijedeće: "**Biće naslonjeni na posteljama čije će postave od kadife**

biti." (Er-Rahman, 54) a to je brokat (svileni). A za druga dva: **Oni će biti naslonjeni na uzglavlja zelena, prekrivena ćilimima čarobnim i prekrasnim".** (Er-Rahman, 76)

— Čarobni čilim — tj. prošarano platno. Nema sumnje da je brokat najbolja vrata tog dekorisanog platna. Uzglavlje (Zuhruf) će biti meko poput razasute ikre. Nesumnjivo je da će postelje (furuš) pripremljene za naslanjanje biti još udobnije i mekše od ikre. Bog kaže o prva dva ajeta opisujući hurije: **"Biće kao rubin i biser".** (Er-Rahman, 70) Nije svaka ljepota kao rubin i biser. O prva dva perivoja kaže: **"Biće puno stabala granatnih".** (Er-Rahman, 48), a druga dva: **"Biće modrozelena".** (Er-Rahman, 62) To jest zelena, ali zbog jarkosti zelenila izgledaće mrki. Bog je obilježio prva dva mnoštvom grana, a druga dva samo zelenilom. Sve ovo ukazuje na značenje koje smo mi ranije istakli. A u pogledu ajeta: **"Osim ta dva biće još dva neznatija džennetska perivoja"** (Er-Rahman, 62) Možda nisu spomenute nejednakosti između ta dva kao što i druge stvari nisu spomenute.

Ako neko upita: Kako nisu spomenuti stanovnici ova dva dženneta, kao što su spomenuti stanovnici prva dva? Odgovoriće mu se: Četiri dženneta se dijele po tome kako se ko bojao Gospodara svog, s tim da će se bogobojazni rangirati.

Prva dva perivoja su za one ljude koji su imali najveći stepen bogobojaznosti, a druga dva za onog ko se manje pribojavao Uzvišenog Allaha.

Ovo je jedno mišljenje, a drugo je: — da su dva perivoja u ajetu Uzvišenog: **"Osim ta dva, biće još dva neznatnija perivoja"** — da su oni i viši i bolji od prva dva perivoja. Ovako smatra Dahhak i dodaje da su prva dva dženneta od zlata i srebra, a druga dva od rubina i smaragda.

A postoji mišljenje o ajetu: **"Osim ta dva, biće još dva neznatija perivoja"** da to znaći — ispred ta dva i prije ta dva. Ovaj stav zastupa: Značenje ajeta: **"Osim ta dva biće još dva neznatnija perivoja"** jeste ispod ova dva kod Arša, to jest bliže i niže Arša.

Mukatil opet tvrdi: Prva dva dženneta su edenski vrtovi i džennetun-neim,

— a druga dva su: firders i džennet — me'va.

Četvrto pitanje: Odakle izviru džennetske rijeke?

Od Ebu Hurejre se prenosi: Allahov Poslanik s.a.v.s. je rekao: "Ko uzvjeruje Allaha, i Njegova Poslanika, ustraje u namazu, postu

Ramazana, on ima pravo da ga Allah uvede u džennet. To pravo ima i onaj ko učini Hidžru slijedeći Allahov put a i onaj ko ostane u Zemlji u kojoj je rođen. Prisutni ashabi rekoše: O, Allahov Poslaniče, Da li da obradujemo time i ostale ljude? A on dodade: U džennetu postoji stotinu stupnjeva (deredža) koje je Allah pripremio za borce na Božjem putu. Razmak između dva stepena je koliko je između neba i Zemlje. Pa kada molite Allaha, tražite od Njega firdevs-džennet, jer to je centar dženneta, najviši njegov stepen i iznad je Aršu Rahmana". (Buharija, Ibn Madže i drugi).

Kurtubi smatra:

Time se htjelo reći: Firdevs je ime koje se odnosi na cijeli džennet, kao što je džehennem ime za sve vrste pakla. U tom smislu Allah na početku sure "Muminun" hvali neke ljude opisujući ih ovako: "Oni su dostojni **nasljednici koji će džennet firdevs naslijediti oni će u njemu vječno boraviti**" (Mu'minun, 10-11). Potom ih je ponovo spomenuo u poglavlju "Mearidž" rekavši: "**Oni će u džennetskim baščama biti počašćeni**". (Mear'idž, 35). Time saznajemo da firdevs označava više džennetskih bašči, ne samo jednu. Ovako smatra Vehb b. Munebbeh.

Peto pitanje: Šta se misli ajetom: Vrata će za njih biti otvorena?

Veliki učenjak Ibn Kajjim kaže: Jasan je smisao riječi Uzvišenog: "**Vrtovi edenski, čije će kapije za njih biti otvorene, u kojima će se odmarati i raznovrsno voće i piće tražiti**". (Sad, 50). Kako ćeš naći sem ovog novo značenje!! Smisao je da kad oni uđu u džennet, neće se vrata više zatvarati nego će uvijek biti otvorena, na što ajet i ukazuje.

A što se tiče džehennema, kad u njega uđu stanovnici zatvoriće im se njegova vrata, kao što je objavio Uzvišeni: "**Ona će iznad** njih biti zatvorena" (Hummeze, 8). To jest zapečaćena i zaključana.

Zato se ta vrata zovu "Vesid" (Hummeze, 8, 9) (ona koja su zatvorenaa ona su: "**Zatvorena – plemenim stubovima zasađena**". Stubovi su napravljeni za učvršćavanje vrata izvana kao što se ogroman kamen stavlja iza vrata da bi ih osigurao.

Mukatil tvrdi: – značenje je da su njegova vrata iznad njih zaključana. Ni jedna se nemogu otvoriti. Niti može izaći velika sparina, nit' ući bilo ko drugi ikada.

S druge strane ako će im vrata biti stalno otvorena, to ukazuje da će ih oni moći koristiti kad hoće, izlaziti, ulaziti i ponovo zauzimati mjesto u Džennetu gdje god žele. A ulaziće im i meleki u svako doba sa darovima i poklonima od njihovog Gospodara, svaki put će ih nečim obradovati.

Također, to ukazuje da će to biti boravište (kuća) gdje neće biti potrebno zaključavati vrata, kao što je to nužno na ovom svijetu.

Arabisti su se razišli u pogledu povratne zamjenice (za njih) da li je ona atribut ili nešto što ima taj atribut u dotičnoj rečenici:

Kufanci tvrde: Pretpostavlja se da će biti otvorena za njih vrata njegova (džennetska). Arapi ponekad upotrebljavaju određeni član (ال) umjesto gentivne veze pa će reći: "Prošao sam pored čovjeka lijepog oka" to jest "njegovo je oko takvo". Tako je i u ajetu Uzvišenog (Allaha) "Džehennem će takvo biti prebivalište" to jest "njegovo prebivalište".

Učenjaci Basre vele: Riječ مفتحة je određena na ovaj način, pa je izostavljena zamjenica i ono na što se ona odnosi. Zatim kažu: "Ovako određivanje je poznatije u arap. jeziku od toga da se stavlja elif i lam, kao zamjena za الدار, jer značenje elifa i lama, nije isto kao sa ها sa nekih aspekata. الدار označava ime, a elif i lam dolaze kao određeni član, ne kao zamjena za ime, niti ga zastupaju.

Dalje kažu: "Takođe ako bi lam i elif bili zamjena za zamjenicu, onda bi se u riječi مفتحة zamjenica odnosila na džennete. Značenje riječi مفتحة bi se odnosilo na džennet, a ne na riječ الأبواب. Ako bi bilo ovaako, onda bi bilo obavezno da riječ الأبواب dođe u akuzativu, zbog toga što bi riječ مفتحة morala doći u nominativu: kao zamjenica subjekta. Nije moguće da druga riječ dođe u nominativu, jer je nemoguće da dva subjekta budu u nominativu s jednim glagolom. Kada bi riječ الأبواب došla u nominativu, to bi značilo da riječ مفتحة znači predznak zamjenice, a riječ الأبواب da zbog nje dobiva nominativ. Kada dolazi s atributom zamjenica uvjetuje akuzativ na slijedećoj riječi. Tako se kaže: "Prošao sam pored čovjeka lijepog lica". Ako bi riječ الوجه (lice) došla u nominativu, a حسن sa tenvinom, to ne bi bilo ispravno. Lam i elif tada dolaze kao određeni član, a ne u svrhu izuzimanja, pa je nužno da postoji zamjenica koja se odnosi na ono što se opisuje, a to su edenski vrtovi. Zamjenice nema u ovom izrazu, ona je ispuštena, a trebalo bi da stoji الأبواب منها "vrata edenskih vrtova". Mislim da se ovo ne suprostavlja stavu Kufijanaca. Oni ne smatraju to bedelom, osim da su elif i lam zamjena za zamjeni-

cu عنه i dolaze umjesto nje. Spajanje kod Arapa oba ova načina, kad kažu: [illegible], svjedoči o tome. Kažu: "Tenvin zamjenjuje elif i lam i to u značenju da su nespojivi. Tako će mudaf ilejhi (drugi član genit. veze) biti zamjena za tenvin, a tenvin će opet biti zamjena za genitivnu vezu. Ovo označava sukcesivnost i uzastopno dolaženje, a ne da je prvo zamjena drugome, da je značenje onoga što se zamjenjuje, značenje onoga što zamjenjuje, nego da svako od ovoga dvoga znači ono što ne znači ono drugo. Kufijanci žele reći da elif i lam u riječi الوجه stoje nezavisnim sprem zamjenice, npr. ako bi rekli وجهها to bi bilo ispravno. Veza između svojstva i opisivanog je u smislu vezivanja, a ne nezavisnosti. Kada se zamjenica vraća na ono što se opisuje ona negira mogućnost neovisnosti (samostalnosti). Tako je i sa lamutearifom. Oboje, i lam i zamjenica objašnjavaju ono na što se odnose, tumače ga. Objašnjavaju ono što ulazi u značenje onoga što se objašnjava. Kaže se: "Zejd je divan čovjek" i u ovoj rečenici elif i lam su neovisni od zamjenice, a Allah najbolje zna.

Šesto pitanje: Od čega su stvorene hurije?

Božiji Poslanik je upitan od čega su stvorene hurije, pa je rekao da su stvorene od tri stvari: "One najniže su od miska, srednje od ambera, a najviše od kamfora. Kosa i obrve su im crne, a dlačice po licu su im od nura". (Tirmizi)

Od Ibn Abbasa se prenosi da je rekao:

"Allah, dž.š. je stvorio hurije od nožnih prstiju do stegana od šafrana, od stegana do prsa od jakog mirisa miska, od prsa do vrata od sivkastog ambera, od vrata do glave od bijelog kamfora. Na njoj je sedamdeset hiljada ogrtača kao kod božura. Kada se približi lice joj svjetluca blještavim sjajem kao što sunce blješti stanovnicima ovoga svijeta. Kada se približi vidi joj se stomak od tananosti njene odjeće i kože. Na glavi ima sedamdeset hiljada uvojaka od jakog mirisa miska. Za svaki uvojak ima poslužitelja koji podiže njihove rubove, a ona govori:

"Ovo je nagrada Allahovim robovima, nagrada za ono što su radili".

IV POGLAVLJE

PRAVOVJERNI U DŽENNETU

1) Šta je Allah, dž.š. pripremio pravovjernima u Džennetu

2) Ko će prvi ući u Džennet

3) Ko će ući u Džennet bez polaganja računa

4) Položaji i stepeni džennetlija

5) Vječnost džennetskih blagodati

6) Džennet ne prolazi, niti iščezava

Šta je Allah, dž.š. pripremio pravovjernima u Džennetu

Vino kao piće džennetlija

Od Ebu Hurejre se prenosi da je Poslanik, savs rekao:

"Ko nosi svilu na dunjaluku, neće je nositi na Ahiretu. Ko pije vino na ovom svijetu, neće ga piti na Ahiretu. Ko pije iz posude od zlata i srebra, neće iz njih piti na Ahiretu". Zatim je Poslanik rekao: "Ona odjeća je odjeća džennetlija, njihovo piće, kao i posude".

Od Ebu Seida El-Hudrija se prenosi da je rekao:

Rekao je Božiji Poslanik: "Ko oblači svilu na dunjaluku, neće je oblačiti na Ahiretu, pa ako i uđe u Džennet, kada je ostali budu oblačili, on je neće obući".

Imami Kurtubi kaže: "Ako bi neko rekao da je Božiji Poslanik stavio u istu ravan tri stvari i da ih je zabranio na Ahiretu, da li se zabrana odnosi i nakon ulaska u Džennet, rekli bismo: Da, osim ako se ne pokaje za njih. To je zbog riječi Poslanika:

"Ko pije vino na ovom svijetu i ne pokaje se, biće mu zabranjeno na Ahiretu". (Prenosi Malik od Nafi'a, a on od Ibn Omera)

Takođe, ovo važi i za oblačenje svile, kao i za jelo iz posuda od srebra i zlata ili pijenje iz njih, zbog upotrebe onoga što je Allah, dž.š. odgodio za Ahiret i činjenja onoga što je Allah, dž.š. zabranio na dunjaluku. Zatim citira hadis Ebu Seida el-Hudrija, koji je naprijed naveden i nakon njega kaže: "Ako budu riječi: ". . . pa ako i uđe u Džennet i džennetlije je budu oblačili, on je neće obući. . .", ako to budu Poslanikove riječi, potpuno su jasne, a ako su ravijine ili je mevkuf hadis, pa to je najbolje što se moglo reći i najviše odgovara situaciji.

Poznato je da se džennetsko vino, razlikuje od ovosvjetskog, ono ne opija. Takva je stvar i sa svim džennetskim blagodatima, jabuka npr. nije kao jabuka s ovog svijeta. Oblik je kao i kod dunjalučke, ali je ahiretska puno slađa i ugodnija. Pa zar ovo nije pripremljeno pravovjernima?!

Sijanje u Džennetu

Od Ebu Hurejre se prenosi da je Poslanik, savs jednog dana pričao, a pokraj njega bio jedan pustinjak, da će džennetlija tražiti od Allaha, dž.š. da sije, pa će mu Allah reći:

– Zar nisi dobio što si želio?

– Jesam, reči će, ali ja volim da sijem. Požuriće i posijati, te će njegovo bilje i zasad, sa svojom visinom i masivnošću dostići visinu brda.

– Eto ti, uzmi, sine Ademov, jer tebe baš ništa ne može zasititi.

Arabija mu tada reče: "Božiji Poslaniče, ovo se odnosi samo na Kurejšije i Ensarije, jer oni vole sjetvu. Mi pak nismo od takvih". Na to se Poslanik samo nasmija. (Buharija)

Džennetsko ruho i odjeća džennetlija

Allah, dž.š. kaže:

"Na njima će biti odijela od tanke zelene svile i od teške svile, nakićeni narukvicama od srebra" (Ed-Dehr, 21)

U hadisu stoji: Poslanik je na poklon dobio gusjenicu od svile, pa su joj se ashabi počeli diviti, a Poslanik reče:

– Zadivljeni ste njome?

– Da, Božiji Poslaniče, odgoviriše.

– Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život maramica Sa'da b. Mu'aza u Džennetu je ljepša od nje". (Ovaj hadis spominje Ibn Henai Es-Sirri od Bera'a b. Aziba).

Takođe u hadisu stoji: "Poslanik je na poklon dobio odijelo od brokata. Dobio ga je od Kisre. Ljudi su se sakupljali, dodirivali ga i čudeći se govorili:

– Božiji Poslaniče, da li ti je ovo spušteno s neba?

– Zašto se čudite? Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život maramica Sa'da b. Mu'aza u džennetu je bolja od ovoga – završi Poslanik. (Ibn Henai Es-Sirri od Sa'da b. Muaza)

"I na posteljema podignutim"

Kurtubi kaže: "Tirmizi prenosi od Ebu Seida El-Hudrija, a ovaj od Poslanika o riječima Uzvišenog ". . . i posteljama uzdignutim" da je rekao: "Njihovo uzdignuće biće između nebesa i Zemlje razdaljine petstotina godina".

Ebu Isa kaže: da je ovaj hadis garib, jer ga prenosi samo Rušd b. Sa'd.

Neki učenjaci smatraju da će biti stepenovane, a da će od stepena do stepena biti kao između neba i Zemlje, a i ja tako mislim.

Neko je rekao: "Postelja je alegorija za žene koje će biti u Džennetu. Time se misli na žene, jer je njihova ljepota i potpunost uzvišena. Tako bi Arapi ženu nekada nazivali platnom, odjećom, nekada prekrivačem ili bjelinom. Ovo je u alegorijskom smislu jer su postelje mjesto za žene.

Kada pravovjernik zaželi da ima dijete u Džennetu

Tirmizi prenosi od Ebu Seida El-Hudrija da kaže da je Božiji Poslanik rekao:

"Kada mu'min bude zaželio dijete u Džennetu, njegovo nošenje, rađanje i dojenje će biti kada to on bude želio".

Tirmizi kaže: Hadis je hasen–garib, a takođe ga prenosi Ibn Madždže s tim što kaže: "u jednom satu u džennetu". Tirmizi tvrdi da su se učenjaci razišli po ovom pitanju. Neki kažu da će u Džennetu biti polni odnos, ali neće biti djece. Ovako je prenošeno od Tavusa, Mudžahida, Ibrahima en-Nehaija. Muhammed kaže da je Ishak b. Ibrahim rekao da je Poslanik rekao slijedeće:

"Kada mu'min u Džennetu bude zaželio dijete, dobiće ga u času kada to zaželi, ali on ovo neće željeti vječno".

Prenio je Ebi Rezin El-Akili od Poslanika da je rekao: "Stanovnici Dženneta neće imati djece", a Allah najbolje zna.

Ja kažem: "Zašto ne?!" Zar Allah, dž.š. nije pripremio mu'minima ono što oko nije vidjelo, uho čulo, niti je ljudsko srce moglo zaželjeti. Oni ulaze u Džennet uživajući blagodati koje im je Allah, dž.š. pripremio, te se neće uskraćivati njihovim željama, a Allah najbolje zna.

Žena iz Dženneta može vidjeti svoga muža, dok on živi na ovom svijetu

Ibn Zejd kaže:

"Rečeno je ženi džennetlijki na nebesima: Želiš li da ti pokažemo tvoga supružnika na dunjaluku?

– Da, rekla je. Nakon toga su otkriveni zastori, otvorena su vrata između nje i njega, pa ga je vidjela, prepoznala, pratila ga pogle-

dom i sa nestrpljenjem očekuje njegov dolazak. Čezne kao što žena čezne za odsutnim mužem. Možda bude između čovjeka i njegove žene na dunjaluku svađa, ljutnji, onoga što se dešava i svim bračnim drugovima, tada je ovoj huriji jako teško, pa kaže: "Teško teoi, pusti ga, on je s tobom samo još nekoliko noći".

Ovakav hadis prenose Tirmizi i Ibn Madždže od Mu'az b. Džebela: "Neće ni jedna žena na dunjaluku ezijetiti svoga muža, a da ne rekne njegova hurija: "Ne ezijeti ga, Bog te ubio. On je samo gost kod tebe i brzo će te napustiti radi nas".

Ebu Isa kaže da je ovaj hadis garib.

Džennetske ptice, konji i deve

Enes b. Malik prenosi da je Poslanik upitan šta je to Kevser, a onda je rekao: "To je rijeka koja mi je data, u Džennetu, bjelja je od mlijeka, a slađa je od meda. U njoj je ptica čiji je vrat kao vrat govečeta". Tada je Omer, r.a. rekao: "Zaista je to ljepota", a Resulullah dodade: "Veća je ljepota kušati njeno meso".

Prenosi Ebu Derda da je Božiji Poslanik, rekao:

"U Džennetu imaju ptice čiji su vratovi slični vratovima horosanskih deva. Poredaće se na ruku Allahova prijatelja, pa će reći jedna od njih: "O Božiji prijatelju, čuvana sam na džennetskim pašnjacima, ispred Arša, napajana sam sa tesnimskih vrela, a sve je to određenje". Pa su se međusobno hvalile pred njim sve dok mu nije naumpalo da pojede jednu od njih. Tog momenta pred njeg je postavljena, za jelo pripremljena, ptica, dok joj se perje prelivalo u raznim bojama. Pojeo je ono što je želio, a kada se najeo sastavio je njene kosti i ona je opet poletjela (priključivši se jatu kako bi ih čuvao gdje želi). Reče Omer: "Allahov Poslaniče, ona je odlikovana". Reče Allahov Poslanik: "Onaj koji ju je jeo je odlikovaniji". (Hadis iz Salebijine zbirke)

Prenosi Sulejman ibn Burejde od svog sina da je jedan čovjek pitao Božijeg Poslanika: "O Božiji Poslaniče, da li u Džennetu ima konja?" Resulullah mu je odgovorio: "Ako ti Allah dozvoli da uđeš u Džennet, nećeš ni poželjeti, a konj će te već nositi u njemu, na prostiraću od crvenih rubina. Vinuće se s tobom u visinu i ići će gdje zaželiš, samo, ako to zaslužiš". Čovjek ga je upitao: "O Resulullah, ima li u Džennetu deva?" Odgovorio je: "Nisam li rekao tvom prijatelju, ako ti Allah da da uđeš u Džennet, u njemu ima što ti duša zaželi i ono u čemu ti oči uživaju". (Hadis iz Tirmizijine zbirke)

Rekao je Ebu Zejd: "Spomenuo je Hasan el-Basri od Resulullaha da je najniži stepen dženneta onaj u kome će vjernici na usluzi imati milion džennetskih mladića koji će jahati na konjima čija su sedla od crvenih rubina, a krila od zlata. Ako hoćete čitajte (kao dokaz u Kur'anu): "I kud god pogledaš vidjećeš udobnost i carstvo prostrano". (Ed-Dehr, 20)

Pričao mi je Abdullah ibn Mubarek: "Jednom sam krenuo u vojni pohod pa sam vidio čovjeka kako tužno plače nad uginulim konjem. Tada sam mu predložio: "Prodaj meni tog konja za (400 dirhema). "Čovjek je na to pristao. Te noći taj se čovjek usnije na Sudnjem danu. Kad tamo ugleda svog konja, kako stoji u Džennetu, a iza njega još 700 konja. Zaželio je da ga uzme, ali je bio pozvan da ga ostavi: "Tvoj je bio juče, a sada je Ibn Mubarekov. Kada je osvanulo otišao je kod Ibn Mubareka tražeći da mu povrati njegova konja. Rekao mu je i: "Zašto?" "On mu je tada ispričao o svom snu. Ibn Mubarek mu je odgovorio: "Uzmi ga, pa kako si ga ti vidio u snu, tako smo ga i mi vidjeli na javi". (Hadis iz Muslimove zbirke)

Komentarišući ovo kazivanje Kurtubi kaže: "Muslim u ovom Sahihu prenosi ovo kazivanje od Ibn Mes'uda i ona ima stepen vjerodostojnosti. Imam Muslim je ovim kazivanjem dao aluziju na hadis: Prenosi Ibn Mes'ud: "Došao je jedan čovjek sa devom koja je imala biljeg na nosu, pa je rekao: "Dajem je na Božiji put". Na to mu Božiji Poslanik odgovori: "Na Sudnjem danu imaćeš sa njom još 700 deva, a svaka od njih sa biljegom na nosu".

Ovce i koze kao džennetske životinje

Uzvišeni Allah veli: "I kurbanom velikim ga iskupismo". (Es-Safat, 107) Nazvan je "Velikim" jer je čuvan u džennetu 40 godina, a Uzvišeni Allah najbolje zna.

Prenosi ibn Omer da je rekao Resulullah: "Ovce su džennetske životinje". (Hadis iz ibn Madždžine zbirka)

Prenosi Ibu Hurejre od Božijeg Poslanika da je rekao: "Lijepo se odnosite prema kozama i nemojte ih mučiti, jer, one su džennetske životinje". (Hadis iz Bezzarove zbirke)

Kna i bosiok u Džennetu

U predaji stoji: "Pošto je Allah stvorio Džennet okružio ga je bosiokom, a onda je bosiok okružio knom. Od svog rastinja što ga je Allah stvorio najdraža mu je kna. I zaista, onog ko je obojen knom blagosiljaju meleki nebesa, a jutrom mu zemlja odaje počast".

Prenosi Ebu Osman en-Nehdi da je rekao Božiji Poslanik: "Kada vam neko da bosiok nemojte ga odbiti. Zaista je on iznesen iz Dženneta". (Navodi Tirmizi u knjizi Eš-Šemail da je rekao Isa: "Nije poznat ni jedan hadis o bosioku sem ovog".

Prvi koji će ući u Džennet

Džennet je nepristupačan poslanicima dok u njeg ne uđe Muhammed a.s. a zabranjen je takođe, ummetima dok u njeg ne uđe Ummet Muhammeda, a.s. Zabilježio je Ed-Daru Kutni hadis, kojeg prenosi Zubejr ibn Muhammed od Omera ibn Hattaba da je Resulullah rekao: "Zaista je Džennet zabranjen poslanicima dok prvi ja ne uđem u njega i zabranjena je ummetima sve dok moj Ummet prvi ne uđe".

Nalazi se u Muslimovoj zbirci hadis kojeg prenosi Ebu Salih od Ebu Hurejre da je rekao Božiji Poslanik: "Mi smo posljednji koji smo došli, a prvi ćemo biti na Sudnjem danu. Mi smo prvi koji će ući u Džennet, s tim što je prošlim narodima data Knjiga prije nas, a nama je data poslije njih, pa su se oni razišli (u Knjizi koja im je data), a nas je Allah, sa Svojom milošću, uputio u onome u čemu su se oni razišli".

I u Buharijinom i Muslimovom Sahihu stoji hadis kojeg prenosi Ebu Salih od Ebu Hurejre da je Resulullah rekao: "Mi smo posljednji koji smo došli, a prvi ćemo biti na Sudnjem danu. Naš ulazak u Džennet će biti prvi, s tim što je njima data Knjiga prije nas, a nama je data poslije njih".

Prenosi Ebu Hurejre, r.a.: "Rekao je Božiji Poslanik: 'Pokazana mi je jedna trećina koja će ući u Džennet i jedna trećina koja će ući u Džehennem. Što se tiče trećine koja će ući u Džennet to su: šehid, rob koga čari ovog svijeta nisu zabavili od pokornosti njegovom Gospodaru i krijeposan siromah koji ima brojnu porodicu. Trećinu koja će ući u Džehennem sačinjavaju vladar silnik, bogat čovjek koji ne izdvaja iz svog imetka ono što mu je Bog odredio i ohol siromah. (Prenosi imam Ahmed).

Prenosi imami-Ahmed u svom Musnedu i Taberabi hadis u verziji od Ebu Ašabeta el-Muaferije da je on čuo Abdullaha ibn Omera da kaže: Rekao je Allahov Poslanik: "Znate li ko će prvi ući u Džennet?" Rekoše: "Allah i Njegovo Poslanik to najbolje znaju". Reče Poslanik: "Siromašni muhadžiri koji su se bojali Boga u danima iskušenja. Pa je umro jedan od njih, a ostala mu je želja koju nije bio u stanju ispuniti. Tada su meleki rekli: "Gospodaru naš, mi smo Tvoji meleki, Tvoje imanje, stanovnici Tvojih nebesa pa ne uvodi njih u Džennet prije nas!" Reći će Allah: "Oni su Moji pravi robovi. Nisu mi širk činili i bojali su Me se kada su bili u najvećim iskušenjima. Jedan od njih je umro, a ostala mu je želja u srcu koju nije bio u stanju ispuniti. Tada će im ukazati meleki na sva džennetska vrata, pozdravljajući ih: "Mir neka je vama zato što ste trpjeli, a divno li je najljepše prebivalište".

U Muslimovom Sahihu prenosi se predaja Abdullaha ibn Amra koji je rekao: "Čuo sam Allahova Poslanika da kaže: "Siromašni muhadžiri će preteći bogate (muhadžire) za 40 godina".

Prenosi se da je Ebu Hurejre rekao: "Čuo sam Allahova Poslanika da kaže: "Siromašni vjernici će ući u Džennet prije bogatih vjernika za pola dana, a njegova dužina (pola dana) je 500 godina". (Prenosi Taberani)

Ko će ući u Džennet bez polaganja računa

Prenosi se od Ebu Hurejre da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika kad kaže: "U Džennet će ući grupa mog ummeta u broju od 70.000 čija će lica sjati kao mjesec o uštapu". Ukkaš ibn Muhsin el-Esedi podižući svoj ogrtač reče: "Allahov Poslaniče, zamoli Allaha da mene učini jednim od njih." Tad se javi jedan ensarija riječima: "O Allahov Poslaniče, zamoli Allaha da i mene učini jednim od njih". Poslanik mu odgovori: "Ukkaš te je pretekao u tome". (Hadis se nalazi u oba Sahiha)

Prenosi Sehl ibn Sa'd da je Resulullah rekao: "Sigurno će ući u Džennet 70.000 ili 700.000 ljudi mog Ummeta i to iz generacije u generaciju, tako da će ući i oni iz prve i oni iz kasnijih generacija u liku mjeseca o uštapu". (Hadis u oba Sahiha)

Veliki učenjak Ibn el-Kajjim komentarišući ovo kaže: "Ono što ukazuje da je ovaj hadis pouzdan u oba Sahiha jeste i jedan dio razgovora kojeg prenosi Muslim: "Pričao nam je Seid ibn Mensur, pričao nam je Hišam, obavijestio nas je Husajf ibn Abdurrahman koji kaže: "Bio sam kod Seida ibn Džubejra kad on upita: "Koji je od vas vidio zvijezdu repaticu u predvečerje?" Rekoh: "Ja sam", a potom sam dodao: "Što se mene tiče ja nisam juče bio na namazu jer me je nešto ubolo". "Šta si učinio? upita on. Rekoh: "Napisao sam zapis". "Na osnovu čega si to uradio?", dobaci on. Rekoh: "Na osnovu hadisa kojeg nam je pričao Eš-Šab'i.". Reče on: "A šta vam je ispričao Eš-Ša'bi?" Pričao nam je od Burejdeta ibn el-Hasiba el-Eslemija: "Zapis se ne pravi osim radi urokljiva oka i groznice". Dodade Seid ibn Džubejr: "Sigurno će postići dobro onaj ko realizira ono što čuje (od dobra), ali je nama pričao ibn Abbas da je Allahov Poslanik rekao: "Pokazani su mi narodi, pa sam vidio jednog poslanika i sa njim grupu, drugog poslanika i sa njim jednog ili dva čovjeka i poslanika kod kojeg nije bilo nikoga. Podigao sam onda pogled prema ogromnom mnoštvu ljudi pa pomislih da je to moj Ummet, međutim, bi mi rečeno: "To je Musa i njegov narod". Pogledao sam ponovo iznad sebe pa sam vidio ogroman broj ljudi i bi mi rečeno: "Ovo je tvoj Ummet, a među njima je 70.000 onih koji će ući u džennet bez polaganja računa i bez ikakve kazne". Neko je među nama od prisutnih rekao: "Možda su to oni koji su se rodili u islamu i nisu širk nikada učinili". Neki su spominjali i druge stvari. Među njih, potom, dođe Božiji Poslanik i reče: "O čemu to vi raspravljate?" Našto ga oni obavijestiše. On reče: "To su oni koji ne prave niti im se prave zapisi, niti gataju nego se samo na svoga Gospodara oslanjaju". Tog momenta ustade Ukkaš ibn Muslim i reče: "Moli Allaha da ja budem jedan od njih!" Reče: "Ti si jedan od njih". Zatim će jedan drugi čovjek: "Zamoli Allaha da i ja budem jedan od njih!" Reče: "Pretekao te u tome Ukkaš".

Položaj i stepeni Džennetlija

U Džennetu će jedni ljudi biti u prednosti nad drugima kao što je to slučaj i u ovom životu, a to će se vrijednovati kroz njihovo vjerovanje i djelovanje na ovome svijetu, koliko su se udaljavali od grijeha i klonuli zla. Džennet nije samo jedan nego ih ima više oni se razlikuju po ljepoti, blagodatima i nagradama.

Uzvišeni Allah kaže: "Gledaj kako jednim dajemo prednost nad drugima, a na onom svijetu razlika u stepenima i prednostima biće, dosta veća".

(El-Isra', 21)

"O vjernici, kada vam se kaže: Načinite mjesta drugima tamo gdje se sjedi – vi načinite, pa i vama će Allah mjesta načiniti, a kada vam se rekne: Dignite se – vi se dignite, i Allah će na visoke stepene uzdignuti one među vama koji vjeruju i kojima je dato znanje. A Allah dobro zna ono što radite.

(El-Mudžadele, 11)

"Pravi vjernici su samo oni čija se srca strahom ispune kada se Allah spomene, a kada im se riječi Njegove kazuju, vjerovanje im učvršćuje i samo se na Gospodara svoga oslanjaju. Oni koji molitvu obavljaju i od onoga što im Mi dajemo udjeljuju, oni su zbilja, pravi vjernici. Njih počasti, i oprost, i obilje plemenito kod Gospodara njihova čeka".

(El-Enfal, 2-4)

"Vjernici koji se bore, osim onih koji su za borbu nesposobni, nisu jednaki onim koji se na Allahovom putu bore imecima svojim i životima svojim. One koji se budu borili ulažući imetke svoje i živote svoje Allah će odlikovati čitavim stepenom nad onima koji se ne budu borili, i On svima obećava lijepu nagradu. Allah će borcima, a ne onima koji se ne bore, dati veliku nagradu. Počasti od Sebe i oprost i milost. Allah prašta i samilostan je". (En-Nisa', 95-96)

Prenosi Ebu Hurejre da je Allahov Poslanik rekao: "U Džennetu ima 100 stepeni (deredža) koje je Allah pripremio onima koji se budu borili na Njegovu putu, a među svake dvije deredže je onoliko prostora koliko je između neba i Zemlje. Kada molite Allaha molite ga za El-Firdevs. On (El-Firdevs) je središte Dženneta i najviši džennet, a iznad njega je Aršu – Rahman. Iz njega izviru džennetske rijeke". (Prenosi Buharija)

U Musnedu stoji hadis kojeg prenosi Ebu Seid el-Hudri: "Kaže Resulullah: "Oni koji vole Allaha gledaće svoje odaje u Džennetu kao što gledaju izlazeću zvijezdu na istoku ili zapadu. Pa će se jedni raspitivati o njima: "Ko su oni?" Biće im odgovoreno "Ovo su oni koji su sve radili iz ljubavi prema Uzvišenom Allahu".

Prenosi Mu'az ibn Džebel, r.a. i kaže: "Čuo sam Poslanika da kaže: "Ko klanja pet propisanih namaza i posti mjesec ramazan stekao je pravo kod Allaha da mu oprosti bilo da je učinio hidžru ili ostao u mjestu rođenja". Rekao sam: "Da li da izađem i to obznanim ljudima?" On mi reče: "Nemoj, jer ljudi djelimično obavljaju svoje poslove, a u Džennetu je 100 stepeni (deredža), između svaka dva stepena je udaljenost kao između neba i Zemlje, najviši stepen ima džennet

El-Firdevs – iznad kog je Arš. To je središte u Džennetu. Iz njega izviru džennetske rijeke, pa kada molite Allaha, molite Ga za El-Firdevs." (Prenio Tirmizi)

U Buharijinom i Muslimovom Sahihu zabilježen je hadis kojeg prenosi Malik od Safvana Ibn Selima, on od Ata' ibn Jessara, a ovaj od Ebu Seida el-Hurije da je Allahov Poslanik rekao: "Džennetlije će se diviti stanovnicima džennetskih loža iznad sebe kao što se dive ljudi bljesku zvijezde repatice koja se otisne nebeskim svodom sa istoka ili zapada zbog odlika koje će biti podijeljene među njima". Rekoše: "Allahov Poslaniče, jesu li to boravišta vjerovjesnika, koja su nedostupna drugim ljudima?" Reče: "Tako mi Allaha, to će biti boravišta onih koji vjeruju u Allaha i istinitost vjerovjesničkih misija".

U Musnedu se nalazi hadis kojeg prenosi Ebu Seid el-Hudri da je Allahov Poslanik rekao: "Sljedbeniku Kur'ana da bi bio unapriđen!" On će učiti Kur'an i sa svakim proučenim ajetom biti unapriјeđen za jedan stepen, i tako će teći do posljednjeg ajeta kojeg on bude znao".

Također je u Musnedu zabilježen hadis od Ammareta ibn Gizjeta kojeg on prenosi od Musaa ibn Virdana, a ovaj od Ebu Seida el--Hudrija da je Allahov Poslanik rekao: "El-Vesile je stepen kod Uzvišenog Allaha, iznad kog nema odabranijeg stepena. Molite mi od Allaha El-Vesile.

U Muslimovom Sahihu zabilježen je hadis od Amra ibn Asa da je čuo Allahova Poslanika da kaže: "Kada čujete da muezzin uči ezan izgovarajte za njim ono što on prouči, potom na mene donesite salavat, jer onaj ko na mene donese salavat Allah će na njega donijeti deset salavata, zatim mi molite El-Vesile jer je to stanište u Džennetu koje će pripasti pravom Allahovom robu, a nadam se da ću to biti ja!"

Pričao nam je Ebu Ishak od Hamida koji kaže: "Čuo sam od Enesa da je rekao: "Harise je poginuo na Bedru, a bio je dječak, te je njegova majka došla Poslaniku, a.s. i rekla mu: "Ti bolje znaš Harisovo mjesto na Ahiretu od mene! Ako će u Džennet ja ću biti strpljiva i nadati se Božijoj nagradi, a ako će biti negdje drugdje, šta misliš, šta mi je činiti?" On reče: "Teško tebi! (ili je rekao: "Nerazumno pričaš!"), Je li Džennet jedan? Dženneta ima više a Harise je u džennetu El-Firdevs". (Prenio Buharija)

Od Fudaleta b. Ubejda, r.a. se prenosi da je rekao: Čuo sam Božijeg Poslanika, savs kako kaže: "Ja sam vođa, a vođa je dovoljan i predstavlja sigurnost za onoga ko vjeruje u mene i bude pokoran i hidžru učini, takvom pripada boravište u podnožju Dženneta i bora-

vište u sredini Dženneta. Ja sam oslonac onome ko vjeruje u mene i bude pokoran i bori se na Allahovom putu, nagrada mu je boravište u podnožju Dženneta i boravište u njegovoj sredini i boravište u njegovim najuzvišenijim odajama. Ko tako postupa neće imati potrebe da traži dobro na drugoj strani i da bježi od zla. Umrijeće ondje gdje želi". (Nesai i Ibn Hibban)

Najniži stepeni stanovnika Dženneta

Prenosi se od Mugire b. Šu'beta da je Božiji Poslanik, savs rekao:

"Pitao je Musa, a.s. svoga Gospodara:

– Koji je najniži stepen stanovnika Dženneta?

– On pripada onome ko stigne pred džennetska vrata, nakon što su već sve džennetlije ušle u njega, pa mu se kaže:

– Uđi u Džennet!, a on će reći:

– Kako Gospodaru, kada su ljudi zauzeli svoja mjesta i uzeli svoje nagrade. Onda će mu se reći:

– Hoćeš li biti zadovoljan da imaš kraljevstvo jednog od kraljeva ovoga svijeta?

– Zadovoljan sam, Gospodaru.

– Eto ti još, i još toliko i još toliko, pri petom putu, rob će reći:

– Zadovoljan sam Gospodaru, a potom će se reći:

– Ovo pripada tebi i još deset puta toliko i imaćeš ono što ti duša zaželi i ono čime se oči naslađuju.

– Zadovoljan sam, Gospodaru, reći će rob.

– A koji su na najvišim položajima, dalje pita Musa, a.s.

– To su oni, među kojima i ti želiš biti. Njihove počasti sam Svojom rukom zasadio i pečat na njih stavio, darivajući im ono što oči nisu vidjele, što uši nisu čule i ono što nikad čovjeku nije naumpalo". (Muslim)

Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a. da je Božiji Poslanik, savs rekao:

"Zaista je najniži stepen koji se može imati u Džennetu, da se kaže džennetliji da poželi šta hoće i on poželi i još jednom zaželi, a onda mu se kaže da li je poželio, a kada odgovori da jeste, onda će mu se reći:

"Dobićeš ono što si poželio i još toliko". (Muslim)

Od Ibn Mes'uda se prenosi da je rekao: Rekao je Božiji Poslanik, savs:

"Ja odista poznajem posljednjeg stanovnika vatre, koji će iz nje izaći i posljednjeg stanovnika Dženneta, koji će u njega ući. Čovjek će izaći iz džehennemske vatre četvoronoške, a Uzvišeni Allah će mu reći: "Idi i uđi u Džennet". On će prići Džennetu i učiniće mu se da je pun. Vratiće se i reći:

– Gospodaru moj, zatekao sam ga već popunjenog, onda će mu Allah, dž.š. reći:

– Idi i uđi u Džennet. On će doći do njega i učiniće mu se ponovo popunjenim, pa će se vratiti i reći Gospodaru:

– Našao sam ga popunjenog, a Uzvišeni Allah će reći:

– Idi i uđi u Džennet, pripada ti koliki je ovaj svijet i deset puta još toliko ili imaćeš koliko deset ovih svjetova, a rob će reći:

– Bože, da li se Ti to meni izruguješ i podsmijevaš mi se, a Ti si Vladar?!

A onda, kaže ravija ovog hadisa, primijetio sam Poslanika, savs kako se nasmija, da su mu se kutnjaci vidjeli, pa reče:

"To je najniži stepen džennetlija". (Buharija i Muslim)

Pitanja

Prvo pitanje: Spavaju li džennetlije?

Ibn el–Kajjim spominje Ibn Merdevejha, pa kaže: Ibn Merdevejh prenosi hadis od Sufjana es-Sevrija, ovaj od Muhammeda b. Minkedera, a on od Džabira, r.a., da je rekao Božiji Poslanik, savs:

"San je sličan smrti. . ., a džennetlije ne spavaju".

Taberani prenosi hadis od Jahjaa b. Seida el-Ensarija, ovaj od Muhammeda b. Minkedera, a on od Džabira, r.a. da je rekao: Upitan je Allahov Vjerovjesnik, savs da li spavaju džennetlije, a on reče:

"San je sličan smrti i džennetlije ne spavaju".

Drugo pitanje: Da li može Allahov rob napredovati u Džennetu?

Imami Ahmed kaže: Pripovijedao nam je Jezid da je Hammad b. Seleme prenio hadis od Asim b. Ebi Nedžveda, ovaj od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a. da je Božiji Poslanik, savs rekao:

"Allah će zaista, podići dobrome Svome robu položaj u džennetu, pa će se ovaj upitati:

– Otkud meni ovo, Gospodaru moj?
– Od tvog djeteta koje traži oprost za tebe, reče mu Allah, dž.š.

Treće pitanje: Može li Džennet govoriti?

U jednom hadisu se kaže: "Potužili su se Džennet i Džehennem. . .", a u njemu još stoji:

"Džennet je rekao: Gospodaru moj, moje rijeke su potekle, moji plodovi sazreli, pa pošalji mi one koji će u meni boraviti".

Ismail b. Seid et-Tai kaže: "Čuo sam da je Allah, dž.š. nakon što je stvorio Džennet, rekao mu:
– Okiti se, pa se je okitio, zatim mu je rekao:
– Govori, a on progovori rekavši:
– Blago li se onome, s kim si Ti zadovoljan, Bože".

Katade je rekao:

"Nakon što je Allah, dž.š. stvorio Džennet, reče mu: "Zbori", a on prozbori rekavši: "Blago li se bogobojaznima".

Taberani prenosi od Ata, ovaj od Ibn Abbasa, r.s. da je Božiji Poslanik rekao:

"Kada je Allah, dž.š. stvorio edenske vrtove, stvorio je u njima što oko nije vidjelo, što uho nije čulo, niti je ikom naumpalo, a zatim mu naredi da progovori, a Džennet reče:

"Spašeni su pravovjerni".

Četvrto pitanje: Da li se Džennet uvijek uljepšava?

Prenosi Abdullah b. Kab od Imami-Ahmeda b. Hanbela, koji kaže: "Ne pogleda Allah, dž.š. u Džennet, a da ne kaže: Budi ugodan svojim stanovnicima, te on povećava ugodnost, dok god u njega ulaze njegovi stanovnici".

Peto pitanje: Da li u Džennetu ima čaršija i da li će njome džennetlije hodati?

Prenosi se od Enesa b. Malika da je Božiji Poslanik, savs rekao:

"Zaista u Džennetu ima čaršija kojom će se hodati. Puhnuće sjeverac i pogladiti džennetlije po licu i odjeći, te će ih učiniti ljepšim i prijatnijim. Takvi će se vratiti i svojim porodicama. Tada će im poro-

dica reći: "Tako nam Allaha, postali ste ljepši i prijatniji i za nas, a oni će reći:

"Tako nam Allaha, dž.š. i vi ste postali ljepši i prijatniji, nakon našeg odlaska". (Muslim i Imami-Ahmed)

Pripovijeda se da je Ebu Hurejre, jednoga dana, sreo Seid b. Musejjeba, pa mu reče Ebu Hurejre: "Molim Allaha, dž.š. da nas sastavi u džennetskoj čaršiji". Na to Seid reče: "A zar on ima čaršiju" Da – reče Ebu Hurejre – Poslanik me je izvijestio o slijedećem:

"Stanovnici dženneta, će kada uđu u njega, zaposjesti ga prema svojim djelima, pa će se pozvati, slično pozivu petkom na ovom svijetu, te će posjetiti Allaha Uzvišenog i Slavljenog, te će im se ukazati Njegov prijesto i uvešće ih u jednu od džennetskih bašča. Tada će im darovati sjedišta od svjetlosti, bisera, krizolita, safira, zlata i srebra. Najniži od njih – a tu nema niskih – sješće na divane od mošusa i kamfora i neće vidjeti da iko od ustoličenih ima bolje mjesto od njega". Upita Ebu Hurejre Božijeg Poslanika:

– Da li ćemo vidjeti našeg Gospodara, Hvaljenog i Uzvišenog?

– Da, reče. Da li jasno vidite mjesec u noći uštapa?

– Da, rekosmo.

– Tako nema sumnje ni da ćemo vidjeti svoga Gospodara, reče Poslanik. I neće ostati niko od te skupine, a da neće biti u Allahovom prisustvu i da mu neće reći: – O ti i ti, sjećaš li se dana kada si uradio to i to, pa će ga se rob sjetiti sa nekim zemaljskim karakteristikama, pa će reći: – Da, a zar mi nisi oprostio, Bože? – Naravno da sam ti oprostio, zato sam ti i dodijelio ovaj položaj, – odgovori mu Allah, dž.š. I biće oni u takvom stanju, kad ih natkrili oblak i orosi ih mirisom kakav nikada do tada nisu mirisali. Zatim će Gospodar naš, Uzvišeni i Slavljeni, reći:

"Priđite blagodatima koje sam za vas pripremio i uzmite ono za čim žudite".

Zatim će doći u čaršiju koju meleki okružuju, a u njoj je ono što oko nije vidjelo, niti uho čulo, niti je srce ikada poželjelo, pa će nam se dati ono za čim žudimo, bez kupovine i prodaje u toj čaršiji. Ljudi će se u njoj međusobno susretati i tada će primiti uzvišene darove, pa će susretati više po deredži, a i niže od sebe – iako među njima nema niskih – pa će se zadiviti odjećom i vanjskim izgledom tih viših po deredži, ali neće prekinuti razgovor s njima, a da ne dobiju još ljepše od toga, a to je s toga što niko u Džennetu neće ničim biti ožalošćen. Zatim ćemo – reče Poslanik – odlaziti našim kućama gdje

će nas očekivati žene i govoriti: "Dobro došli i stretni bili s našom ljubavlju". "Mi smo sjedili s našim Gospodarom, Silnim i Uzvišenim i imamo pravo da se povratimo ponovo, kao što smo se i ranije vraćali".

Glasoviti učenjak Ibn el-Kajjim komentarišući ovaj hadis kaže: "Prenosi ga Tirmizi kod opisivanja Dženneta od Muhammeda b. Ismaila, a on od Hišama b. Ammara. Prenosi ga i Ibn Madždže od Hišama b. Ammara. Na ovaj sened je posebno obratio pažnju Abdulhamid b. Hamid, a on je pisar Evzaije. Nećemo mu za zlo uzeti odvajanje od Evzaije, što hadis ne prenosi niko osim njega. Imami-Ahmed i Ebu Hatem er-Razi kažu: On je pouzdan, a što se tiče Rahima i Nesaije, oni su po predaji slabi i mi ne poznajemo ovaj hadis po nekom drugom rivajetu, osim rivajeta Evzaije i Tirmizije. Ovaj hadis je garib i poznat je samo po ovoj predaji.

Prenosi ga Ibn Ebi Dunja od Hakima b. Musa'a, a on kaže da mu je pričao Hekal b. Zijad od Evzaije koji kaže: Obaviješten sam da je Seid b. Musejjeb susreo Ebu Hurejru i spominje dalji dio hadisa. Tirmizi kaže: "Pričao nam je Ahmed b. Muni'a i Ebu Muavija, obavijestio nas je Abdurahman b. Ishak od Nu'mana b. Seida a on od Alije b. Ebi Taliba koji je rekao:

"Rekao je Božiji Poslanik, savs:

"U Džennetu, zaista ima čaršija, u kojoj nema niti kupovine niti prodaje, osim likova ljudi i žena. Pa kada čovjek poželi lik, samo uđe u njega". Tirmizi smatra da je ovaj hadis garib.

Suština džennetske čaršije je to da je ona dio onoga što je Allah, dž.š. pripremio vjernicima, kao jedan od puteva blagostanja i uživanja u kome nema prestanka Allahovim dobrotama. Allah je neizmijerni Darovalac i sve poklanja. A Allah opet najbolje zna.

Vječnost džennetskih blagodati

Ma koliko dugo trajale blagodati ovoga svijeta, one su nužno prolazne, bilo to smrću ili na neki drugi način, te su s toga ugođaji ovoga svijeta manjkavi i trajnost im je ograničena. Što se pak tiče džennetskih blagodati one su nadasve vječne i uživaoce tih blagodati ne okružuje ni bolest, niti bilo kakav bol, niti umor, niti neki drugi nedostatak.

Uzvišeni Allah kaže:

"A oni koji su se Allaha bojali, oni će na sigurnom mjestu biti usred bašča i izvora,

u dibu i kadifu obučeni i jedni prema drugima,

eto tako će biti, i mi ćemo ih hurijama, krupnih očiju, ženiti.

U njima će moći bezbijedno koju hoće vrstu voća tražiti,

u njima poslije prve smrti, smrt više neće okusiti i On će ih patnje u ognju sačuvati". (Ed-Duhan, 51-55)

"Allah obećava vjernicima i vjernicama džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti i divne dvorove u vrtovima edenskim, a malo naklonosti Allahove veće je od svega toga; to će doista uspjeh veliki biti". (Et-Tevba, 72)

Prenosi se od Ebu Rsida i Ebu Hurejre, r.a. da je Božiji Poslanik, savs rekao:

"Kada uđu džennetlije u Džennet, pozvaće ih telal i reći: Na vama je da živite i nikada ne umirete. Bićete zdravi i nikada oboliti nećete. Mladi ćete biti i nikada ostariti nećete. Vama pripada blagostanje i nikada nećete očajavati". (Muslim)

Prenosi se od Ibn Omera da je Allahov Poslanik rekao: "Ući će džennetlije u Džennet, a džehennemlije u Džehennem, pa će ih potom pozvati telal govoreći: O džennetlije, nema smrti, o džehennemlije nema smrti. Svako će vječno ostati ondje, gdje je".

(Buharija i Muslim)

Prenosi se od Ebu Hurejre da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik:

"Donijeće se smrt na Dan sudnji, pa će se postaviti na Sirat ćupriju i reći će se: O stanovnici Dženneta, pa će oni izlaziti iz svojih boravišta brižljivi i sa strahom. Potom će se reći: O stanovnici Džehennema, pa će se oni pojaviti veseli i radosni, izlazeći iz svojih prebivališta. Pa će biti upitani:

– Znate li šta je ovo?

– Da, povikaće, to je smrt. Pa će se narediti da bude žrtvovana na Sirat ćupriji, a zatim će se reći dvjema skupinama: "Ostanite vječno, tamo gdje će te otići. Tu nikada smrti nećete okusiti".

(Ahmed, Ibn Madždže i Hakim u Mustedreku)

Prenosi se od Ebu Seida r.a. da je Božiji Poslanik, savs rekao:

"Donijeće se smrt, kao da je sivkast ovan, pa će biti postavljena na zid između Dženneta i Džehennema, pa će se reći:

– O džennetlije, a oni će podignuti glave, znate li šta je ovo?

– Da, reći će, ovo je smrt, zatim će se povaliti i žrtvovati.

Da Allah, dž.š. nije odredio stanovnicima Dženneta vječni život, oni bi umirali radosni, a da nije odredio stanovnicima Džehennema vječni život u kazni, oni bi umirali žalosni". (Tirmizi)

Džennet ne prolazi, niti iščezava

Kaže Ibn el-Kajjim za riječi Uzvišenog:

"A srećni će u Džennet, dok je nebesa i Zemlje i u njemu će boraviti – osim ako Gospodar tvoj drugačije ne odredi – biće to dar koji će neprekidno trajati". (Hud, 108), a ovo može biti na dva načina:

Prvi: Da je ovo saopćenje o onima koji su srećni i to se odnosi na poseban narod i da su oni ti srećenici.

Drugi: Ovaj način je mogućniji, a to je da se odnosi na sve srećne, a samo specificiranje spominjanjem, je sa svrhom izuzimanja i onoga što na to upućuje. U vezi oba ova načina je da se volja Allaha, dž.š. odnosi na sve, jer uostalom, da se ne odnosi na njih ne bi bili u Džennetu, ne bi bili na tom mjestu, gdje se nalaze. Na osnovu ovoga u ajetu nema specificiranja.

Drugi smatraju da je to izuzimanje, koje je učinio Allah, dž.š., ali ga nije izvršio, kao kada bi se reklo: "Udariću te, sem ako vidim nešto, što ti ne vidiš", a već si se odlučio da ga udariš.

Jedni, opet kažu da Arapi kada izuzimaju nešto brojno, višestruko s nečim istim takvim ili brojnijim od toga, onda je značenje إلا i و , koji su upotrijebljeni u tim konstrukcijama, isto. Značenje, prema ovom mišljenju, izuzimanja "osim što Allah hoće" je dodatak vremenu "dok traju nebesa i Zemlja". Ovo je stav Ferra'a i Sibevejha. Oni tako smatraju إلا u značenju سوى . Slično ovome – kažu oni – je kao kad se kaže: "Ti imaš da mi daš hiljadu, osim one ranije dvije, tj. osim dvije".

Ibn Džerir kaže: "Ovo je meni najbolje mišljenje, jer Allah, dž.š. ne mijenja ono što obeća, a izuzimanje je vezano riječima: ". . . biće to dar koji će neprekidno trajati". Slično ovome je kao kad se kaže: "Dajem ti svoju kuću na stanovanje godinu, osim ako hoćeš drugačije, tj. ako hoćeš više".

Drugi opet kažu da se ovo izuzimanje odnosi na period kada neće biti u Džennetu, a koji je između smrti i proživljenja. Ovo je Berzah i traje sve do momenta kada uđu u Džennet, a onda su u vječnosti. Oni neće – poslije toga – izbivati iz Dženneta, osim onoliko koliko su već izbivali, boraveći u Berzahu.

Neki opet smatraju da je Allahova odluka da oni uživaju vječno, osim ako On htjedne drugačije. Ta odluka je, prema tome, obavijest džennetlijama da vječnost ovisi o Božijoj volji. Ovo je slično riječima upućenim Poslaniku:

"A da hoćemo, Mi bismo učinili da iščezne ono što smo ti objavili" (El-Isra', 86)

"A Allah će, ako hoće, srce tvoje učinti nepokolebljivim". (Eš-Šura', 24)

"Reci: Da Allah nije htio, ja vam ga ne bih kazivao. . ." (Junus, 16) i drugim sličnim ajetima. Allah, dž.š. obavještava Svoje robove da je sve s Njegovom voljom, što On hoće to biva, a što neće, to ne može biti.

Neki opet kažu da se u ajetu misli na period trajanja nebesa i Zemlje na ovom svijetu, pa Allah, dž.š. obavještava da će oni biti vječno u Džennetu, tj. onoliko koliko traju nebesa i Zemlja, osim ako Allah htjedne da im još poveća. U smislu ovoga su i riječi da je إلا u značenju سوى, ali se razlikuje po izrazu. Ovo je mišljenje koje je odabrao i Ibn Kutejbe, koji kaže: "Ovo znači vječno u njemu će biti, tj. onoliko koliko traje svijet, osim što Allah, dž.š. htjedne da im produži na taj period.

Drugi opet smatraju da je ما u značenju من u Allahovim riječima:

"Onda se ženite sa onim ženama, koje su vam dopuštene". (En-Nisa, 3)

Prema tome, značenje bi bilo osim onog između sretnih koga Allah, dž.š. hoće, zbog njegovih grijeha, da uvede u Džehennem, a razlika između ovog i prvog stava je u slijedećem: da se izuzimanje prema onom stavu odnosi na vremenski period, a prema ovom na ličnosti.

Neki opet tvrde da se s pojmovima "nebesa i Zemlja", mislilo na nebesa i zemlju Dženneta, koji su vječni, dok se Allahove riječi "osim što Allah hoće", ako je ما u značenju من, odnose na one koji će ući u Džehennem i izaći iz njega, a ako je u značenju vremena, to je onda period dok su oni u Berzahu i dok budu polagali račun pred svojim Gospodarom.

El-Džeafi kaže: "Pitao sam Abdullaha b. Vehba o ovom izuzimanju, a on reče: "Čuo sam da se to odnosi na vrijeme njihova stajanja pred Gospodarom na Dan sudnji i sve dok im se ne presudi".

Drugi opet smatraju da se izuzimanje odnosi na vrijeme njihova življenja na ovom svijetu.

Sva ova mišljenja su slična i moguće ih je uskladiti na slijedeći način:

Allah, dž.š. nas obavještava da će oni vječno biti u Džennetu, osim vremena u kojem hoće da ne budu u njemu, a to vrijeme obuhva ta: njihov život na ovom svijetu, Berzah, Dan sudnji, prelaz preko sirat ćuprije, te boravak u Džehennemu, nekih od njih. Uprkos svim ovim tumačenjima, ipak je ovaj ajet mutešabih, a dio ajeta:

"biće to dar, koji će neprekidno trajati. . ." je muhkem, isti je slučaj i sa Božijim riječima:

". . . to će doista, blagodat Naša biti, koja nikada neće prestajati. . ." (Sad, 54), zatim:

"s plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom". (Er-Ra'd, 35)

"oni odatle nikada neće izvedeni biti". (El-Hidžr, 48)

Ibn el-Kajjim kaže:

"Allah, dž.š. je na nekoliko mjesta u Kur'anu ustvrdio vječni boravak džennetlija u Džennetu i obavještava nas da oni zasigurno neće u njemu kušati smrti, osim one prve. Ovo je izuzimanje prekinuto, a kada se spoji sa izuzimanjem u Njegovim riječima ("osim onoga što tvoj Gospodar hoće") objašnjava ti se smisao oba ajeta i izuzimanje vremena u kojem oni neće biti u Džennetu od vječnosti, je kao izuzimanje prve smrti od smrti, uopće, i ova smrt je prethodila njihovom vječnom životu. To je razlika u odnosu na Džennet koji prethodi njihovoj vječnosti u njemu. A kod Allaha Uzvišenog je Uputa.

Stav o prolaznosti Dženneta

Učenjaci smatraju da je govor o prolaznosti Dženneta i Džehennema novotarija i nije ga izrekao niko od ashaba, tabi'ina, niti iko od imama. Oni koji dolaze do ovog mišljenja čine to neispravnom analogijom, pa je dvosmislena njegova suština mnogim ljudima, te ga smatraju istinom i na tome grade još i stav o stvorenosti Kur'ana i nijekanju postojanja Allahovih atributa. Kur'an, Sunnet i čisto rezonovanje upućuje na to da su Allahove riječi i Njegova djela bez prolaznosti i nemaju prestanka, niti su ičim ograničeni.

Allah, dž.š. kaže:

"Reci: "Kada bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kada bismo se pomogli još jednim sličnim". (El-Kehf, 109)

"Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi. Allah je uistinu, silan i mudar". (Lukman, 27) Allah, dž.š. obavještava o djel-tvornosti Svojih riječi, koje se odnose na Njegovu moć i mudrost. Ova dva bitna svojstva Allaha, dž.š. ne mogu biti drugačija, nego kakva jesu.

Ebu Hatem u svom tefsiru spominje Sulejmana b. Amira, koji kaže: "Čuo sam Reb'a b. Enesa, kako kaže:

"Zaista je primjer znanja svih Allahovih robova naspram znanja Allaha, dž.š. kao kaplja naspram svih mora. O tome kaže Uzvišeni: "Da su sva stabla na Zemlji pisaljke. . ." (Lukman, 27)

Vječnost Džehennema

Ibn Tejmijje o vječnosti Vatre kaže slijedeće: "O tome imamo dva stava od prvih i potonjih generacija, a prepirke o tom pitanju među tabi'inima su poznata stvar. Po ovom pitanju imamo sedam mišljenja:

Prvo: Onaj ko uđe u njega, neće iz njega nikada izaći, nego onaj ko uđe u njega vječno će ostati u njemu po Allahovoj, dž.š. volji. Ovo je stav haridžija i mu'tezila.

Drugo: Stanovnici njegovi biće kažnjavani jedno vrijjeme, te će biti promijenjeni i dobiće prirodu vatre, pa će im biti ugodno u vatri, jer je ona slična, sada, njihovoj prirodi. Ovo je mišljenje Ibn Arebija Et-Taija (vođe ittihadija).

Treće: Stanovnici Džehennema će paziti do određenog vremena, pa će izaći iz njega, a naslijediće ih u njemu drugi narodi. Ovo su pričali Jevreji Muhammedu, a.s. ali je Allah, dž.š. Kur'anom otkrio da je to laž:

"Oni govore: Vatra će nas doticati samo neko vrijeme. Reci: Da li ste o tome dobili od Allaha obećanje – jer, Allah će sigurno ispuniti obećanje Svoje – ili na Allaha iznosite ono što ne znate?"

A nije tako! Oni koji budu zlo činili i grijesi njihovi ih budu sa svih strana stigli, oni će stanovnici Džehennema biti i u njemu će vječno ostati". (El-Bekare, 80-81)

Četvrto: Stav onih koji tvrde da će svi izaći iz Džehennema, dok će vatra ostati kakva je i bila i tada se u njoj niko neće kažnjavati. Kur'an i Sunnet odbacuju ovaj stav.

Peto: Stav onih koji tvrde da će i sam Džehennem nestati, jer je stvoren, nakon što ga nije uopće bilo. Pošto je utvrđeno da je stvoren, nemoguće je da postoji zauvijek. Ovo je stav Džehma b. Safvana i njegovih sljedbenika. Po ovom njegovom mišljenju nema nikakve razlike između Dženneta i Džehennema.

Šesto: Stav onih koji tvrde da će nestati života, pokreta u njemu pa će njegovi stanovnici postati materija koje se ne kreće, niti osjeća. Ovo je stav Ebu Huzejla el-Allafa, vođe mu'tezila, potvrđujući tvrdnje o beskonačnosti stvorenog. I Džennet i Džehennem imaju isti tretman kod njega.

Sedmo: Stav onih koji tvrde da će Gospodar Džehennema učiniti da on nestane, odredio mu je rok kada će nestati on i kada će prestati njegova kazna.

Šejh-l-islam Ibn Tejmijje kaže da je ovaj stav preuzet od Omera, Ibn Mes'uda, Ebu Hurejre, Ebu Mes'uda i drugih. Obd b. Humejd, jedan od najcjenjenijih imama u hadisu, kaže u svom poznatom tefsiru:

"Pripovijedao nam je Sulejman b. Harb od Hammada b. Seleme ovaj od Sabita, a on od Hasana da je rekao Omer:

"Kada bi džehennemlije ostale u vatri koliko ima pijeska na pješčanim brežuljcima, opet bi došao dan kada bi iz njega izašli".

U svom tefsiru Ibn Merdevejh kaže: Od Džabira se prenosi da je Božiji Poslanik, savs učio ajet:

"I nesrećni će u Džehennem, u njemu će teško izdisati i udisati, dok je nebesa i Zemlje, u njemu će ostati – osim ako drugačije Gospodar tvoj ne odredi. Gospodar tvoj, zaista, radi ono što želi", a zatim je rekao:

"Ako Allah, dž.š. htjedne da izvede iz Džehennema one nesretne i uvede u Džennet, on će to učiniti".

Hadis ukazuje da se izuzeće odnosi na izlazak iz Džehennema, nakon što se ušlo u njega, suprotno onim koji smatraju da se to odnosi na vrijeme prije nego što se ušlo u Džehennem. Hadis takođe, ukazuje da će neki izaći iz Džehennema i ovo je bez ikakve sumnje tačno, ali on ne negira nestanak Džehennema i prestanak njegove kazne i plodova za njegove stanovnike. Džehennemlije će stalno u njemu biti kažnjavani i nikada iz njega neće izaći.

Hadis ukazuje na dvoje:

Prvo: Ako Allah htjedne da izvede neke nesretnike iz Džehennema, to će učiniti, a izuzimanje se odnosi na ono što dolazi nakon ulaska u Džehennem, a ne prije njega.

Drugo: Ovo izuzimanje ". . . osim ako drugačije tvoj Gospodar ne odredi. . ." može biti na dva načina: jedne koje će izvesti iz džehennema i druge koje će vječno ostaviti u njemu, pa će ovi u početku biti nesretni, a zatim će postati sretni, pa će se sastati sreća i nesreća.

Allah, dž.š. je rekao:

"Džehennem će zasjeda postati, nasilnicima mjesto povratka u kome će zauvijek ostati; u njemu svježinu neće osjetiti, ni pića okusiti, osim vrele vode i kapljevine, kazne prikladne. Oni nisu očekivali da će račun polagati i Naše dokaze su pretjerano poricali". (Nebe', 21-28)

Ovo je potpuno jasna prijetnja nevjernicima koji poriču Božije ajete, ali sa ovim godinama, ne dostiže se vječnost, niti šta drugo, kao ni bespočetnost.

Zbog toga je rekao Abdullah b. Amr, a to prenosi Šu'be od Ebu Belha Amra b. Jejmuna, da je prvi rekao:

"Doći će vrijeme kada će se zatvoriti džehennemska vrata, a u njemu neće ostati niko. To će se desiti nekon izvjesnog vremena".

Ibn el-Kajjim kaže:

"Ono što iznose sunije u svome vjerovanju, a što se slaže sa Kur'anom, Sunnetom i idžmaom prvih generacija, jeste da su Džennet i Džehennem stvoreni, te da džehennemlije neće izaći iz vatre, niti će im se umanjiti kazna, niti će odstranjena biti. Oni će vječno u njemu ostati. Oni koji kažu da će Džehennem nestati, oni po svom mišljenju tvrde da su novatori mišljenja da on neće nestati, a oni nemaju nikakvih činjenica za to. Sud razuma da će vječno Džehennemlije biti u njemu je izvještavanje razuma za koje nije kompetentan i ovo je jedan od problema kojeg može razriješiti samo pouzdana predaja.

Bit nagrade i kazne

Može li se ovo gore razumjeti putem razuma i uz predaju ili samo na osnovu predaje? O ovome postoje dva mišljenja kod islamskih učenjaka, sljedbenika četiri velika i drugih poznatih imama. Tačno je da razum, općenito, upućuje na postojanje mjesta povratka, nagradu, kaznu, dok se podrobnije to može saznati samo putem predaja, pa zatim trajnost nagrade i kazne što sam razum ne može dokučiti. To je znanje koje se stiče predajama, a one nas potpuno upućuju, potpuno sigurno na trajnost nagrade pokornih.

Također, nam predaje govore da će kazna griješnika prestati, ako su samo Allaha, dž.š. obožavali. Da li će kazna nevjernika prestati

ili će biti vječna o tome se predaje razilaze, pa ko ima argumente na svojoj strani njegovo mišljenje je ispravnije.

Razlika u trajanju između Dženneta i Džehennema

— Allah, dž.š. nas obavještava da će džennetske blagodati vječno trajati i postojati, da neće prestati, uništene biti i da su one stalne.

O vatri nas izvještava samo da će njeni stanovnici biti vječno u njoj, da neće iz nje izaći, da u njoj neće ni živjeti, niti umrijeti, da će ih ona obuhvatiti i da će kada god pokušaju da izađu iz nje, biti vraćeni. Zatim da je džehennemska kazna obavezna za njih, da će stalno biti izvršavana i da neće prestati.

Razlika između ova dva izvještavanja je očita!

— Allah, dž.š. je u tri ajeta iznio ono što upućuje da Džehennem neće vječno trajati:

Prvi:

"Vatra će biti prebivalište vaše — reći će On — u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi". Gospodar tvoj je zaista mudar i sveznajući". (El—En'am, 128)

Drugi:

". . . dok je nebesa i Zemlje, u njemu će ostati — osim ako drukčije Gospodar tvoj ne odredi. Gospodar tvoj, zaista, radi ono što želi". (Hud, 107)

Treći:

". . . u kome će jedno vrijeme ostati". (Nebe', 23)

Da nema kategoričnih dokaza o vječnosti Dženneta, sud dva izuzimanja na dva mjesta bio bi isti, međutim, u dva ajeta nalazi se ono što pravi razliku među ova dva izuzimanja, Allah, dž.š. kaže o džehennemlijama:

"Tvoj Gospodar radi što hoće" (Hud, 107), pa zaključujemo da Allah, dž.š. želi da uradi nešto o čemu nas nije obavijestio, a o džennetlijama kaže:

". . . biće to dar koji će neprekidno trajati". (Hud, 108), što znači da ovi darovi i blagodati neće nikada prestati. Kazna je ograničena vremenom, dok blagodati nisu.

— U Džennet neće nikad ući oni griješnici koji napuste Džehennem, a nikakva dobra nisu uradili, niti će u Džehennem ući onaj koji nije uradio grijeha. U njemu će trpiti kaznu samo onaj koji je bio neposlušan Allahu, dž.š.

– U vjerodostojnim predajama stoji da će Allah, dž.š. stvoriti za Džennet druga stvorenja na Dan velikog suda koji će ga nastanjivati, a to neće učiniti i sa džehennemom. Hadis koji se nalazi u Buhariji (. . . a džehennemu će Allah, dž.š. stvoriti druge stanovnike), je greška od strane ravija, koji su premetnuli riječi. Ispravno je ono što navodi Buharija u istom poglavlju:

"Džennetu će Allah, dž.š. stvoriti druge stanovnike" Buharija ga je naveo da bi objasnio da je došlo do premetanja izraza kod ravija.

Zaključak je da se ne mogu porediti Džennet i Džehennem u vječnosti uz ovolike razlike.

– Džennet je izraz Allahove milosti i Njegova zadovoljstva, a Džehennem njegove srdžbe i gnjeva. Allahova milost nadvladava i prethodi Njegovoj srdžbi, kao što se to navodi u Sahihu u hadisu od Ebu Hurejre da je Poslanik rekao:

"Kada je Allah, dž.š. stvorio stvorenja, zapisao je u Svoju Knjigu koja se nalazi na Aršu da "Moja milost nadvladava Moju srdžbu". Pošto Njegovo zadovoljstvo prethodi i nadvladava Njegovu srdžbu, izjednačavanje onoga što je produkt ova dva stanja je nemoguće.

– Ono što se dešava po Njegovoj milosti ili za Njegovu milost, namijenjeno je lično Njemu, a ono što se dešava po Njegovoj srdžbi i gnjevu je upućeno drugima, kao sredstvo, a to je i slabije jer se odnosi na druge, dok ono što se čini iz milosti nadvladava i prethodi svemu drugom jer to čini zbog Sebe.

– Allah, dž.š. nas upoznaje da Njegova milost sve obuhvata i nema ništa, a da se tu ne nalazi Allahova milost. Ovo ne negira da se čovjeku može, ukazati milost s onim što će mu biti teško, što će ga boljeti i povećati mu poteškoće i to je kao što je rečeno – dio Allahove milosti.

U nekim hadisima se kaže: "Kada rob čini dovu obraćajući se Onom koji ga je stavio na kušnju, jer mu je ta kušnja postala teška, pa kaže: "Bože, smiluj mi se!

Allah, dž.š. će reći: "Kako da ti se smilujem otklanjajući ono čime sam ti milost ukazao". Kušnja je dar Allahovim robovima. U hadisi-kudsijji se kaže:

"Onima koji Me spominju, omogućavam druženje sa Mnom, pokornim keramete, zahvalnim povećavanje, a griješni neka ne gube nadu u Moju milost, ako se pokaju biću njihov miljenik, a ako se ne pokaju, Ja ću ih liječiti, stavljajući ih na kušnju da bi ih očistio od tih nedostataka".

Iskušenje i kazna su lijekovi koji odstranjuju bolest, koja nestaje nekon upotrebe tih lijekova, a Džehennem je najbolji lijek, pa ko se liječi na dunjaluku, biće mu zbog toga nepotrebno liječenje na Ahiretu, a ako se ne liječi, nužno mu je potreban lijek prema jačini bolesti. Ko spozna Allaha, dž.š. u svoj Njegovoj veličini, savršenosti Njegove mudrosti, milosti, dobročinstva, moći, darežljivosti, te savršen Njegov odnos prema robovima i htijenje da ih obasipa blagodatima, a Njegova milost im je prethodila, sve ovo ga neće nukati da ih zaniječe, ako ih već neće prihvatiti.

– Djelovanje Allaha, dž.š. ne izlazi izvan Njegove milosti, mudrosti, interesa i pravde. On ništa ne čini uzaludno, nepravedno, nepotrebno. On je čist od toga, kao što je čist i od svih drugih mana i nedostataka.

Ovo Njegovo kažnjavanje Svojih robova, ako je iz milosti prema njima, pa kada nestane te opakosti, upotpuniće se sigurnost i milost će postati jasna, a ako je izraz mudrosti, pa kada se ostvari ta tražena mudrost, nestaće kazne, a nije izraz mudrosti stalnost kazne za vijeke vjekova, da bude stalna kao što je stalan Allah, dž.š.

Ako je zbog njihovog interesa nije takođe njihov interes da ostanu vječno kažnjavani. A ako je u pitanju interes njihovih prijatelja, on će biti potpuniji kada budu uživali blagodati i ovo ne zahtijeva vječnost kazne. Takođe ne može biti potpuno uživanje blagodati jedne osobe dok njeni preci, sinovi, supruga trpe vječnu kaznu.

Ako kažete: To je nužno da se desi kao izraz milosti, mudrosti i interesa vi govorite nesuvislo i nerazumno, a ako kažete: "To se odnosi na područje Allahove, dž.š. volje i zato se ne traži ni cilj, niti mudrost, odgovor bi mogao biti na dva načina:

– Neostvarljivo je kod Najmudrijeg i Najznanijeg da Njegovo djelovanje bude izvan mudrosti, interesa, pohvalnih ciljeva. Kur'an Sunnet, razumski i prirodni dokazi svi oni dokazuju neispravnost tog mišljenja.

– Ako bi tako bilo, onda bi njihovo vječno ostajanje u vatri i prestanak njihovog kažnjavanja u odnosu na Njegovu volju bilo isto i u tom Njegovom određenju ne bi bilo ništa što bi se suprostavilo Njegovoj uzvišenosti, a On, Uzvišeni nije izvijestio da će kazna biti vječna i beskonačna.

Najispravnije, ipak će biti da se za moguće nagrade nađe vjerodostojna predaja. Ako misliš da je to prouzročeno mudrošću, milošću ili interesom, nema vječnosti kazne, ako misliš da je to sve u volji Allaha, dž.š. koja ne priznaje nikakve uzroke, opet nema vječnosti,

a ako se ograničiš samo na predaje, pa ni tu nećeš naći ono što eksplicitno upućuje na vječnost kazne.

– Aspekt milosti na ovom prolaznom, ništavnom svijetu zastupljeniji je od aspekta kazne i srdžbe, da nije tako ni ti ne bi živio, niti bi svijet postojao, kao što kaže Allah, dž.š.:

"Kada bi Allah ljude zbog grijehova njihovih kažnjavao, ništa živo na Zemlji ne bi ostavio". (En-Nahl, 61)

"Da Allah kažnjava ljude prema onom što zaslužе ništa živo na površini Zemljinoj ne bi ostavio". (El-Fatir, 45), pa da nema Njegove milosti, oprosta ne bi svijet postojao. U vezi ovoga, ono milosti što se ispoljava na ovom svijetu i što je dato među stvorenja, je samo jedan od 100 dijelova Allahove milosti. Ako je aspekt milosti preovladao na ovom svijetu, pa i griješnik i dobročinitelj i vjernik i nevjernik je postigli, iako svojim bivstvovanjem zaslužuju kaznu, stalne nezgode, mogućnost srdžbe Allaha, dž.š. na njih, te stalno hitaju ka gnjevu Allaha, dž.š. pa kako onda da ne nadvlada milost na onom svijetu gdje je ona višestruka, veća za devedesetdevet puta od ove na ovom svijetu.

Kažnjavanje je uzelo svoj udio kod nevjernika, duše su slomljene, oslabljene kaznom, zlo i grijeh su nestali iz njih i uprkos tim grijesima nije im bila onemogućena milost na ovom svijetu, nego im se Allah, dž.š. smilovao, iako su radili ono što povlači za sobom kaznu i Allahovu, dž.š. srdžbu. Kako se tek neće smilovati Allah, dž.š. kada nestane ono što povlači za sobom srdžbu i kaznu, a milost ojača za više desetina puta, a zlo i grijeh koji su bili kod te osobe iščeznu i vatra ih uništi.

Treba se prisjetiti da Allahova, dž.š. lijepa imena izvedena iz milosti i dobročinstva nadvladavaju nad imenima osvete. Djelovanje po milosti je raširenije od djelovanja iz osvete. Vidljiviji su tragovi milosti od tragova osvete, a milost je draža Allahu, dž.š. od osvete. Milošću je stvorio Svoja stvorenja i zbog nje ih je stvorio. Ona je prethodila i nadvladala Njegovu srdžbu. Pripisao ju je Sebi i sve je njome obuhvatio. Što je njome stvorio, stvorio je za Sebe, a što je srdžbom stvorio, stvorio je za druge. Kazna je sredstvo odgoja i prečišćavanja, a milost dobročinstvo, počast i izraz darežljivosti. Kazna je lijek, milost dar i poklon.

Posljednja dova džennetlija

Posljednja dova džennetlija biće hvala Allahu, dž.š. i ovo je dokaz da će Allah, dž.š. biti zauvijek hvaljen, obožavan do u vječnost.

Zbog toga je Allah, dž.š. zahvalu učinio Sebi u početku stvaranje svijeta, a i u kasnijem stvaranju, u početku Kur'ana, a.š. te pri njegovom objavljivanju Muhammedu, a.s. Allah, dž.š. kaže:

"Hvaljen neka je Allah, koji je nebesa i Zemlju stvorio. . ."
(El-En'am, 1)

"Hvaljen neka je Allah, koji Svome robu objavljuje Knjigu.."
(El-Kehf, 1)

On je hvaljen na početku i na kraju, u svim stanjima i okolnostima, a u vezi ovoga rečeno je u hadisu:

"Džennetlije će upražnjavati slavljenje i hvaljenje Allaha, dž.š. kao što će upražnjavati vazduh, a oni će se tako ponašati kada vide brojnost Allahovih blagodati koje su im na raspolaganju i koje se stalno uvećavaju, obnavljaju i rastu, bez prestanka i kraja".

Dove koje će džennetlije činiti i željeti da se ostvare neće biti zbog imetka, časti, niti da se odstrani briga, poteškoća, niti postizanje ličnih interesa. Sve ovo je suvišno, jer neće imati ni za čim od ovoga potrebe, zadovoljiće se s onim što im je Allah, dž.š. dao i mizernim će smatrati brige oko ovih stvari. Ono što će ih najviše zaokupiti – tako da će biti opisano kao njihova dova – jeste slavljenje Allaha, dž.š. na početku i zahvaljivanje Mu na kraju i to će ih cijele prožimati. Tu su i selami, pozdravi međusobnom i u kontaktu sa melecima:

"Dova njihova biće u njima: Hvaljen neka si, Allahu, pozdrav njihov: "Mir vama"; a njihova posljednja dova: "Tebe Allaha, Gospodara svjetova hvalimo".

SADRŽAJ:

ČIT

Žene stanovnika Dženneta / :/ Džennetske odaje/ Dvorci u Džennetu / Ko će pr / Ko ulazi u Džennet bez polaganja računa / Blago vječne / Da li se džennetlije mogu prepoznati na Odakle izviru džennetske rijeke / Ptice, konji i deve / Spavaju li džennetlije / Od čega su stvorene hurije / nneta / Džennet Adem a.s. / Koliko je džennetskih vrata / stići do Dženneta / Šta je najljepše u Džennetu / Ko će u L netu biti na najnižem položaju/ Može li Džennet govoriti / Da li se Džennet uljepšava / Širina džennetskih vrata / Ključ Dženneta / Šta će džennetlije tražiti od svoga Gospodara / Čiji ummet prvi ulazi u Džennet / Siromašni ulaze u Džennet prije bogataša / Ko će posljednji ući u Džennet / Posljednja dova džennetlija.